

TC
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Demet ÖZER YÜRÜK

ÂŞIK MURAT ÇOBANOĞLU’NUN ON BİRLİ HECE ÖLÇÜSÜ İLE
YAZILAN ŞİİRLERİNDEKİ DEĞERLER EĞİTİMİ UNSURLARININ
İNCELENMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi MÜZAHİR KILIÇ

AĞRI-2019
Her hakkı saklıdır.

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Âşık Murat Çobanoğlu’nun 11’li Hece Ölçüsü İle Yazılan Şiirlerindeki Değerler Eğitimi Unsurlarının İncelenmesi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Δ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Δ Tezim sadece Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Δ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Tarih ve İmza]

Demet ÖZERYÜRÜK

T.C.

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Müzahir KILIÇ danışmanlığında, Demet ÖZER YÜRÜK tarafından hazırlanan bu çalışma/...../..... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

İmza:

Jüri Üyesi :

İmza:

Jüri Üyesi :

İmza:

Jüri Üyesi :

İmza:

Jüri Üyesi :

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine ait olup;

Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../201. tarih ve / nolu kararı ile onaylanmıştır.

.... / /

Enstitü Müdürü

İçindekiler

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Sınırlılıklar.....	4
İKİNCİ BÖLÜM	5
2. ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE ÂŞIK MURAT ÇOBANOĞLU	5
2.1. Âşıklık Geleneği ve Âşık Kavramı.....	5
2.3. Kars Âşıklık Geleneği	9
2.4. Âşık Murat Çobanoğlu'nun Hayatı.....	12
2.5. Âşık Murat Çobanoğlu'nun Edebi Şahsiyeti.....	15
2.6. Âşık Murat Çobanoğlu'nun Eserleri.....	16
2.6.1. Şiirleri	17
2.6.2. Hikâyeleri.....	17
2.6.3. Karşılaşmaları	18
2.6.4. Plak, Kaset ve CD Çalışmaları.....	18
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	19
3. DEĞERLER EĞİTİMİ	19
3.1. Değer Nedir?.....	19
3.2. Değerler Eğitimi	21
3.3. Türkçe Dersi ve Değerler Eğitimi.....	28
3.3.1. Meb	28

3.4. İlgili Araştırmalar	31
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	33
4. YÖNTEM	33
4.1. Araştırmanın Yöntemi.....	33
4.2. Araştırmanın Veri Kaynakları	33
4.3. Veri Toplama Süreci ve Analiz	33
BEŞİNCİ BÖLÜM	34
5. BULGULAR	34
5.1. Ahlaki Değerler	34
5.1.1. Adil Olma.....	34
5.1.2. Çalışkanlık	36
5.1.3. Aile Birliği ve Beraberliği.....	37
5.1.4. Dürüstlük.....	42
5.1.5. Hoşgörü.....	47
5.1.6. Saygı	47
5.1.6.1. Atatürk’e Saygı	47
5.1.6.2. Türk Büyüklerine Saygı	50
5.1.6.3. Edebî Şahsiyetlere Saygı.....	52
5.1.6.4. Âşıklık Geleneğine Saygı.....	55
5.1.6.5. Tarihi ve Kültürel Mekânlara Duyulan Saygı.....	61
5.1.7. Vatanseverlik	65
5.1.8. Tarih Şuuru ve Kahramanlık.....	65
5.1.9. Nasihat Etme	73
5.1.10. Sabır	85
5.1.11. Sitem	86
5.1.12. Umut	97
5.1.13. Vefa.....	98
5.1.14. Doğa Sevgisi ve Tabiat Olayları	99
5.2. Sosyal Değerler.....	104
5.2.1. Toplumsal Yozlaşma.....	104
5.2.2. Yardımseverlik.....	110
5.2.3. Davranışta Ölçülülük	111

5.2.4. Sosyal Yaşantı.....	112
5.3. Dini Değerler	114
5.3.1. Dünyanın Geçiciliği ve Ölüm	114
5.3.2. Allah ve Peygamber Sevgisi	127
5.3.3. Dua ve İman	142
5.3.4. Ahiret	148
5.4. İlmî Değerler.....	148
5.4.1. İlime Önem Verme.....	148
5.4.2. İlim Adamlarına Önem Verme	149
5.5. Diğer Değerler	150
5.5.1. Aşk	150
5.5.2. Ayrılık/ Gurbet.....	159
5.5.3. Özlem.....	170
5.5.4. Üzüntü/Dert.....	172
SONUÇ	187
ÖNERİLER	190
KAYNAKÇA	204
EKLER	214
ÖZGEÇMİŞ	214

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÂŞIK MURAT ÇOBANOĞLU’NUN ON BİRLİ HECE ÖLÇÜSÜ İLE
YAZILAN ŞİİRLERİNDEKİ DEĞERLER EĞİTİMİ UNSURLARININ
İNCELENMESİ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Müzahir KILIÇ

2019, 214 sayfa+ 9 roma rakamı

Jüri: Danışman Dr. Öğr. Üyesi Müzahir KILIÇ

Dr. Öğr. Üyesi Sıddık BAKIR

Doç. Dr. Yasin KILIÇ

Toplumun yaşam biçimi ve fikir inşası itibarıyla şekillenen ve somut olmayan olgular, sosyal değer niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle toplumdan topluma değişiklik gösteren bu değerler anlamsal olarak farklı dünyaları çağrıştıran bir yapı içerisinde teşekkül eder. Somut olmayan bu değerler, toplumun temel çerçevesini şekillendirmiştir. Bu doğrultuda oluşan sosyal, kültürel ve ahlak normları bu değerler ile açıklanabilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde toplumların yaşam biçimleri ve kendilerine kutsal olarak atfettiklerin birçok kural nesilden nesile aktarılan değerler sisteminin genel bilinçaltında yer almaktadır.

Başta dil, din, kültür ve etnik yapı bağlamında oluşan sosyal bilinçaltı ve bu bilinçaltının sosyal hayattaki işlevselliğinin aktarım düzeyi bu değerlerle sağlanabilmektedir. Toplumu oluşturan bireyler değerler noktasında toplumun her türlü bilinçaltından beslenmekte ve aileden başlayarak çevresel etkenlerle oluşmaktadır.

Toplumun tarihsel gelişiminin ve sosyal bilinçaltı aktarımının daha sağlıklı olması noktasında değerler eğitiminin önemi büyük bir yer tutmaktadır. Bireyin aslı ve nesli arasındaki gözle görülmeyen toplumsal değerler ve bu değerler bağlamında şekillenen toplumsal normlar şüphesiz değerler eğitimi ile var olmaktadır. Bu doğrultuda Âşık Murat Çobanoğlu’nun 11’li hece ölçüsü ile yazılan şiirleri değerler eğitimi bağlamında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Âşık Murat Çobanoğlu, Şiir, Toplum.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
ANALYSING OF VALUES EDUCATION FACTORS IN ÂŞIK MURAT
ÇOBANOĞLU'S POEMS WRITTEN WITH 11TH SYLLABIC METER

Thesis Advisor: Assistant Professor Müzahir KILIÇ

2019, Page: 214+ 9 roman numeral

Jury: Assist. Prof. Müzahir KILIÇ

Assist. Prof. Sıddık BAKIR

Assoc. Dr. Yasin KILIÇ

The facts which are intangible and shaped by the life style of the society and the construction of ideas are social values. In this respect, these values, which change from society to society, are formed in a structure that evokes semantically different worlds. These intangible values have shaped the basic framework of society. Social, cultural and moral norms formed in this direction can be explained with these values. In the historical process, the lifestyles of the societies and the many rules that they have attributed to themselves as sacred are located in the general subconscious of the system of values transferred from generation to generation. Firstly, the social subconscious which is formed in the context of language, religion, culture and ethnic structure and the level of the transmission of the functionality of this subconscious in social life can be provided with these values.

The individuals which put together the society are nourished from all kinds of subconscious of the society in relation to values and they are formed by environmental factors starting from the family.

The importance of values education has an important place in terms of the historical development and healthy transmission of the social subconscious. The social values which are invisible between the origins and the generations and these social norms shaped in the context of these values are undoubtedly existed by values education. In this direction, Âşık Murat Çobanoğlu's poems written with 11'th syllabic meter will be discussed (studied) in the context of values education.

Key Words: Values Education, Âşık Murat Çobanoğlu, Poetry, Society.

ÖN SÖZ

Âşık Murat Çobanoğlu'nun 11'li Hece Ölçüsü İle Yazılan Şiirlerindeki Değerler Eğitimi Unsurlarının İncelenmesi konulu çalışmamda, Âşık Murat Çobanoğlu'nun 11'li hece ölçüsü ile yazdığı şiirlerindeki değerler eğitimi unsurları üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Müzahir KILIÇ'a; tezin yazım aşamasında ve tashihinde katkılarını esirgemeyen değerli meslektaşlarıma, aileme, varlığıyla hayatıma güneş gibi doğan biricik oğluma ve eğitim hayatım boyunca yetişmemde katkısı olan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ağrı-2019

Demet ÖZER YÜRÜK

KISALTMALAR DİZİNİ

Age.	Adı geçen eser
Böl.	Bölüm
Mad.	Madde
s.	Sayfa
ss.	Sayfa sayısı
TC	Türkiye Cumhuriyeti
vd.	Ve diğerleri
vb.	Ve benzeri
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: 2015 Türkçe Eğitim Programı sınıflara göre tema ve konu örnekleri.

Tablo 2: Değerlerin dağılım sıklığı tablosu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: 2017-2018 Denizli İl Millî Eğitim Müdürlüğü “Edep” Yarışması Afişi.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Toplumlar yaşam biçimleri ve düşünce dünyaları itibari ile birbirinden farklı özellikleri kimliksel olarak bünyelerinde barındırırlar. Bu durum sembolik değerlerden başlayarak hayatın derinliklerine kadar işleyen bir unsur özelliği taşımaktadır. Kimi toplumlarda bazı davranışsal ve düşünsel imgeler normal kabul edilirken kimi toplumlarda ise normal kabul edilmemektedir. Bu değerler, toplumların uzun süren seneler sonunda tarihin bilinmeyen zaman diliminden itibaren şekillenmeye başlayan bir aktarım süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aktarımlar doğrultusunda toplumların geleneksel bilinçaltı oluşmaktadır.

Toplumları toplum yapan ve bütün aktarımlarını geleceğe iletmesini sağlayan ve âdeta onları ayakta tutabilen olguların ve teşekkül eden normların içinde nesilden nesile ilerleyen bu sürece değerlerin aktarımı olarak bakılmaktadır. Bu değerler elle tutulamayan ve somut olamayan bir miras niteliği taşımaktadır.

Toplumlar, kendini oluşturan bireylerden beklentileri doğrultusunda şekillendirdiği kültürel altyapı ve normlarını bu değer olgusu içerisinde inşa etmeyi tercih etmiştir. Bu yönüyle toplum ileri bir zaman dilimine aktarılmış olacak ve böylelikle durağan bir yapı olmaktan çıkıp daha canlı bir organizma haline gelecektir. Aksi durumda, toplumlardaki bu değer olgusunun aktarımının olmayışı en temel iskelet unsurları olan dil, din ve kültür bağlamından başlayarak ahlâk sisteminin çöküp yok olmasına sebep olacaktır.

Değer aktarımında, sözlü ve yazılı unsurların kullanımı yönüyle edebî eserlerin önemi oldukça büyük bir yer tutmaktadır. Özellikle bu unsurların geleneksel bir biçimde kemikleşmiş olan türlerinin tercih edilmiş olması ve icra ediliş yönüyle devam etmesi, değerler eğitimi bağlamında topluma ait geleneksel bilinçaltı için vazgeçilmez bir bilgi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda Türk toplumu bağlamında karşımıza çıkan anlatıma ve sözlü geleneğe dayalı geleneksel destan, masal ve hikâye anlatıcılığı ve bunlarla birlikte yazınsal bağlamda Türk şiiri oldukça önemli bir yerde bulunmaktadır. İslamiyet öncesinde “ozan-baksı” adını alan halk şairleri günümüzde “âşık” olarak adlandırılmakta ve âşık, sazlı (telden), sazsız (dilden) doğaçlama yoluyla, kalemle (yazarak) veya bu özelliklerin birkaçını birden taşıyan ve

âşıklık geleneğine bağlılık göstererek şiir söyleyen halk sanatçısı olarak tanımlanmaktadır (Artun, 2011:1). Bu geleneksel türlerin icra edilişi ve bunlar kanalıyla ortaya çıkan değer öğretileri, modernleşme karşısında giderek silikleşmiş bir çehrede yer almaktadır.

Küresel bağlamda teknolojik gelişmelere ve modernleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan popüler kültür, toplumsal değerleri ortadan kaldırmakta ve bununla da kalmayıp ciddi manada nesil çatışmasını doğurmaktadır. Bu olumsuz gelişmelerin sonucu olarak karşımıza çıkan popüler kültürün hedefi, kültürel değerleri yıkmaktır. Sürekli olarak sosyal değişimler yaşayan günümüz bireyi sosyal manada ait olduğu topluma yabancılaşmakta ve sosyal hakları bağlamında da giderek pasif bir duruş sergilemektedir.

Popüler kültür, moda, reklamlar, kitle iletişim araçları, görsel yayınlar başta olmak üzere birçok sebeple tüketim hedefli güncellenen 21. asır bireyleri, toplumsal değer ve bu değerlerin sosyal bir nesil statüsü içerisinde aktarımında olumsuz rol almaktadır. Tam bu noktada, değerler eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu eğitim bağlamında canlı bir organizma olan toplumsal değerler ve sosyal hayat içerisindeki işlevselliği itibarıyla sosyal normlar olumlu veya olumsuz etkilenmektedir. Değerler eğitiminin başladığı mekânsal kurum ailedir. Fakat günümüzdeki aile yaşam standartlarına bakıldığında ebeveyn noktasında çok fazla sosyal aktarım mümkün değildir. Anne ve babanın içinde bulunduğu iş hayatı bu aktarımı olumsuz noktada etkilemektedir.

Değerler eğitimi, çocukların eğitimi ile gelecek yaşamlarında, sosyal hayatlarını ve ait oldukları toplumları her yönüyle etkileyebilecek bir düzeyde durmaktadır. Bu sebeple, değerler eğitimi o topluma ait olan sözlü veya yazılı ürünler üzerinden ele alınmalıdır. Çünkü bu ürünler icra edildiği hususlara bakıldığında ait oldukları toplumun özünü yansıtmada noktasında oldukça geniş bir etkiye sahip olmaktadır. Bu çalışmanın amacı değerler eğitimi noktasında Âşık Murat Çobanoğlu'nun on birli hece ölçüsü ile yazmış olduğu şiirleri bağlamında gerekli tasnif ve analizleri yaparak toplumu şekillendirecek olan somut olmayan kültürel değerleri, toplumsal bilinçaltı ile birlikte ilgililere aktarmak olacaktır.

Türk toplumu, sözlü gelenek üzerine inşa ettiği sosyal aktarım düzeyini bazı türler üzerinde devam ettirmeyi oldukça başarılı bir şekilde pratiğe dökmüştür. Özellikle sözlü anlatım geleneğine dayanan hikâye, masal, şiir, destan gibi türler Türk toplumunun geleneksel bilinçaltını oluşturan en önemli edebî eserler arasında yer almıştır. Bu eserler, farklı varyantlar, farklı konular, farklı biçimsel özellikler içerse de özünde Türk toplumunun içerisinde yer alan geleneksel toplum değerlerini dil, din, âdet, ritüel ve ahlak sistemi dinamiklerini imgesel bir biçimde yansıtmayı başarmıştır ve bu geleneği asla terk etmemiştir.

Âşık Çobanoğlu'nun şiirlerinde, sosyal hayat içerisindeki geleneksel Türk toplumunun bilinçaltını edebi bir üslupla rahatlıkla görmek mümkündür. Aynı zamanda şairin şiirleri geleneksel Türk toplumunun toplumsal normlarını içinde barındıran bir el kitabı niteliği taşımaktadır. Bu çalışmada, Murat Çobanoğlu'nun 11'li hece ölçüsü ile yazdığı 208 şiiri için betimsel nitelikteki içerik analizi ile ele alınıp nitel analiz yöntemi uygulanmıştır. Nitel araştırma tekniklerine uygun olarak yapılan bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bu çalışmada Âşık Murat Çobanoğlu'na ait 11 heceli 208 şiir incelenmiş ve şiirlerde bulunan değer eğitimi unsurları belirlenmeye çalışılmıştır. “Âşık Murat Çobanoğlu'nun 11'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde değer eğitimi unsurları nelerdir, bu değer eğitimi unsurlarının değer aktarımı üzerindeki etkileri neler olabilir?” sorusu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmayla Âşık Murat Çobanoğlu'nun 11'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerindeki değerler eğitimi unsurlarının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmamız, geçmişten günümüze kadar devamlılığını koruyan âşık edebiyatı ile değerler eğitiminin arasındaki ilişkiyi ortaya koymak açısından önem teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra geçmişten günümüze kadar varlığını koruyan değerlerin gelecek kuşaklara edebi türlerle aktarılacak olması büyük önem taşımaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma, Âşık Murat Çobanoğlu'nun 11'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirleriyle sınırlandırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE ÂŞIK MURAT ÇOBANOĞLU

Bu bölümde, âşıklık geleneği, âşık kavramı, âşık edebiyatının tarihsel gelişimi, Kars âşıklık geleneği, Âşık Murat Çobanoğlu'nun hayatı, şairliği ve eserleri ele alınarak incelenmiştir.

2.1. Âşıklık Geleneği ve Âşık Kavramı

Anadolu'da ilk olarak 13. yüzyılda âşık adına rastlanmıştır. Türkçe ışıık, Arapça seven ve gönül anlamına gelen “âşık” sözcüğü ilk başlarda İslamî şiirler söyleyen halk ozanları tarafından kullanılmaya başlanmış, daha sonra saz şairlerinin tamamı “âşık” adını kullanmıştır (Artun, 2011:5).

Heziyeva âşığı; bulunduğu toplumun siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerini aktaran, hâlini kalemsiz yazan, gönül diliyle şiir üreten kişi olarak tarif etmektedir (2010:81-89).

Fuat Köprülü ise âşıkları, Asya'da kurulan Türk devletlerinde de rastlanan şair/çalıcı olarak ifade etmiştir. Âşık şiirini, 16-20, hatta 17-20. yüzyıllar arasında Anadolu'da yetişen ve oldukça fazla eseri olan ve edebî gelenekleri zamanımıza kadar devam ettiren, saz şairlerine mahsus şiir tarzı şeklinde tanımlar (Köprülü, 1962:29).

Şükrü Elçin ise günümüzde kendilerini “âşık” olarak belirten bazı sanatkârları “halk” kavramı içinde değerlendirme düşüncesinin Tanzimat, Türkçülük ve Millî Edebiyat akımlarının etkisiyle gelişmiş bir düşünce olduğunu ileri sürmüş ve âşıkların “şair” olarak adlandırılmasını önermiştir (Elçin, 1988:32).

Âşıklık geleneği, kendine has icrası olan, içerisinde kendi kuralları bulunan ve yüzyıllar süren deneyimlerden süzülerek ortaya çıkan bir gelenektir. Yaratıcı sanatçılığının yanında usta bir icracı da olan âşık, gerek çağdaşı gerekse kendinden önceki ozanların edebî bilgilerinden faydalanarak gelecek kuşaklara aktarma görevini de üstlenmektedir (Boratav, 1968:341).

Geleneğin devamı için âşıklar çırak yetiştirmeye özen göstermişlerdir. Âşıklık geleneği yalnızca çalıp söylemeye dayanmayan, bir usta tarafından öğretilmesi gereken bir alandır. Bir kişinin âşık olarak nitelenebilmesi için çağlar boyu var olan geleneğe uyması gerekir. Usta âşık, saza ve söze yeteneği olan bir genci çırak edinir,

yanında yetiştirir. Çırak ustasının ölümünden sonra âşık meclislerinde, sohbetlerde, onun şiirleriyle lafa başlar, adını yaşatır, izinden gider (Kaya, 1984: 40).

Âşıklık geleneğinde yetişmiş âşıklar arasında saz çalamayan âşığın düşünülemeyeceğini söyleyen Köprülü, gelenek içerisinde sazın mühim bir yer teşkil ettiğini ifade etmektedir (Köprülü, 1962:19). Saz çalamayan bazı âşıklar, yanlarında “sofu”adı verilen saz çalan âşıkları gezdirirler (Artun, 2011:17).

Âşıklık geleneğinin de en önemli özelliklerinden olan mahlas kullanma, divan ve âşık edebiyatında şairlerin eserlerinde kendi adları yerine kullandıkları takma addır. Mahlas kullanma, gelenekle bütünleşen bir kurala dönüşmüştür (Artun, 2011:22). Saflık, halislik, gönül temizliği anlamına da gelen mahlas kelimesinin yerine “tapşırma” kelimesi de kullanılmaktadır. Şiirin son dördlüğünde yer alan mahlas, “kendini tanıtmak, bildirme” anlamına gelmektedir (Doğan, 1994:83).

Âşıklar, sanatlarını sözlü, yazılı ve elektronik ortamlarda icra etmişlerdir. Kahvehaneler, köy odaları, sıra geceleri, düğünler, bayramlar ve özel günler sözlü ortamlar olup âşıkların şiirlerini sundukları meclislerdir. Cönk, mecmua, gazete, dergi, kitap, üniversite araştırmaları âşık edebiyatı ürünlerinin yer aldığı yazılı ortamlardır. Yazılı ortam geleneğin devamı ve geniş kitlelere ulaşması açısından önem teşkil etmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle âşıklar kendilerini elektronik ortamda da ifade şansı bulmuştur. Radyo programları, kasetler, televizyon programları sayesinde sanatlarını her kesime duyurmuşlardır. Son dönemlerde teknolojinin yaygınlaşmasıyla âşıklar internetten de faydalanmışlardır.

2.2. Âşık Edebiyatının Oluşum ve Gelişim Süreci

Türkler, dünyanın en eski tarihine ve medeniyetine sahip olan milletlerinden biridir. Dünya coğrafyası üzerinde sık sık yurt değiştirerek çok geniş bir alana yayılmışlar, birçok kültür ve dinin etkisinde kalarak farklı medeniyetler yaşamışlardır. Bunun sonucunda da Orta Asya’dan günümüze dek değişen ve gelişen bir gelenekle beraber buna bağlı bir edebiyat oluşturmuşlardır (Günay, 1992:3).

Milattan sonra beşinci yüzyılın ilk yarısı olan Hun Dönemi’ne ait bilgilerde âşıklık geleneğinin temelini oluşturan ozan-baksılar hakkında bilgiler de bulunmaktadır. Ozanlar, göçebe Oğuz topluluklarında kopuz eşliğinde destan, türkü okuyan yarı kutsal kişilerdi. Latin kaynaklarında Atilla’dan itibaren eski Türk

ordularında hakanın yanı başında ozanların bulunduğu tespit edilmiştir (Köprülü, 2004:153).

Mevlevîlik ve Bektaşîlik tarikatlarının Anadolu’da 11. yüzyılda ortaya çıkmasıyla âşıklık geleneği İslami bir hâle dönüşmeye başlamıştır. Halk arasında hızla yayılmaya başlayan bu akımlar, Anadolu’da dinî-tasavvufî akımın temelini oluşturmuştur. Bu düşünce sistemini geniş kitlelere duyurmayı başaranlardan Şeyyad Hamza, Mevlâna Celâleddin-i Rûmî, Yunus Emre, Hacı Bektaşî Veli, Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, Viranî, Hacı Bayram Veli, Pir Sultan Abdal... gibi büyük şairler yetişmiş ve âşık edebiyatı geleneğinin oluşmasına ve gelişmesine kaynaklık etmişlerdir (Yurduşen, 2013).

Âşık edebiyatının yerini XV. yüzyıla gelinceye kadar destan geleneği ile dinî-mistik edebiyat geleneği tutmaktaydı. Şaman kültürünün hakim olduğu dönemlerde bugünkü hikâyeci âşıkların yerini ozanlar almaktaydı. Ozanlar, toplumu ilgilendiren her türlü önemli olayı düzüp koşmak ve nazım etmekle mesuldüler. Kopuz eşliğinde yaptıkları bu icrada ozanlar anlatıcılık vasıflarını da gösterirlerdi (Kaya, 2003).

Âşık edebiyatımızın temsilcileri olan âşıklar, 16. yüzyıla kadar “ozan” adını kullanmışlardır. Ancak 17. yüzyılda bu kelimenin anlamında olumsuz yönde bir değişim olmuş ve “âşık” adı yaygınlaşmıştır (Sakaoğlu, 1998:369).

Anadolu’da görülen halk ozanları ve onların ürünlerinin XV. ve XVI. yüzyıllardan başladığını belirten araştırmacılar, bu edebiyatın XV. yüzyıllarda filizlenmiş, XVI. yüzyılda ilk ürünlerini vermiş, XVII. yüzyılda ise olgunluk çağına ulaştığını belirtmektedirler (Zelyut, 1982: 7).

XV. yüzyılda filizlenen âşık edebiyatı gelişerek sesini geniş kitlelere ulaştırmaya başlamıştır. Bu dönemin öne çıkan âşıkları ise şunlardır: Eşrefoğlu Rûmî, Hacı Bayram Velî, Akşemseddin, Süleyman Çelebi, Kemal Ümmî, Emir Sultan, Ruşenî, İbrahim Tennurî, Muhiddin Dolu, Yazıcıoğlu Mehmet (Oğuz ve diğerleri, 2011).

XVI. yüzyıl, Osmanlı’nın Anadolu’da kendini tamamen hissettirdiği ve Anadolu Türkçesi’nin yaygınlaşmaya başladığı yüzyıldır. Devletin geniş coğrafyalara yayılması, dönemin âşıklarını da etkilemiştir. XVI. yüzyıl âşıklarının özellikle ordu mensubu olması şiirlerinde de kahramanlık, vatan konularının işlenmesine neden

olmuştur. Bu dönemin önemli âşıkları Armutlu, Bahşî, Çırpanlı, Hayali, Kul Çulha, Oğuz Ali, Kul Piri, Öksüz Dede, Karacaoğlan ve Koroğlu'dur.

XVII. yüzyıl, âşık edebiyatının altın dönemi olarak nitelendirilebilir. Âşık edebiyatının en önemli temsilcileri bu yüzyılda yetişmiş ve diyar diyar gezerek şiirlerini Anadolu coğrafyasında icra etmişlerdir. Dönemin âşıklarının gezgin olması kahvehane ve fasıl geleneğinin oluşmasını sağlamıştır. Saz şiirinin en parladığı dönem olan XVII. yüzyılda âşık edebiyatı divan edebiyatıyla yarışır hâle gelmiştir. Bu dönemin öne çıkan âşıkları Âşık Ömer, Gevherî, Kuloğlu, Kayıkçı Kul Mustafa, Koroğlu, Karacaoğlan, Ercişli Emrah, Piroğlu, Kâtibi, Üsküdarî, Kul Deveci, Benli Ali, Âşık Ali, Eroğlu, Afife Sultan, Taşbaz Ali, Edhemi ve Memikoğlu'dur.

XVIII. yüzyılda, âşık edebiyatı önceki yüzyılların karakteristik özelliklerini yitirmemiştir; ancak sivrilmiş kişilikler görülmez. Bu yüzyılda ilk kez, âşık şiirinin klasik edebiyat üzerindeki etkisini görebiliriz. Lale Devri'nin ünlü ozanı Nedim, koşma biçiminde, hece ölçülü bir şarkı yazmıştır (Boratav, 1968:354). XVIII. yüzyılın önemli âşıkları ise şunlardır: Kabasakal Mehmet, Levnî, Vartan, Ravzî, Kâtibî, Civan Ağa, Âgahî, Derûnî, Samîmi, Âşık Nigarî, Tamburî, Âşık Budala, Hasan Dede, Şam'î, Nakdî, Seferlioğlu, Kütahyalı Sırrı, Azbî, Rıza Şermî, Âşık Kürşadî...

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin gerilemeye başlaması, âşıkların şiirlerinde de kendini göstermiş ve batının örnek alınması sebebiyle toplumun sosyo-kültürel alanlarındaki değişime âşıklar da ayak uydurmuştur. Bu dönemde yazılan şiirler daha çok dinî içerikli olmakla beraber hiciv türünde de artış gözlemlenmiştir. Matbaanın da gelişmesi ve toplum hayatına girmesi ile temeli sözlü edebiyata dayanan âşık edebiyatı da bu durumdan nasibini almıştır. Gazete, dergi, roman, tiyatro gibi türlerin yaygınlaşması halk şairlerinin toplumdaki etkisini azaltmıştır. XIX. yüzyılın en önemli âşıkları şunlardır: Bayburtlu Zihni, Şem'î, Silleli Sururi, Gedâi, Bayburtlu Celâli, Ruhsâtî, Erzurumlu Emrah, Meslekî, Tokatlı Nuri, Dadaloğlu, Dertli, Muhibbî, Hızrî, Şenlik, Kâmilî, Kusurî, Minhâcî, Serdârî, Seyrânî, Ceyhunî, Tahiri, Sümmani, Deli Boran (Can, 2009:11).

Osmanlı Devleti'nin birçok cephede savaşıyla başlayan XX. yüzyılda âşık edebiyatı da eski ihtişamını kaybetmiştir. Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda birçok âşık vefat etmiştir. Hayat pahalılığı, âşıkları gözetten

yöneticilerin olmayışı da âşık edebiyatını olumsuz etkilemiştir. İletişim araçlarının yaygınlaşması, eğlence şekillerinin değişmesi, kara ve demiryolu kıyılarındaki hanların ve kervansarayların ortadan kalkması da bu edebiyatın parlaklığını yitirmesine sebep olarak gösterilebilir (Öksüz, 2013:43). Bu dönemin en önemli âşıkları şunlardır: Ali İzzet Özkan, Âşık Ferrahî, Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Veysel, Âşık Talibî, Âşık Meslekî, Âşık Emsalî, Sefil Selimî, Âşık İsmetî, Kul Gazi, Bayburtlu Hicranî, Davut Sularî, Âşık Efkârî, Âşık Gufranî, Kağızmanlı Hıfzı, Bayburtlu Celalî, Yusufelili Huzurî, Habib Karaaslan, İlhamî, Posoflu Müdamî, Posoflu Zülalî, Racap Hıfzı, Nevcihan Özmerih, Sarıca Kız, Döne Sultan, Şah Turna, Âşık Nurşah (Artun, 2011:64).

2.3. Kars Âşıklık Geleneği

Kars şehri, Kafkasları Anadolu'ya bağlayan önemli ticaret yollarının kesiştiği serhat bir ildir. Geçmişten günümüze kadar önemini yitirmemiş olmasında jeopolitik konumunun ve askeri savunmalardaki yerinin önemi büyüktür. Kars aynı zamanda “Orta Asya ile Anadolu-Rumeli Türk kültür coğrafyasının geçiş güzergâhında bulunmaktadır. Bu itibarla, geçmişten günümüze, doğudan batıya olan göçler sebebiyle Türk kültürüne ait unsurların daima canlı kaldığı ve yaşandığı bir alandır. Bu açıdan bakıldığında âşıklık geleneğinin de canlı biçimde yaşanması gayet doğaldır” (Gökşen, 2011:151).

Kars şehri adını, “MÖ:130-127 yılları arasında Kafkasların kuzeyinden Dağıstan bölgesinden gelerek şehre yerleşen Bulgar Türklerinin Velentur boyunun Karsak oymağından almaktadır ” (Kırzioğlu, 1953:15).

Dede Korkut Oğuznameleri'nde iki başkent vardır: Biri çok kısa zamana kadar Kars'a bağlı olan Iğdır'daki “Karakale”, diğeri ise Kağızmandaki “Ağcakale”dir. Oğuzların bilge kişisi, ozanı, kopuz mucidi, akıldar insanı Dede Korkut'tur. Oğuzname'nin birinde başkahramanlardan Kazan Han:

“Sürmeli de Ağcakale de at oynattum”

demektedir. Oğuzların kışlağı ve yaylağının Kars olması sebebiyle halk ozanlığının başlangıcı da Dede Korkut ile Kars'ta başlamış bulunmaktadır (Küçük, 2005).

Kars ilinin sınır şehri olması diğer kültürlerle çokça etkileşim hâlinde bulunmuş olmasına zemin hazırlamıştır. Bu sebeplerden ötürü âşıklık geleneği Kars'ta önemli ölçüde gelişmiş ve diğer yöreleri de etkilemiştir. Destanlardan da anlaşıldığı üzere Anadolu sahasının bilinen ilk âşığının Karanlı Baykan (Bıkan) 'dır (Sakaoğlu, 1995:53).

Âşık edebiyatı içinde, Türkiye'de âşıklar bölgesi olarak bilinen Kars'ın âşıklık geleneğinde önemli bir yeri vardır. Türkiye âşıklık geleneğine bakıldığında, âşıklık geleneğinin önemli bölümünü günümüzde de varlığını koruyan şehirler olan Kars, Erzurum, Erzincan, Artvin ve Sivas oluşturmuştur. Bu geleneğin Kars ve çevresinde aktif biçimde yapılmasını yörede yetişen âşık sayısından da anlayabiliriz. Nitelik ve nicelik bakımından Kars ve çevresi büyük üstünlük göstermektedir.

1877-1878 yıllarındaki Osmanlı-Rus savaşında Ruslar, Kars ve çevresini işgal etmiş, yöre halkını göçe zorlamıştır. Yöre halkına yaptığı zulümler âşıkların şiirlerinde yer bulmuştur. Rusların yaptığı zulümler ve iklim koşulları Kars yöresi âşıklarının şiirlerini zenginleştirmiştir. Bu konudaki düşüncelerini Zeynelabidin Makas şu şekilde dile getirmiştir: *“Anadolu ve gerekse müstakir Azerbaycan arasında bir köprü rolü oynayan Kars'ta âşıklık geleneği kemiyet ve keyfiyet itibariyle diğer bölgelerimize nazaran zengin ve rengârenktir. Bunda biraz da yörenin takriben kırk yıl Rus işgalinde kalışının da etkisi vardır. Zira Ruslar, bölgeye her türlü basılı yayının girmesine yasak getirmişlerdi. Yöre halkı da hem haberleşme, hem de eğlence ihtiyaçlarını karşılamak için âşıkların teline ve diline sarılmak zorunda kalmıştır. Yörenin hareketli sahnelerle maruz kalıp sık sık el değiştirmesi de bu sanatın cazip hâle gelmesinde etkin rol oynar”* (Makas, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/258293>) .

Âşık Şenlik'in Osmanlı-Rus savaşını konu alan “93 (1877) Kars Koçaklaması” dillere marş olmuştur. Âşık Şenlik bölge halkının millî duygularını besleyerek yüreklendirmiştir. Kars âşıklık geleneğinin temelini atan ilk âşık olan Şenlik, Kars'ın âşıklık geleneğinin canlı olmasındaki en büyük mimarlardandır. Günümüzde Âşık Şenlik Kolu olarak adlandırılan bu akım sayesinde önemli âşıklar yetişmiş, gelenek süreklilik kazanmıştır. Yörenin yetiştirdiği en büyük âşıklardan olan Şenlik'in Kars Koçaklaması adlı şiirinden bir dördlük aşağıda verilmiştir:

93 Kars Koçaklaması

Ehli İslam olan işitsin bilsin

Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana

İsterse Uruset ne ki var gelsin

Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana

Kars'ta âşıklığın bu kadar gelişme göstermesinin tek sebebi elbette ki sadece Rus işgali değildir. Yörede yetişen âşıkların aile büyüklerinden tevarüs etmeyle âşıklığa yönelme, âşıklardan etkilenmeyle âşıklığa yönelme, âşıklığa yönelmede çevrenin etkisi, rüya ile âşıklığa yönelme, hasret duygularıyla âşıklığa yönelme, seveda ile âşıklığa yönelme, fakirlikten âşıklığa yönelme, körlükten âşıklığa yönelme ve kendiliğinden âşıklığa yönelme gibi sebeplerden de âşıklık büyüme ve gelişme göstermiştir(Aslan,http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/ferhat_aslan_kars_yoresi_asiklari_usta_cirak.pdf).

Kış mevsiminin soğuk ve uzun geçmesi Kars halkını kahvehanelere, fasıllara ve âşık meclislerine gitmeye yöneltmiştir. Kars'ta uzun kış gecelerinde, Ramazan aylarında, düğün, şenlik ve festivallerde âşıklar, ustalarından ve kendilerinden türküler çalıp söyler, atışmalar düzenler; bu atışmalarda en güzel lebdğmez örneklerini verir, muammalarla birbirlerini sınar, usta malı veya kendi tasnifleri olan halk hikâyelerini anlatırlar. Bu gibi âşık toplantılarında Dede Korkut Hikâyeleri'nin yanı sıra Asuman ile Zeycan, Arzu ile Kamber, Latif Şah, Salman Bey, Sevdakâr, Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun, Şahsenem ile Âşık Garip, Han Çoban ile Saran, Hasan ile Dilber, Koroğlu, Sürmeli Bey ile Senem Sultan, Aliyar, Cihan Abdullah, Kiziroğlu, Saraçoğlu, Yaralı Yusuf gibi halk hikâyeleri anlatılmaktadır (Bolçay, 2012:21).

Kars ve çevresi, halk hikâyeciliğinde oldukça başarılıdır. Bunda elbette ki usta-çırak ilişkisinin önemi çok büyüktür. Âşık kahvehanelerinin bir bakıma âşık yetiştirme görevini üstlenmesi, günümüze kadar en başarılı örneklerin bu çevreden çıkmasını zemin oluşturmuştur. Teknolojinin gelişmesi, insanlarımızın eğlence anlayışlarının değişmesi her ne kadar âşık edebiyatını zedelemiş olsa da âşıklarımız sanatlarının icrasını halen devam ettirmektedir. Kars Belediyesi'nin her yıl 6-7-8 Mayıs'ta düzenlediği Âşıklar Bayramı da yörede halen âşıklığa önem verildiğini göstermektedir.

2.4. Âşık Murat Çobanoğlu'nun Hayatı

Âşık Murat Çobanoğlu, 1 Kasım 1940 tarihinde Kars'ın Kaleiçi Mahallesi'nde doğmuştur. Kars'ta doğmuş ve büyümüş olmasına rağmen dedesinin mezarının bulunduğu Arpaçay'ın Koçköyü'nü kendi köyü olarak kabul etmiştir. Babası Âşık Gülistan, annesi ise Çıldırlı Arif Efendi'nin kızı Lale Hanım'dır. Dedesi Sadık Ağa, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı öncesinde Revan bölgesinden Anadolu'ya gelip Arpaçay'ın en büyük köylerinden biri olan Koçköyü'ne yerleşen Türk ailelerdendir. (Kafkasyalı, 1988:13-18).

Murat Çobanoğlu, bir buçuk yaşındayken annesini kaybetmiştir. Babası ve akrabalarının gözetiminde büyüyen âşık, evin en küçüğü olması sebebiyle babasının ilgisini çokça görmüştür. Babasıyla düğünlere giden Çobanoğlu'nun âşıklık geleneğine sevgisi artmış, onda saza ve söze karşı ilgi uyandırmıştır. 1947-1948 öğretim yılında Kars Gazi Ahmet Muhtar Paşa İlkokuluna kayıt olmuştur. 1952 yılında ilkokulu bitiren Çobanoğlu'nu babası Kars Merkez Ortaokulu'na kayıt ettirmiştir. Ancak o, babası Âşık Gülistan'ın çırağı olmayı okumaya tercih etmiş ve ortaokula devam etmemiştir. Babasıyla düğünlere gidip türküler ezberleyen âşık, babasının davranışlarını kavramaya çalışmış ve böylece âşık meclislerine adım atmıştır. (Kafkasyalı, 1988:18-19).

1947'de okul hayatına başlayan Çobanoğlu, 1952'de ilkokulu bitirdikten uzun bir süre sonra 1987'de ortaokulu, 1992'de liseyi dışarıdan bitirerek diploma almıştır (Durbilmez, 2005:119).

Âşık Murat Çobanoğlu, saz çalıp şiir söylemeye 1952 yılında rüyasında bâde içmesinden sonra başlamıştır. Çobanoğlu:

“Kayanın dibindeki gözeden su içtim. Çimenlerin üzerine uzanıp çiçekleri koklarken uyumuşum. Rüyamda bir sedirde oturan üç derviş gördüm. Dervişlerden birisi su verdi. Suyu içtim, içim yanmaya başladı. Onun bâde olduğunu anladım. Öndeki derviş bana mühürlü bir fermanı okuttu. Daha sonra birlikte Kur'an'dan ayetler okuduk. Uyandığımda çeşmenin yanındaydım. Kendimi çok güçlü hissediyordum. Hafızamda bazı şeylerin yer ettiğini anladım. Babamlar beni hayli aramışlar. Ne kadar uyuduğumu bilmiyorum. Babamlar beni bulduklarında bir şeyler

söylüyor, şiir gibi bir şeyler okuyormuşum. Babam üstadı Şenlik'in bâde içmesini bildiği için benim durumumu anlamış ve beni korumaya almış. Haram bir şey yer maneviyatımı zedelerim diye kırk gün beni yanından ayırmamış. Daha sonra başımdan geçenleri şiirle söyledim. Bu şiirler ilk deyişlerim oldu.” şeklinde rüyasını ifade etmiştir (Kafkasyalı, 1998:37).

Âşık Edebiyatında, bâde içmek önemli bir kıtas olarak kabul edilmektedir. Âşıkların sınıflandırılmasında bir nitelik olarak görülmekte ve âşıklar arasında bâde içenler bu özellikleriyle övünmekte, bâde içmeyenleri küçümsemektedirler. Bâde içmek âşıklar için Allah tarafından bir lütuf olarak kabul edilmektedir (İçel, 2009:19-21).

Deryâmî, Sarıkamışlı Dursun Cevlânî, Posoflu Müdâmî, Bardızlı Nihânî, Kağızmanlı Cemal Hoca, Arpaçaylı Hâmit İlhamî, Ardanuçlu Âşık Efkârî gibi âşıkların Murat Çobanoğlu'nun yetişmesine katkı sağlamasının yanı sıra Âşık Şenlik'in çırağı olan babası Âşık Gülistan'da Çobanoğlu'nun yetişmesindeki önemli kişilerden olmuştur (Durbilmez, 2005:120).

1958'de Kars'ın Susuz ilçesine bağlı Kızıroğlu köyünden Şahbender Ağa ile Havva Hanım'ın kızı olan Yıldız Hanım ile evlenen Çobanoğlu'nun, 1961'de Şentürk, 1968'de Nasibe, 1971'de Nesrin, 1980'de Ozan Umut isimlerinde çocukları doğmuştur (Kafkasyalı, 1988:19).

Âşıklığa ilk başladığı zamanlarda, Devranî ve Yananî mahlasını kullanan Çobanoğlu, 1963 yılında Kars'ta yapılan âşıklar meclisinde Reyhanî'nin Yananî, Devranî gibi mahlasların çok kullanıldığını, kendi soyadını mahlas olarak kullanmasının daha uygun olacağını söylemesi üzerine Çobanoğlu mahlasını kullanmaya başlamıştır (Enveri, Özkaya ve Alin, 2011:43).

Kars Radyosu'nda 1964 yılında “saz şairi” olarak çıkmaya başlayan Çobanoğlu, Feyzi Halıcı tarafından 1966'dan itibaren Konya'da yapılan Türkiye Âşıklar Bayramı'nın tamamına katılmış, jüri üyeliği yaptığı 1969-1970 yılları dışındaki yarışmalarda “atışma”, “türkü”, “hikâyeli türkü”, “koçaklama” ve “usta âşıklar” dallarında birincilikler kazanarak ödüller almıştır (Durbilmez, 2005:120).

Folklor alanında çeşitli çalışmalar yapan âşık, ozanlığının yanı sıra usta malî eserleri de yayan, yaşatan ve koruyan bir sanatçıdır. 1985 yılında Konya’da yapılan Halk Edebiyatı Folklor Seminerinde halk edebiyatı ve âşıklık geleneği konularında bildiri sunarak sayısız halk hikâyesini saziyle dile getirmiştir. Türkiye Âşıklar Bayramı’nda dinleyicilerin büyük ilgisiyle karşılaşan ve ünü tüm ülkeye yayılan Çobanoğlu, ülkemizin her yerinde yapılan âşıklar şölenine davet edilmiştir (Halıcı, 1992:140).

Katıldığı Konya Âşıklar Bayramı’nda 1966’dan 1970 yılına kadar çeşitli dereceler alan Çobanoğlu, 1966 yılında birincilik, 1967 yılında yine birincilik, 1968 yılında üçüncülük, 1970 yılında ise Reyhanî’nin ardından gelerek ikincilik ödülünü almıştır (Özbey, 2015).

Murat Çobanoğlu “Kül Etmedi mi?” ve “Dön Baba” adlı türküleriyle iki defa “Altın Plak Ödülü” ile ödüllendirilmiştir. 21 Ekim 1972 günü yapılan “Altın Saz Yarışması”nda “Yılın Ozanı” seçilen âşık, özellikle atışma dalında başarı göstermiştir. Şiirleri; Çağrı, Karseli, Türk Kültürü, Türk Edebiyatı, Türk Folklor Araştırmaları, Çoruh gibi dergilerde yayımlanmıştır (Enveri, Özkaya ve Alin, 2011:52).

1972 yılında İran Şahı’nın davetlisi olarak Ceşt-i Hüner 2500. Yılı Şenlikleri’ne katılmıştır. Avrupa’da yaşayan gurbetçilerimize şölen yapmak üzere Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, Kültür Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Konya Turizm Derneği tarafından çok kez yurt dışına gönderilmiştir. Berlin Belediye Başkanı’nın davetlisi olarak 1987 yılında Berlin şehrinin 750. kuruluş yılı kutlamalarına katılmıştır. Binlerce yıllık Türk âşıklık geleneğini İngiltere Kraliyet Sarayı’nda, Kuzey Kıbrıs Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş ve Kazakistan devlet başkanı Nur Sultan Nazarbayev’in huzurunda da sergilemiştir (Durbilmez, 2014:67).

Şeref Taşlıova ile birlikte Japon NHK televizyonunun hazırladığı “İpek Yolu ve Tarihin Altın İzleri” belgeselinde görev almış, Almanya’da ZDF, ATT ve Kanal Avrupa televizyonlarında ve WDR radyosunda; İngiltere’de BBC radyosunda programlara katılmıştır (<http://www.edebiyatvesanatakademisi.com/asik-edebiyati-asiklar/murat-cobanoglu-hayati-ve-edebi-kisiligi-225.aspx>).

Âşık Çobanoğlu, yüzden fazla plaket, otuzdan fazla altın madalya kazanmıştır. Şeref Taşlıova ile birlikte 1990 yılında, Kültür Bakanlığı Sivas Devlet Türk Halk Müziği Korosu'nda sanatçı olarak göreve başlamıştır (Aslan, 2016).

Yüz kırk beşten fazla âşık makamı bilen Murat Çobanoğlu “usta malı hikâyeler” ve “tasnif ettiği” hikâyeler alanında da oldukça başarılıdır. Birçok halk hikâyesi ve şiire sahip olan değerli ozanımız 26 Mart 2005 tarihinde akciğer rahatsızlığı teşhisiyle tedavi gördüğü Ankara Tıp Fakültesi Hastanesinde ebediyete intikal etmiştir (<https://kockoy.tr.gg/Murat-COBANOGLU.htm>).

2.5. Âşık Murat Çobanoğlu'nun Edebi Şahsiyeti

Âşıklık geleneğinin Türk dünyasındaki en önemli merkezlerinden biri olan Kars'ta yetişen Murat Çobanoğlu, Türkiye'nin yanı sıra birçok ülkede de adından söz ettirmiştir. Birçok ağız özelliğini şiirlerinde kullanan Çobanoğlu irticalen söylediği şiirleriyle dikkat çekmiştir.

Murat Çobanoğlu, sadece saz eşliğinde doğmaca şiirler söyleyen bir âşık değil aynı zamanda atışmaları ve hikâyeciliği ile de tanınan ve kendini kabul ettiren usta bir âşıktır. Çobanoğlu şiirlerini 8'li, 11'li ve 15'li hece ölçüsüyle kaleme almış ve genellikle koşma, türkü, destan, divan türünde şiirler yazmıştır. (Durbilmez, 2014:69).

Murat Çobanoğlu'nun şiirlerinde Türk insanının ahlâkı, vatan ve millet sevgisi, peygamber ve Kur'an, tabiat unsurları, Atatürk ve bayrak, memleket meseleleri temaları sıkça yer bulmuştur.

1952 yılında meslek hayatına başlayan Çobanoğlu 1967 yılında Konya'da yapılan Türkiye Âşıklar Bayramı'nda ve devam eden yıllarda üst üste birinci olunca sesini geniş kitlelere duyurmuştur. Âşıklık geleneğine hevesli gençleri 1969 yılından itibaren yanına çırak olarak almaya başlamış, çırak sayısı yükselmeye başlayınca 1971 yılında Kars'ta “Çobanoğlu Âşıklar Kahvesi”ni kurarak gençlerin yetişmesine yardımcı olmuştur (Durbilmez, 2014:133).

Usta-çırak ilişkisinin yanı sıra âşıklık geleneğinin devam etmesi ve gelişmesi adına önem teşkil eden “Çobanoğlu Âşıklar Kahvesi” geleneğin sürdürülmesinde önemli rol oynamıştır. Bütün imkansızlıklara ve engellere rağmen halk hikayeciliği,

âşıklarımızın fedakârlıkları sayesinde devam etmekte ve bu noktada “Çobanoğlu Âşıklar Kahvesi”nin yeri önem teşkil etmektedir (Kafkasyalı,1998:119).

Murat Çobanoğlu’nun ölümünden sonra Âşıklar Kahvesi etkisini yitirmeye başlamıştır. Donat, Kars’a yaptığı ziyaretinde Çobanoğlu Âşıklar Kahvesi ile ilgili şunları söylemiştir: “Çobanoğlu Âşıklar Kahvesi Ramazan’da sahura kadar açılmış. Herkes iftardan sonra gelir, âşıkların atışmasını dinlermiş. Şimdi ne kahvenin eski havası kalmış ne de âşıkların eski heyecanı” (Donat, 2006).

Âşıklık geleneğinde, her âşık kendinden sonra bu sanatı devam ettirmesi için çıraklar yetiştirir. Çobanoğlu bu görevi üstlenerek çokça âşık yetiştirmiştir. Anili Hakkı Viranî, Âşık Mürsel Sinan, Arif Tellioğlu, İlgar Çiftçi, Halis Altunbey Murat Çobanoğlu’nu usta olarak benimsemişlerdir.

Çobanoğlu, doğmaca şiir ve deyiş olmak üzere türkü, destan ve diğer şiir türlerini söylemekle kalmayıp âşıkların imtihanı durumundaki “atışma” dalında da başarılı örnekler sunmuştur. Atıştığı âşıklar arasında; Hamit İlhamî, Posoflu Sabit Müdâmî, Alvarlı Reyhanî, Şeref Taşlıova, Rüstem Alyansoğlu, Torunî, Sümmanoğlu, Ummanî, Dursun Cevlânî, Efkârî, Nihânî, Arif Hikmetî, Abdolvahap Kocaman, Kul Mustafa, İsmail Azerî, Mevlüt İhsanî, Göksunlu Hûdâî, Kadırlılı Feymânî, Sivaslı Sefil Selimî, Hasan Selmânî, Muharrem Semaî, Hacı Karakılçık, Gül Ahmet, İmâmî, Nevcihan Özmerî, Ummanî Can, Mustafa Ruhanî, Nuri Çırağî, Nuri Merâmî, Murat Yıldız, Şavşatlı Deryâmî, Artvinli Pervarî, Musa Merdanoğlu, Zülfikâr Divanî, Nuri Şahinoğlu, Hasretî ve Eminî vb. âşıklar yer alır (Durbilmez, 2014:142).

Kars Belediyesi her yıl 6-7-8 Mayıs tarihlerinde Âşık Murat Çobanoğlu anısına Âşıklar Bayramı düzenlemektedir (<https://www.turkedebiyati.org/murat-cobanoglu.html>).

2.6. Âşık Murat Çobanoğlu’nun Eserleri

Âşık Murat Çobanoğlu şiir, türkü, hikâye gibi birçok alanda eser vermiş ayrıca birçok âşıkla ikili, üçlü, dörtlü ve atılı atışmaları tespit edilmiştir.

2.6.1. Şiirleri

Murat Çobanoğlu 8'li, 11'li ve 15'li hece ölçüleriyle şiirler yazmıştır. Çok sayıda şiiri olan âşığıımızın bazı şiirleri şunlardır: Âşık Şenlik'e Ağıt, Eden Dünya, Ankara Methiyesi, Zalim Gurbet, Oğul Babayı Tanımaz, Vatanım Oy, Gelen Dertli Giden Dertli, Utanmadın Arsız Gönül, Ordumuz, Âşık Olamaz Olamaz, Faydası Yok, Ölümü Hatırlasana, Sudur, Karaoğlan, Seyrânî, Ağrı, Gap Destanı, Türk Süngüsü, Kıbrıs Destanı, Gelen Gider Giden Gelmez, Mümkün Müdür, Bilir, Kabristan Olur, Af Çıkacak İnşallah, Ölen Ölene, Çalmayınca Söyleme, İmanımız, Ağlarsın Bacım, Vatan Millet Yunus Emre Sevgisi, Kıyam Etti, Bütün Arzuhalimi Sana Bildirdim, Destiye Döndüm, Taş mıdır Yârim, Yaradan, Koçağı Kars'ın, N'olur Bu Civanlar Vurulmasınlar, Unvanımız Var, Anadır (Kafkasyalı, 1998:131-347).

2.6.2. Hikâyeleri

Saz şairliği geleneğinin güçlü temsilcisi olan Murat Çobanoğlu, halk hikâyeciliğinde de önemli bir yere sahiptir. Usta malı eserleri yaşatıp ve yaymanın yanında halk hikâyeciliğine yeni eserlerde katmıştır. Çobanoğlu yüz kırk altıdan fazla makam bildiğini ifade etmiştir.

Murat Çobanoğlu, babası ve aynı zamanda ustası olan Âşık Gülistan sayesinde hikâye anlatmada oldukça başarılıdır. Öğrenme hevesiyle ve uysallığıyla âşıklar arasında sevilmiş, diğer âşıklardan farklı olma tutkusuyla özgün türküler ve şiirler söylemeye önem göstermiştir. Babası Âşık Gülistan'ın dışında Şavşatlı Deryamî, Sarıkamışlı Dursun Cevlanî, Posoflu Müdâmî, Bardızlı Nihânî, Kağızmanlı Cemal Hoca, Arpaçaylı Hamit Hoca, Ardanuçlu Efkârî gibi âşıklar yetişmesine katkıda bulunmuşlardır (Durbilmez, 2014:132).

Murat Çobanoğlu'nun tasnif ettiği hikâyeler şunlardır: Saraç İbrahim, Hamit Han ile Melek Sultan, Ahmet ile Mehmet, Cünun ile Dertli Sultan, Murat Han ile Peri, Adil Şah ile Lale Sultan, Pervane, Emri Eraslan, Âşık Tüccârî, Bayburtlu İrşâdî, Yaralı Şahin, Diyarbakırlı Hüseyin.

Çobanoğlu tasnif ettiği hikâyelerin birkaç katı kadar da halk hikâyesi bilmektedir. Âşık meclislerinde ve düğünlerde anlattığı hikâyeler ise şunlardır: Necip ile Telli, Alkan ile Peri, Asuman ile Zeycan, Âşık Garip, Deli Kurt, Emrah ile Selvi,

Hasta Hasan, Hüseyin Bey, Kerem ile Aslı, Köroğlu İlk Kol, Köroğlu-Bolu Beyi, Köroğlu-Hasan Paşa, Köroğlu-Kiziroğlu Kolu, Köroğlu-Son Kol, Köroğlu-Hasan Bey, Melik Şah, Salman Bey, Seyfi bin Zülyezen, Şah İsmail, Tahir ile Zühre, Yaralı Mahmut, Yusuf ile Zeliha (Kafkasyalı, 1998:122).

2.6.3. Karşılaşmaları

Âşık Murat Çobanoğlu ülkemizde ve ülkemiz dışında yapılan birçok yarışma, festival ve âşık meclislerine katılmış ve buralarda karşılaşmalar yapmıştır. İkili, üçlü, dörtlü ve altılı atışmalar şeklinde karşılaşmaları vardır. Atışma yaptığı bazı âşıklar şunlardır: Şeref Taşlıova, Müdâmî, Yaşar Reyhani, Rüstem Alyansoğlu, Efkarî, Deryamî, Ümmanî, Mevlüt İhsanî, İlhamî, Nuri Çırağî, Arif Hikmetî, Abdulvahap Kocaman, Kul Mustafa, İsmail Azerî, Nuri Merâmî, Murat Yıldız, Şavşatlı Deryâmî, Artvinli Pervarî, Musa Merdanoğlu, Zülfikâr Divanî, Nuri Şahinoğlu, Hasretî ve Eminî bulunmaktadır (Kafkasyalı, 1998:346-457).

2.6.4. Plak, Kaset ve CD Çalışmaları

Murat Çobanoğlu, birinci Altın Plak Ödülü'nü "Kül Etmedi mi?" türküsü ile ikinci Altın Plak Ödülü'nü ise "Dön Baba" adlı türküsü ile almıştır (Özbey, 2015).

"Kiziroğlu" türküsüyle adını geniş kitlelere duyuran Murat Çobanoğlu, bu plağıyla satış rekorları kırmıştır. Saim Sakaoğlu o günleri: *"İşte o günlerde Çobanoğlu'nun bir plağı satış rekorları kırıyordu. Yüz binlerce satan o plakta merhum, Kiziroğlu Mustafa Bey'i okuyordu. Hiç unutmuyorum belgesi arşivimdedir; bu plağın dönemin en çok satan gazetelerinin günlük eklerinde kocaman reklamları çıkıyordu. Bir Karşılı âşığın günlük gazetelerde fotoğraflı ve çok renkli reklamları çıkıyordu."* şeklinde dile getirmiştir (Sakaoğlu, 2005).

Murat Çobanoğlu'nun iki altın plağının yanında doksan kadar albümü bulunmaktadır. Bazıları şunlardır: Biri Ana Biri Baba (2000), Cünun ile Dertli Sultan Hikâyesi (2002), İlhamî Demir Atışması (2001), Kiziroğlu Mustafa Bey (2000), Yollar Kocalır (2000), Saraç İbrahim ile Lale Sultan Hikâyesi (2002), Âşık Reyhanî Atışması (2000), Bağışla Beni (2002), Ahmet ile Mehmet'in Öyküsü (2000), Şeref Taşlıova Atışması (2001), Rüstem Alyansoğlu Atışması (2001), Nuri Çırağî Atışması (2000), Bu Can Yaralı (2000) vb. (Enveri, Özkaya ve Alin, 2011:56).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DEĞERLER EĞİTİMİ

3.1. Değer Nedir?

Değer, kelime anlamı itibarı ile en öz şekilde ortak değerler etrafında toplanan belli bir topluluğun sahip olduğu maddi manevi olguların hepsini kapsayan ögeler bütünü olarak ifade edilmektedir. Bilgin'in hazırlamış olduğu çalışmada değer kelimesini, sosyal bilimler bağlamında literatüre ilk kazandıranın kişinin Florian Witold Znaniecki (1882-1958) olduğunu ifade etmiştir. Znaniecki'ye göre değer kelimesi güçlü ve kıymetli manalarına gelmekte olup Latince'de bulunan “*valere*” kökenli bir kelimeden aktarılmıştır (Bilgin, 1995:27-83).

Değer kelimesi, Beil'in ifadesiyle toplumları şekillendiren ahlak kuralları zemininde gelişen bir ölçü bağlamında ele alınmıştır (Beil, 2003: 34). Theodorson'un “*A Modern Dictionary of Sociology*” adlı sosyoloji sözlüğü mahiyetindeki çalışmasında, değer kelimesi özetle belli bir topluluğun genel işleyişinde duygusal bağlarla oluşmuş ve toplumun genelinde kabul gören soyut prensipler olarak dile getirilmiştir (Theodorson, 1979:455-456). Yine değer kelimesi ile ilgili Krech, ve diğerlerinin 1983'teki çalışmasında bireysel bir yapı içinde yer almadığı bütün toplumu ilgilendiren ve toplumun özeti niteliğinde olduğuna vurgu yapılmıştır (Krech, vd., 1983: 56).

Değerleri toplumun genel işleyişini ve bireylerin yaşam düzeylerini etkileyen bir unsur olarak gören Mengüşoğlu, değer kelimesinin yargı, toplumsal normlar, eylemler ve kurumsal işleyiş etkileyen ve şekillendiren ögeler bütünü olarak ifade etmektedir (Mengüşoğlu, 1983:74). Bu açıklamayı destekleyici nitelikte Fichter, değerleri ödül ve ceza ilişkisi içerisinde yer alan yaptırımlar başta olmak üzere beşeri hayatı belli bir çerçevede düzenleyen bütün normlar, değerlerin bir yansıması olduğu üzerinde durmuştur (Fichter, 1990:47).

Toplumun temeli niteliğinde yer alan değer olgusu belli bir etkileşim sürecinde yer almaktadır. Bu doğrultuda değer, bireyin ihtiyaçlarına cevap niteliği taşımaktadır. İnsanın beraber yaşama isteği temelinde hayatın temel yönlendirici unsuru olarak karşımıza çıkan değer, hayatın işlevselliği içinde toplumun iyi-kötü çizgisinde tasnif

ettiği her unsur zemini üzerinde inşa eden ögeler bütünüdür. Tüm bunlardan hareketle değer kelimesinin toplumun genelini ilgilendiren bir sosyal ağın işleyişini yakinen etkilediği yargısına varmak mümkündür (Köseihal, 2005: 249).

Welton ve Mallan, “Çocuklar Ve Dünyaları: Sosyal Bilgiler Öğretme Stratejileri” anlamına gelen “*Children and Their World: Strategies for Teaching Social Studies*” adlı çalışmalarında değer kelimesini, “kıymetin standart işleyişi içinde hizmet eden güzellik, etkinlik ve davranışların bütünü” olarak ifade etmişlerdir (David ve Mallan 1990:131). Değerler, neyin iyi ve neyin kötü olduğu sorunsalına dayanan yargılardır. Değerler, zevklere ve öznel isteklere dayalı kişisel tercihler değildir. Tam aksine açık ve sistematik fikirlere dayanan yargılardır. Bir insanın çevresiyle arasındaki ilişki düzeyi değerler bağlamında önemli bir yere sahiptir. Özellikle, hem öğretmenler hem de öğrenciler eğitimde etkileşime giren değerleri öğrenmek ve öğretmek eyleminde toplumun temel çerçevesini şekillendirirler. Öğretmen ve öğrenci ilişkisi içinde gelişen değerler ahlaki görevlerin bir parçası olarak veya sosyal hayat işleyişinin bir parçası olarak bir öğrenme organizasyonu olarak tanımlanmaktadır (Veugelers ve Vedder, 2003:379).

Değer kelimesi, Winter ve diğerlerinin yapmış olduğu çalışmada üç şekilde tasnif edilmiştir: Buna göre değer, “family value” (ailevi değeri), “social value” (sosyal-toplumsal değerler) ve individual (bireysel değerler) olmak üzere üç ana alana ayrılarak açıklanmıştır (Winter vd.1998:385- 400).

Değerler, öznel yargılar (tutumlar) ve davranış yoluyla ifade edilir. Normlar ile arasında bir fark vardır: Normlar nihai olarak değerlere dayanan ancak belirli bir bağlamda güçlü bir şekilde tanımlanmış sosyal sözleşmelerdir. Değerler ise belirli bir davranış tarzının ahlaki doğruluğu veya kötülüğüne olan inançtaki kalıcı eğilimlerdir (Veugelers, 2003:377-389).

Değerler, kişi tarafından özümsenen ve benimsenen bununla birlikte toplum tarafından tasdik edilen, neticeleri özgür olarak ve bilinçli bir şekilde seçilen, diğer değerlerle çatışmadan tutarlı bir biçimde bağlantılı olan bir olgu olduğu ifade edilmiştir (Bybee ve Sund, 1990: 59). Sosyal olguların hassasiyeti ile şahsi olarak eylemlerin öz yargılamada asıl bir kıstas sağlayan bununla birlikte belli bir topluluk bireylerinin güçlü his bağlarıyla oluşmuş, manevi ve genele mal edilmiş davranışların ve bütün eylemlerin prensipleri olarak belirtilmiştir (Aydın, 2003:121-144). Tüm

bunlarla birlikte değer, davranışta ve toplum anlayışında güzelin ne olduğu hakkında standartları belirleyen veya bu standartlara yardımcı olan bir ideadır (Welton ve Mallan, 1990:131).

Değerlerin gelişim sürecindeki yapısal şekillenme değişimi, tarihî gelişimler düzleminde gelişen aktarımlarla kişiyi belirlenmiş olan bir kalıpsal yapı halinde kontrol edilmesi hususunda gözle görülmeyen bazı sosyal sözleşmelerden beslenen bir yapı içerisinde ilerletmektedir. Böylelikle toplumun öz değerleri şekillenmiş ve gelenek kültürü ortaya çıkmıştır. Değerleri kişisel ve toplumsal olarak iki bağlamda ele alan Halstead ve Taylor, toplumsal değerlerle kişinin ortak eylem ve davranışlarının şekilleneceğini; bireysel değerler yardımıyla da karakter ve kişilik gelişiminin daha üst seviyelere çıkacağını belirtmiştir (Halstead ve Taylor, 2000:168-169).

Yukarıda ifade edildiği üzere, değerlerin merkezinde yer alan ve kaynaklarını oluşturan bir yapı durumunda karşımıza toplum unsuru çıkmaktadır. Sosyoloji, değerlerin oluşumunda bireylerin birbiriyle etkileşim sürecindeyken ihtiyaçları ve buna bağlı davranışlarıyla aynı gelişim süreci ile şekillendiğini dile getirilmektedir (Köseihal, 2005:259).

Toplum içerisinde kabul görmüş ortak değerler, insanların davranışlarını sınırlayan ve bu davranışlara yön veren en temel ilke olarak yerini almaktadır. Demircioğlu ve Tokdemir, hazırlamış oldukları çalışmada davranışlarımızın temelinde değer kavramının olduğunu ifade ederek değer kelimesini “*duyuşsal alan içerisinde yer alan düşünce ve eylemlerimizi etkileyen, onlara yön veren zihinsel olgulardır*” şeklinde tanımlamışlardır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008:71).

3.2. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi, öncelikle çekirdek aile ile başlayan bir sosyal aktarım sürecidir. Değerlerin olgunlaşma ve pratiğe dönüştürülme yolundaki pekiştirmeler ise daha sonra okulda gerçekleşmektedir. Eğitim kurumları, aileden hemen sonra gelen değerler eğitimi görevini oldukça etkin bir şekilde yerine getirmektedir. Değerler, sosyal bir halka olan aile içinde olduğu kadar okulda da öğrenci-öğretmen ve öğrencilerin kendi aralarındaki yaşantılarının bir parçası olarak uygulanmaktadır (Hökelekli ve Gündüz, 2004:38).

Böylelikle okullar çocuklara sosyal bir yapı olan toplumun kültürel değerlerini aktarma misyonuyla karşımıza çıkmaktadır. Jinnot'un ifade ettiği şekliyle “üzerine ne düşerse iz taşıyan, donmamış bir beton” olan çocuklar değerler eğitimi noktasında belli bir sosyal aktarım çerçevesine daha açık bir algı ile yaklaşmaktadırlar. Değerleri öğrenme açısından oldukça yatkın bir dönem içerisinde bulunan çocukların içinde oldukları toplumu yansıtabilme veya temsil edebilme noktasındaki temel değerleri ve bununla birlikte evrensel değer ilkelerini içselleştirmesi açısından okul çağındaki çocuklar için oldukça önem teşkil etmektedir.

Değerler eğitimi, çeşitli ahlaki, karakter, vatandaşlık veya yurttaşlık eğitimi biçimlerinin yanı sıra sosyal sorunlara yönelik olarak tasarlanan eğitim programları kapsamında dünya çapında bir odak noktası olmuştur. Bu ilgi, kişisel ya da sistemik inançların ya da ideolojilerin ötesinde, pedagojik bir zorunluluk yerine geçmektedir. Bu sebeple ilk olarak öğretmenlerin ve okulların kişisel refah ve sosyal uyum için gerekli yetkinlikleri geliştirmek için tasarlanmış pedagojik pratiğe dâhil olmaları gerekmektedir.

Eğitim faaliyetlerinin sonuca ulaşma noktasında etkili olan okul sistemleri, ister kamusal ister özel kurumlar tarafından desteklensin, ister açık ister örtülü olarak, değerler eğitimine aktif olarak dâhil olmaları gerekmektedir. Çünkü eğitim kurumunun tamamı içsel olarak değer taşır ve bu nedenle öğrencilerin değerlerinin oluşumunda etkili bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Lovat vd., 2008:273-285).

Eğitim sistemi içerisinde okulun, müdürünün, öğretmenlerinin, öğrencilerinin ve ebeveynlerinin değerleri, okula yönelik bir değer yaklaşımının benimsenmesi için başlangıç noktası olarak alınmıştır. Bu değerler, ulusal çerçevenin değerler eğitimi ve başarılı olarak uygulanan pedagojisi arasındaki bağlantıyı içeren daha geniş değerlere sahiptir. Okuldaki mevcut öğretim politikası ve pratiğinin daha derin bir düşüncesi olarak değerler eğitimi bağlamında elde edilen ilişkiler veya paydaşlar, özellikle öğrencilerle öğretmenler arasında sosyal bir aktarım düzeyine ulaşmaktadır. Bu düzey sadece öğretmen-öğrenci arasında kalmayıp öğretmenlerin kendi arasında da devam eden dinamik bir yapı hâlini almıştır. Değerler eğitiminde öğrenci tutumunu en olumlu şekilde yansıtan değerler önemli bir temeldir. Bu sebeple değerler eğitimi bu temeller üzerine inşa edilmelidir. Öğrencinin içinde bulunduğu sosyal hayata daha fazla uyum sağlaması değerler ekseninde oldukça önem taşımaktadır.

Öğretmenleri değerler eğitiminde temel rol-model olarak gören Nucci, öğretmenlerin değerler eğitimi bağlamında izlemeleri gereken sistematik ilerleyişi şu şekilde ifade etmiş ve ancak bu özellikleri taşıyan öğretmenlerin başarılı olabilecekleri üzerine dikkat çekmiştir:

- Değer eğitimi programının temel ilkelerinden biri de hoşgördür. Hoşgörü, göreceli olmayı desteklemez; gerçeği varsayar. Bireysel ahlaki değerlerin benimsenmesi ve teşvik edilmesi olarak kabul edilen değerler eğitimi programları, ideolojik çoğulculuğu yansıtmadan hoşgörü çerçevesinde ilerlemelidir. Değerlere sahip çocukları ahlaki açıdan bağlayıcı olarak eğitmek için yeterli yetkiye sahip olmak gerekmektedir. Yeterli bir dayanak olmaksızın değerler eğitimi, etik kuralların ihtiyatlı bir çerçevesi üzerinde durur ve herhangi bir ahlaki gerekçeden veya görevden yoksun olarak temelsiz kalır. Bu sebeple hoşgörü bağlamında yeterli güvenceye sahip olmak için, değerler eğitimi tamamen objektif ve ideolojilerden uzak yansıtılmalıdır.

23

Eğitim, bireyin entelektüel, duygusal, ruhsal ve fiziksel esenliği ile ilgilenmelidir. Değerler eğitiminin, çocukları barış, sevgi, saygı ve hoşgörü gibi ahlaki standartlarla eğitmesi gerekmektedir. Ahlâkî ilkeleri temel alması için değerler eğitim programlarının “bireysel değerler”, “tek dünya ailesi” ve “evrensel insan toplumu” gibi hususlar üzerine inşa edilmesinin oldukça önemli bir yer tuttuğu dile getirilmektedir. Kùltürlerarası, evrensel temel olmadan, kendi başına, değer eğitimi, gençlerde tatmin edici uzun vadeli değerler ve iyi davranışlar geliştirmekten çok daha az ve geçici değer aktarımı sonucunu doğurmaktadır. Çünkü kültürel olarak sınırlayıcı bir görüş evrensel ilkeler bağlamında değerleri olumsuz yönde etkilemektedir (Etherington, 2013:189-210).

Ahlak temelli etik sistemi, sistematik olmayan sistemlerden üstündür çünkü değerler eğitimi için temeldir. Ahlaki değerleri yerleştirmek için büyük bir anlatı sağlayan değerler içerisinde eğitim, önemli bir sistemidir. Bu değerler eğitimi, etik çerçevesini ait olduğu toplumdan alarak gelişmelidir. Bu noktada dinî ve ahlaki değerler oldukça önem taşıyan unsurlar arasında yer almaktadır (Pantić ve Wubbels, 2012:55-69).

Topluma ait olan değerlerin kaybedilmeye veya silikleşmeye başladığı modern küresel toplum düzeyinde, değerler eğitimi ayrı bir öneme sahiptir. Bütün bu değerleri okul merkezinde öğrencilere öğretmeyi esas alan değerler eğitimi anlayışı, önemini ve değerini gün geçtikçe daha da ortaya çıkarmaktadır. Gelecek nesillerin bu değerlerle büyümesi ve ait oldukları toplum değerlerinin bilincinde olması için değerler eğitiminin önemi oldukça hassas bir yerde görölmektedir.

Bilhan, değerler eğitimi açısından eğitimin, ilköğretim veya orta öğretim düzeyindeki çocukların fiziksel, ruhsal ve zihinsel yönleri ile birlikte toplumsal yönlerini de oluşturmak ve şekillendirmek için ait olduğu toplumdaki değer kaynaklarını aktarmaya ve yaşatmaya yönelik metotların pratiğe dönüştürölmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır (Bilhan 1986:14-15).

“Uyumlu ve üretken olmak, iyi bir vatandaş olmanın en önemli şartıdır. Değerler, ne olduğumuz, ne olmamız ve nasıl olmamız gerektiği hususunda bizim yolumuzu aydınlatır.” (Hökelekli, 2011:286).

“Etik eğitimi olarak da adlandırılabilen bir değerler eğitiminin hedefi, kendini tanımlama, kendini anlama ve kendini tamamlama gibi pratiksel süreçlerden geçirdiği insanın yetilerini en üst düzeye ulaştırarak “iyi hayat yaşamasını” sağlamaktır. Böyle bir eğitim de öğrenci ve süreç merkezli program anlayışıyla aktif, deneysel ve somut problem çözümlerine dayalı bir müfredat programla ve böyle bir eğitimin tekniğini çok iyi bilen eğitimciler eliyle mümkün olabilir” (Kale N., 2007: 319).

“Eğitim, belirlenen amaçlara bireyi ulaştırma sürecidir. Bu süreçte, bireyler bilgi, beceri, tutum ve değer kazanır. Bilgi, beceri ve değer kazanan bireyler toplumsal yapıda değişiklikler meydana getirir. Sosyolojik açıdan eğitim, bireyin içinde yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu yöndeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği bir süreçler toplamıdır.” (Ergün 1994).

“Çocukların ve gençlerin, iyi insan olmanın anlamını ve başkaları tarafından beğenilecek davranışları ancak okul ortamında öğrenebilirler. Çünkü okul, onlara bilgi kadar doğru davranış ve hissedişin yollarını da öğretmek zorundadır” (Hökelekli, 2013:291).

Bilgi çağını yaşayan dünyamızda ekonomik, sosyal, bilimsel ve teknolojik alanlarda hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Bu gelişmeler eğitim alanını doğrudan etkilemekte dil, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmiş bireyler yetiştirmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu süreçte değerler de önemli olmakta ve nitelikli bir değer eğitimi üzerinde durulmaktadır. Çünkü son yıllarda anne, baba, çocuk, öğrenci, öğretmen, çalışan gibi toplumun her kesimi okulda, iş yaşamında ve ailede çeşitli değer sorunlarını açıkça hissetmektedir. Bu sorunları çözmenin yolu ise etkili ve kalıcı bir değer eğitimi vermektir. Bu eğitimle bireyin çeşitli değerlerin farkına varmasını, benimsemesini, yeni değerler üretmesini ve bunları kendine rehber edinmesini sağlamak istenmektedir. Değerler, öğrenilen ve öğretilen olgulardır. Değerlerin öğrenilmesi diğer öğrenmelerde olduğu gibi bireyin aktif çabalarıyla gerçekleşmektedir.

Öğrenmenin gerçekleşmesi için sadece bilgi alma yeterli değildir. Alınan bilgilerin zihinde işlenmesi, bunların bireyin bilgi, beceri, davranış ve tutumlarında kalıcı bir değişime neden olması gerekmektedir. Yani öğrenme bireyin çeşitli yönlerden değişmesini sağlamaktadır. Bu değişim önce zihinde başlamakta ardından davranış ve tutumlara doğru ilerlemektedir. Öğrenilenlerin sürekli uygulanması için

bu değişimin kalıcı olması gerekmektedir. Böylece, birey sürekli öğrenerek kendini yaşam boyu geliştirmektedir.

İlköğretim Programında ise (MEB, 2009) değerlerin özellikleri şöyle sıralanmaktadır:

1. *Kişiler ve toplumlarca benimsenen birleştirici olgulardır.*
2. *Kişilerin iyiliği için var olduğuna ve toplumların sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına inanılan standartlardır.*
3. *Sadece bilişsel değildirler.*
4. *Duygu ve heyecansal yönü de vardır.*
5. *Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.*
6. *Normlara göre daha genel ve soyut özellik taşırlar.*

Fichter ise değerlerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

1. *Topluma anlam veren ölçütlerdir.*
2. *Değerler, herhangi bir kişinin insiyatifinden ziyade toplumun çoğunluğu tarafından ulaşılan olgulardır.*
3. *Değerler, ciddiye alınırlar. Kişiler değerleri ortak refahın korunması ve gereksinimlerinin karşılanması ile birlikte görürler.*
4. *Coşkuyla iç içe olan değerler için özveride bulunulur hatta kişiler ölümü bile göze alırlar.*
5. *Değerler, kişiler arası uzlaşma gerektirdiği için kavramsal olarak diğer değerli nesnelerden soyutlanabilirler (akt. Ulusoy, 2007:26).*

Değerin anlaşılmasında en etkili yöntem, öykü kurgusu kapsamında bir gerçeği anlatma yöntemidir. Çünkü çocuklar hikâyeyi dikkatle dinler ve kendi zihinlerinde hevesle canlandırmak isterler. Bu da olumlu değişimin ilk adımını oluşturur. Bu yolla verilmek istenen mesaj, etkili ve kalıcı olarak yerine ulaşır.

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. Maddesi (MEB, 2005:7):

“Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini; Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan

haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir.”

“Edebiyatın temel işlevlerinden biri, eğitime, insan kişiliğini değiştirme ve geliştirmedir. Edebiyat eserleri insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Edebiyat eserleri insanın iç dünyasını yumuşatır. İnsan sevgisiyle, yurt sevgisiyle, yaşama sevgisiyle, doğa sevgisiyle, daha nice sevgilerle yumuşatır. İyilik, dostluk, hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışkanlık, dürüstlük... gibi insana özgü temel duyguları geliştirip pekiştirir” (Kavcar, 1999: 4-6).

Değerlerin özellikleri:

1. *Değerler, inançlardır.*
 2. *Değerler, bireyin amaçları (eşitlik gibi) ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik) ilişkilidirler.*
 3. *Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler.*
 4. *Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.*
 5. *Değerler, taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar.*
 6. *Değerler, değişime açık yapılardır.*
 7. *Değerler, bağlı oldukları kültürlere göre değişir.*
- Hatta ait oldukları kültürlerin içinde dahi ayrılık gösterebilirler. Farklı iki toplum aynı değere sahip olabilir ama onların o değere verdikleri önem derecesi farklı olabilir.*

Değerlerin fonksiyonları (işlevleri):

1. Bireye amaç ve yön tayin eder.
2. Bireysel ve toplumsal faaliyetlerin esaslarını ve genel yönünü verir.
3. Bireylerin davranışlarını yargılamaya yardımcı olur.
4. Bireyin başkalarından ne beklemesi gerektiğini ve kendisinden ne beklendiğini bilmesini sağlar.
5. Bireyin doğru ve yanlış, haklı ve haksız, hoş giden ve gitmeyen, ahlaki ve ahlaki olmayı ayırt etmesini sağlar (Dönmez ve Yazıcı, 2009:83).

3.3. Türkçe Dersi ve Değerler Eğitimi

Türkçe dersinde değerler eğitiminin hassasiyeti için Durukan ve diğerleri şunları aktarmaktadırlar: “Türkçe dersleri bir bilgi dersi olmaktan ziyade, beceri ve tutum dersi olma özelliği göstermektedir. Türkçe derslerinin bir dil dersi olması ve dilin de kültürün en önemli unsurlarından biri sayılması, bu dersin dil becerilerini geliştirici özelliğinin yanı sıra kültürel işlevinin de var olmasını gerekli kılmaktadır. “Anlama ve anlatma etkinlikleri olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme/izleme faaliyetleri, dersin beceri kısmını oluştururken, ana dili sevgisi ve bilincini geliştirme ile millî, manevi, ahlaki ve evrensel değerleri benimseme de Türkçe derslerinin tutum yönünü oluşturmaktadır.” (Durukan vd., 2008:157).

3.3.1. Meb

Türkçe Eğitim Programları 1924, 1927, 1929, 1938, 1949, 1981, 2006, 2015, 2017, 2018’de Cumhuriyet Dönemi’nden günümüze kadar hazırlanmıştır. Ülkemizde, belirli bir dersin müfredatının düzenlenmesi ve yayınlanması, Türk Millî Eğitim Kurulunun görevleri arasındadır. Bilgi teknolojilerindeki çarpıcı değişimler, bilim dünyasında yaşanan çeşitli gelişmeler ve uygulayıcılar tarafından belirlenen çeşitli kusurlar nedeniyle 2006 yılında hazırlanan Türkçe Kurs Programı kapsamında uygulanacak eğitim ve disiplin kurulu tarafından çeşitli değişiklikler planlanmıştır (Bayburtlu, 2015:133).

2004 yılından itibaren geleneksel eğitim yaklaşımları atılmaya başlanmış ve yeni ilköğretim programları hazırlanmıştır. Yapıcı yaklaşıma odaklanan bu yeni düzenlenmiş programlar, çoklu zekâ, öğrenci temelli öğrenme, beyin temelli öğrenme, bireysel farklılıklara duyarlılık, döngüsel ve tematik yaklaşım ve beceri yaklaşımı gibi çeşitli yaklaşım ve model eksenleri üzerinde oluşturulmuştur (Gün, 2004:1962).

Ancak, 2006 Türkçe Eğitim Programı içinde radikal değişiklikler yapılmış ve müfredat, çağın gerekliliklerine göre kapsamlı bir şekilde hazırlanmıştır. 2006 yılı müfredatı, 2015 yılında hazırlanan müfredatın radikal anayasasının başlangıcı olan diğer programlardan farklı bir yaklaşımla oluşturulmuştur. Son olarak, Eğitim ve Disiplin Kurulu, 2015-2017 eğitim-öğretim yılında Türkçe kurslar için müfredatı 2015 yılı içinde çeşitli değişiklikler yaparak adım adım uygulamaya koymayı planlamıştır.

Değerlere bakan yönüyle daha önceki Türkçe öğretim programlarına kıyasla 2005 yılı Türkçe Öğretim Programının çok daha başarılı olduğu ifade edilmektedir. Özellikle bu programda öncekilerden ayrı olarak Türkçe öğretimi 5 ayrı temel beceriye ayrılarak tasnif edilmiştir. Bunlar: “*dinleme/izleme, konuşma, yazma, okuma, dil bilgisi*” dir (Kardaş, 2006:235).

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu içerisinde (Madde 2-Değişik:16/6/1983-2842/1 md.) değerler eğitimine bakan tarafıyla yer alan Türk Millî Eğitiminin genel amacı, şu şekilde belirtilmiştir:

“Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” (MEB, 1973:5001).

2005 yılında hazırlanan Türkçe Öğretim Programı’nda ders içi etkinliklerde kullanılan okuma metinlerinde ve bunlara ek olarak kullanılan dinleme ve izleme materyallerinde olması gereken hususlar içinde değerlere yönelik şu maddeler belirtilmiştir:

- “Metinlerde millî, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.”
- “Siyasi kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.”
- “Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.”
- “Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insani değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.”

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda bulunan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan 2005, 2006, 2015, 2017, 2018 yılı Türkçe Eğitim Programında değerlere açısından programın amaçları arasında yer alan maddeler şunlardır:

- “Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek”,
- “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımalarını sağlamaktır.”

Yine 2015 yılı Türkçe Eğitim Programında sınıflara göre tema ve konu örnekleri tablosunda yer alan değerler şunlardır: “aile, büyüklerimiz, insan ilişkileri, dostluk, vefa, sadakat, merhamet, saygı, sevgi, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, arkadaşlık, sözünde durma, çalışkanlık, dürüstlük.”

Sınıf		1	2	3	4	5	6	7	8
Ders Saatleri		(10)	(10)	(8)	(8)	(6)	(6)	(5)	(5)
Tema	Konu Örnekleri								
Biz ve Değerlerimiz	Aile, büyüklerimiz, insan ilişkileri, dostluk, vefa, sadakat, merhamet, saygı, sevgi, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, arkadaşlık, sözünde durma, çalışkanlık, dürüstlük vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Dünya ve Çevre	Çevre, doğa, doğal afetler, bitkiler, hayvanlar, evren, zaman bilinci, mevsimler, gece, gündüz vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Millî Kültürümüz	Yurdumuz, özellikli şehirler, yerler, kültürel, tarihî vb. önemli mekânlar, geleneksel sporlar, gelenekler, dinî bayramlar, vatan, bayrak, millî bayramlar, tarihî şahsiyetler vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Millî Mücadele ve Atatürk	Millî mücadele, kahramanlık, cesaret, fedakârlık, Çanakkale vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Vatandaşlık Bilinci	Eşitlik, özgürlük, sorumluluk, görev bilinci, adalet, hukukun üstünlüğü, çalışma, üretme, paylaşma, emeğin değeri, vergi bilinci, tüketici bilinci vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Sağlık, Spor ve Oyun	Temizlik, beslenme, ilk yardım, hastalıklardan korunma, ilaç kullanımı, spor, spor kültürü, dinlenme, eğlenme, oyun, geleneksel çocuk oyunları, bilgisayar oyunları vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Sanat ve Toplum	Sanat, estetik, insan ve toplum, müzik, resim, tiyatro, mimari eserler, sinema vb.					X	X	X	X
Bilim ve Teknoloji	Teknoloji, ulaşım, iletişim, haberleşme, sosyal medya, merak duygusu, keşif ve icatlar vb.	X	X	X	X	X	X	X	X

Tablo 2: 2015 Türkçe Eğitim Programı sınıflara göre tema ve konu örnekleri.

Değerler eğitimi bağlamında dikkat çeken en önemli farkındalık atılımı 2017-2018 yılında Denizli İl Millî Eğitim Müdürlüğü kapsamında “EDEP” başlığıyla bir yarışma düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğrenciler, veliler ve öğretmenler olmak üzere üç ayrı kesime hitap eden bu yarışmada ilköğretim ve orta öğretim seviyesindeki öğrencilerin gözünden “EDEP” konulu resim, şiir, afiş ve kompozisyon; öğretmenlerin

gözünden “EDEP” konulu hikâye ve velilerin gözünden “EDEP” konulu mektup yarışması düzenlenmiştir.

Şekil 1: 2017-2018 Denizli İl Millî Eğitim Müdürlüğü “Edep” Yarışması Afîşi.

3.4. İlgili Araştırmalar

Literatüre bakıldığında değerler eğitimi üzerine çeşitli çalışmaların yapıldığı tespit edilmektedir.

Kaynak (2012), Değerler Eğitimi Bağlamında Sevinç Çokum’un Hikâyelerinin Analizi adlı çalışmasında, değer, eğitim ve değerler eğitimi gibi kavramlar açıklandıktan sonra Sevinç Çokum’un hikâyelerinde tespit edilen değerler eğitime ilişkin temalar konularına göre Ahlâk, Toplum, Din-Tasavvuf ve Eğitim ve Kültür olarak sınıflandırılıp incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise tespitler bir sonuca bağlanıp değerlendirilmiştir ve Sevinç Çokum’un hikâye kitaplarında yer alan değerler eğitimi ile ilgili temalardan hareketle önerdiği insan modeli ortaya konmuştur.

Memiş (2013), Şeref Taşlıova’dan Derlenen Halk Hikâyelerinde Değerler Eğitimi adlı çalışmasında, Şeref Taşlıova’nın hayatı, sanatı, eserleri incelenmiş,

derlenen halk hikâyelerindeki değerler eğitimi unsurları ahlaki, toplumsal, dinî-tasavvufî, eğitim ve öğretim ile ilgili değerler olarak sınıflandırılmıştır. Araştırmada âşıkların değerler eğitimine katkıları, değerler eğitiminde âşıklardan faydalanmak ve halk hikâyelerinin değerler eğitimi penceresinden incelenmesi konularına da değinilmiştir.

Yılmaz (2015), Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun Öykülerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi adlı çalışmasında, değer tanımı, değerlerin sınıflandırılması, değerler eğitimi, değerler eğitimi yaklaşımları, Milli Eğitim Bakanlığı mevzuatında değerler eğitimi, Türkçe dersi ve değerler eğitimi, öykü türünün özellikleri, öykünün değerleri aktarmadaki rolü, Fatma Barbarosoğlu'nun hayatı ve öykücülüğü ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturularak bu kavramların birbirleriyle olan ilişkileri tespit edilmiştir.

Aslan (2016), Âşık Şeref Taşlıova'nın Şiirlerindeki Değer Eğitimi Unsurlarının İncelenmesi adlı yüksek lisans tezinde, Âşık Şeref Taşlıova'nın hayatı, sanatı ve eserleri, değer kavramı, değerler eğitimi, şiirlerin değer eğitimindeki yerleri incelenerek şairin nesillerin bilinçlenmesine ve çeşitli değerlerin topluma katkıda bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

Demiryürek (2015), Çağdaş Çocuk Şiirinde Değerler Eğitimi (1980'den günümüze) adlı araştırmasında, çağdaş çocuk şiirinde hangi değerlerin nasıl ele alındığı, yaklaşık otuz beş yıllık bu dönemde değerlerin kullanım sıklığında nasıl değişiklikler olduğu, örneklemdaki şairlerin hangi değerleri eserlerinde tercih ettiğini ortaya konmuştur. 1980'den günümüze kadar devam eden süreçteki çocuk şiirlerindeki değerlerin sosyal değerlerden bireysel değerlere doğru bir değişime gittiği tespit edilmiştir.

Tokcan (2017), Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Çocuk Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi adlı yüksek lisans tezinde, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı yedi şiir kitabı incelenerek şiirlerde geçen değerler tespit edilmiştir. Değerlerin eğitiminde şiirlerin çok önemli olduğu ve Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinin değerler eğitimi açısından kullanılmasının yararı olacağı sonucuna varılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın amaçlarına yönelik verilere ulaşmada dokümanların incelenmesiyle gerçekleşir (Çepni, 2010).

Doküman analizi tutanak, yaşam öyküsü, film, ses kaydı, ansiklopedi, mektup, anı vb. belgeleri kapsar. Araştırmacıya para ve zaman tasarrufu sağlayan bu yöntemle araştırılması hedeflenen problem ortaya çıkarılır.

4.2. Araştırmanın Veri Kaynakları

Araştırmanın veri kaynaklarını değer kavramı, değerler eğitimine ilişkin çalışmalar, âşıklık geleneği ve Âşık Murat Çobanoğlu'na ait 11'li hece ölçüsüyle kaleme aldığı 208 şiiri oluşturmaktadır.

Âşık Murat Çobanoğlu'nun şiirlerinde milli ve evrensel unsurların sıkça bulunduğu görülmektedir. Âşığın şiirlerinin değerler eğitiminde kullanılacağı düşünülmüştür. Bu sebeple araştırma konusu olarak Âşık Murat Çobanoğlu'nun şiirleri belirlenmiştir.

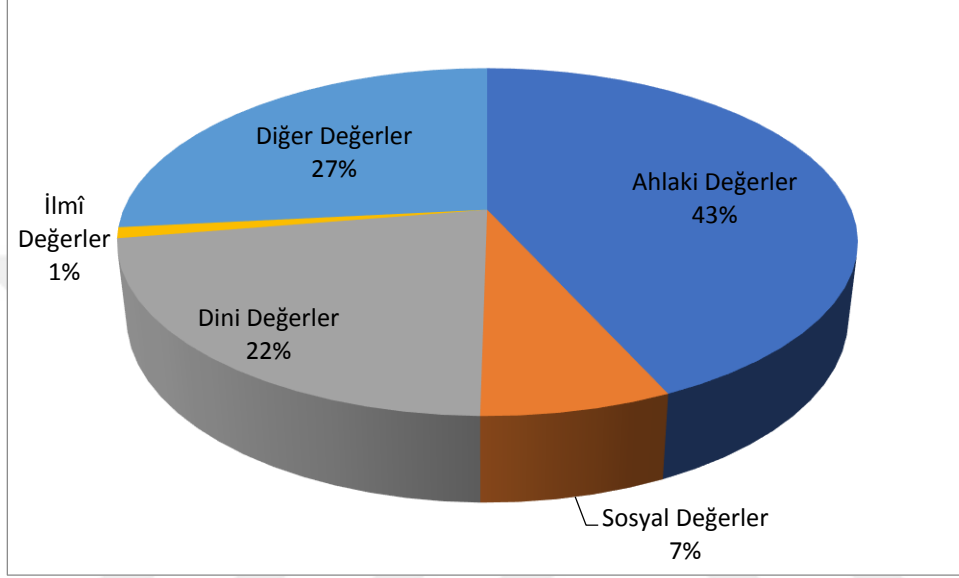
4.3. Veri Toplama Süreci ve Analiz

Verileri toplama aşamasında alan taraması yapılmış ve bu alanda yapılan araştırmalar incelenmiştir. Âşıklık geleneği, âşık kavramı, Âşık Murat Çobanoğlu'nun hayatı ve edebî kişiliği, değer kavramı, değerler eğitimi konuları üzerinde araştırmalar yapılmış ve bu konularla ilgili literatür taraması yapılmıştır.

İnceleme sürecinde 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki tema ve değerlere bağlı kalınmış ve değer kategorileri Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının öğretim programlarındaki değerler temel alınarak oluşturulmuştur. Ayrıca değerler belirlenirken kesin bir sınır çizilemeyeceğinden âşığın şiirleri çıkış noktası kabul edilmiştir. Elde edilen bulgular doküman analizi tekniğiyle yorumlanmış ve sonuca ulaşılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR

Tablo 2: Değerlerin dağılım sıklığı tablosu

5.1. Ahlaki Değerler

5.1.1. Adil Olma

Güncel Türkçe Sözlük'te adalet, yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe; hak ve hukuka uygunluk olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018). Adil olmak da adaleti yerine getirmektir. Vicdan ise kişiyi kendi davranışları üzerinde karar vermeye iten güçtür.

İnsanoğlunun var oluş macerasının başladığı günlerden itibaren her zaman var olan adil olma ya da adalet kavramları Murat Çobanoğlu'nun şiirinde vicdan kisvesi altında ele alınmıştır. Vicdanlı olan adaletli kişiler toplumda zulme uğrayan hor görülen kişileri koruyup kollamıştır. Şair, bu şiirinde gerçek vicdan sahibinin işini hakkıyla yapan, sözünü tutan, mazlumu koruyan, yoksula yardımcı olan adalet sahibi kimseler olduğunu ifade etmektedir.

Vicdanlı

Vicdanlı olana bir destanım var, Kâmil olanlara pişkindir pişkin,
Hakkı Hak gözüyle görür vicdanlı. Babalar sözüdür bu dünya üç gün,
Dilerim Yaradan ona olsun yar, Ne kadar dünyada olsa da düşkün,
Verdiği ikrarda durur vicdanlı. Kimseye dert yanmaz erir vicdanlı.

Dünya onun olsa kendini öğmez, Bu felek herkese yapmıştır oyun,
Doğruluğu sever mazluma değmez, Bir fakir kapıda eğerse boyun,
İmkân yoktur kötü yerde eğlenmez, Olsa da üç gıdık, dört tane koyun,
Fakirin hâlini sorar vicdanlı. Fakirin hakkını verir vicdanlı.

Ben ki Çobanoğlu sözüm dinlesen,
Eyüp gibi yara alsan inlesen,
Bir kötü rüyayı ona söylesen,
Çevirir hayıra yorar vicdanlı.

Âşık Murat Çobanoğlu, şiirlerinde sıkça İslami motiflere yer vermiş ve dinî vecibelerin gerektirdiği gibi yaşamanın insanı iyiye götüreceğini söylemiştir. Aşağıdaki şiirinde de bütün insanlığın Hz. Âdem ve Hz. Havva'dan geldiğine değinerek bütün insanların eşit olduğunu, kimsenin kimseden üstün olmadığını belirtmiştir. Adil olup kimseyi ayırmamak gerektiğini ve herkesin Allah katında aynı olduğuna değinerek “Babalar sözüdür bu dünya üç gün” dizesiyle dünyanın gelip geçici ve kısa bir hayattan ibaret olduğu ifade etmektedir. Babalar sözü tabiri, atalar sözü veya atasözü anlamında kullanılmıştır.

Hepimiz Biriz

O ki biz insanız ayırma sakın, Nefsine uyarsın, edersin dava,
Ne sen ne ben ne o hepimiz biriz. Sermayen olmazsa alırsın hava,
Bütün kâinatın tektir Mevla'sı, Atamız Âdem'dir, anamız Havva,
Ne sen ne ben ne o hepimiz biriz. Ne sen ne ben ne o hepimiz biriz.

Hiçbir kimse kalmaz yalan cihana, Bizleri yaratan Rahman'ımız bir,
Hepimizde varacağız divana, Ay yıldızlı bayrak nişanımız bir,
Ne incin, ne incit değme insana, Biz ki Müslümanız, Kur'an'ımız bir,
Ne sen ne ben ne o hepimiz biriz. Ne sen ne ben ne o hepimiz biriz.

Hiç söner mi hakikatin ışığı?

Açık olur erenlerin eşiği,

Çobanoğlu âşıkların âşığı,

Ne sen ne ben ne o hepimiz biriz.

5.1.2. Çalışkanlık

Hiz. Ali, "Cahillerin kalbi dudaklarında, âlimlerin ağzı kalplerindedir." diyerek cahillerle bilgili, çalışkan kimselerin en önemli niteliğini ortaya koymuştur. Murat Çobanoğlu da "Tatludur" şiiriyle kâmil olanların, helaliyle çalışanların sözlerinin ve kazançlarının daha tatlı olduğunu dile getirmiştir. Cahil olanla sohbetin olmayacağını, çalışanların hak ettikleri makamlara erdiklerini ve söylediği bu sözlerin altın değerinde olduğunu belirtmektedir.

Tatludur

Aman n'olur cahil ile oturma! Bugün geçti sen düşünme yarını,

Kâmilin sohbeti, sözü tatlıdır. Kayıp etme namusunu arını,
Namert sofrasının yeme balını, Helal çalış, helal kazan kârını,
Merdin sofrasının tuzu tatlıdır. Fazla var düşmandır, azı tatlıdır.

Çalışanlar makamına ermiştir,
Yaradanım güzel nimet vermiştir,
Sükûtluk altındır söz de gümüşdür,
Çobanoğlu sözün özü tatlıdır.

5.1.3. Aile Birliği ve Beraberliği

Aileyi oluşturan bireyler arasında bağlılık ve sevgi büyük önem taşımaktadır. Doğadaki her canlı türünde bağlılık her daim var olmuştur. İster insan olsun ister hayvan, canlılar yavrularına koşulsuz bağlıdır. Çobanoğlu da şiirinde bir koyun için kuzusundan ayrılmanın, bir kuş için yavrusundan kopmanın ve ana baba için evladının acısını görmenin büyük üzüntüler taşıdığını, onları yakıp kül ettiğini dile getirmiştir.

Yakar Mı Yakar

Mevla'm emreylese gökte güneşe, Dünya aynı yerde durur ha durur,
Zerresi dünyayı yakar mı yakar. Güneşin ateşi her yan kurudur,
Kamber Arzu için suda boğuldu, Esmez ise rüzgâr yağmasa yağmur,
Mecnun da Leyla'yı yakar mı yakar. Ekinler tarlayı yakar mı yakar.

Bir yanı ışıktır bir yan karanlık, Âşık olan kurtulur mu sızidan?
Bazı su durudur bazı bulanık, Ne anladın gönlüm sen bu yazıdan?
Kuşlar havadadır sularda balık, Bir koyun ki ayrılırsa kuzudan,
Ah çekse deryayı yakar mı yakar. Meleşir yaylayı yakar mı yakar.

Çalışıyor görür müsün arıyı?	Çobanoğlu gündüz olur gecesi,
O da sever çiçeklerden sarıyı,	Ne yandan geliyor bu acı sesi?
Bir ana kuş görmez ise yavruyu,	Bir evladın olur ise acısı,
Daldaki yavruyu yakar mı yakar.	Anayı babayı yakar mı yakar.

Aile birliği ve beraberliği değeri, gerek Türk toplumu açısından gerekse Türkçe dersi açısından büyük önem taşımaktadır. Genel olarak toplumda aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan toplumun en küçük birimi olarak tanımlanır. Türk toplumunda aile kavramı çok önemlidir ancak aileyi aile yapan en önemli unsurun anne olduğu görülür. Aileyi bir arada tutan, yetiştiren, besleyen ve sevgisini koşulsuz olarak sunan yegâne varlık annedir. Şiirinde Çobanoğlu, annenin çocuğu yetiştirdiğini, tatlı sözleriyle ve şefkatiyle ona derman olduğunu dile getirmiştir. Allah katında bile annenin çok önemli olduğunu, anne sevgisi ve duası alanların cenneti kazandıklarını ifade etmiştir. Ana baba sevgisinin ölçülemeyeceğini, çocuk için annenin vatan olduğunu, dönüp dolaşp yine ona geleceğini belirtmektedir.

Anadır

İnsanoğlu asıl çekirdek gibi,	Baba ana kutsal bize emanet,
Onu yetiştiren bağban anadır.	Varlığını tespit etmiş o Kudret,
Başın ağrıyınca gelir yanına,	Eğer ki kazanmak istersen Cennet,
Tatlı sözleriyle derman anadır.	Sevgisin almışsan mekân anadır.

Çobanoğlu arzu eyledi feda,
Müddet senden olur Cenabı Hüda,
Sevgisi ölçülmez anayla baba,
Temelin sorarsan vatan anadır.

Çobanoğlu aşağıdaki şiiriyle aile özlemini ve sıkıntılarını en büyük dostu bildiği anasına sormuş, anasına yalvarıp cevap istemiştir. Yavrularını, sevdiği eşini anasına emanet ettiğini aynı zamanda da anasının dertlerine derman olduğunu ve annesini çok sevdiğini dile getirmiştir.

Almanya'dan Anasına Mektup

Ana yavrularım sana emanet,	Anadır dünyada dertlere derman,
Sana açıyorum sırrımı ana!	Hem anadır bana, hem sadık canan,
Yedi yıldır vatanımı terk ettim,	Ben senin yolunda olayım kurban,
Soldurma yetişen bârımı ana!	Kurban edem sana varımı ana!
Ayşe dertli kızdır boynunu bükür,	Murat Çobanoğlu yazdı bir destan,
Ahmet'in bakışı ömrümü söker,	İçimde yara var gözümde al kan,
Sevdiğim sabreder kahrımı çeker,	Gözümün ucunda tütüyor vatan,
Nasıldır sorayım yârımı ana!	Bilir misin benim zorumu ana!

Âşık Murat Çobanoğlu aşağıdaki şiirinde, aileden birinin rahatsızlığının bütün aileyi derinden etkilediği düşüncesi ifade etmektedir. Aile birliği ve dayanışma değeri söz konusudur. Birinin eline diken batsa diğerleri aynı sızıyı hisseder, hissetmelidir. Çünkü aile olmak, aynı dertleri ve sevinçleri paylaşmaktır.

Ağlarsın

Sen mi hastasın, ben mi babacan?	Anlamadım baba dara mı kaldın?
Bulunmaz derdine derman ağlarsın.	Eyüp'ten beter bak zara mı kaldın?
Bir tek evladın var çare olmadı,	Derman bulunmadı zora mı kaldın?
Ağır yaralıdır çıban ağlarsın.	Çıkar da kafandan duman ağlarsın.

Çobanoğlu sana söyledi sözü,
İhtiyar baba da yandırdı bizi,
Yavrumun bir evladı bir de kızı,
Onun için feryad-ı zaman ağlarsın.

Türk toplumunda evin direği şeklinde tabir edilen kişi babadır. Babadan sonra ise aileyi yönetmek ve idare etmek ailenin en büyük erkek çocuğuna düşer. 60'lı yıllarda Almanya'nın Türkiye'den işçi istemesiyle yüz binlerce kişi ekmek davası uğruna gurbette yaşamış; ailesinden uzak kalmıştır. Murat Çobanoğlu da yaşanan bu durumu şiirlerinde sıkça ele almıştır. Babanın yokluğunda omzuna binen yük ve aileyi bir arada tutmaya çalışan bir genç ağzıyla yazdığı bu şiirinde gurbetliğin zorluklarını ve ailenin çektiği sıkıntıları dile getirmiştir. Annesi ve kardeşlerinin çektiği zorlu hayatı dile getirerek ailenin eski mutlu günlerini arar olduğunu şiirinde yansıtmıştır.

Dön Baba

Almanya sen babamı götürdün,	Ayten, Gülten, Mehmet yolunu bekler,
Vakit geçti zaman oldu, dön baba!	Üçü de ağlıyor boynunu bükler,
Söz vermiştin çabuk dönecem oğul,	Kulağım sestedir gözüm yol çeker,
Işıklı günler zindan oldu, dön baba!	Dertlerimiz çıban oldu, dön baba!

Bilir misin baba bize ne oldu?	Çobanoğlu destan yazdı ağladı,
Bir sene demiştin on sene oldu,	Hasretlik bak ciğerimi dağladı,
Anamın saçları hep beyaz oldu,	Gurbet elde kim yolunu bağladı?
Hâlimiz perişan oldu, dön baba!	Günlerimiz figan oldu, dön baba!

30 Ekim 1961 yılında Almanya ile Türkiye arasında imzalanan protokol gereği, Almanya Türkiye'den işçi alımına başlamıştır. Vasıflı-vasıfsız binlerce işçi

Almanya'ya gitmiştir. “İş gücü Alımı Anlaşması” imzalanmıştı. Anlaşma sonrasında, ilk olarak 2 bin 500 Türkün göç ettiği Almanya'da, bugün üçüncü nesle ulaşan yaklaşık 3 milyon Türk bulunuyor. Zamanla Almanya'daki en büyük göçmen grubu oluşturan Türkler uzun süre uyum tartışmalarının da odağında yer almıştır (<http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/cem-kilic/almanya-ya-turk-isci-gocunun-55--yili-2338982/>).

Murat Çobanoğlu “Dön Baba” şiirinde baba yolu bekleyen bir evladın ağzından yazdığı şiirine “Babanın Oğula Mektubu” adlı şiirinde cevap vermiştir. Karşılıklı mektuplaşma şeklinde yazdığı bu şiirde ailesinin ona emanet olduğunu, gurbette yaşadığı zorlukları ve umudunun oğlu olduğunu ifade etmiştir. Gurbette çalışmanın, aile özlemi duymanın zorluklarının yanı sıra aileyi bir arada tutan ve onlara babalık yapanın oğlu olduğunu dile getirmiştir. Küçük yaşta bıraktığı oğlunun şimdilerde askerlik çağına yetiştiğini ve onu askere göndermek için geleceğini bildirmektedir.

Babanın Oğula Mektubu

Mektubunu alır almaz ağladım,	Gam kervanı birer birer çekilmiş,
Bekle yollarımı gelirim oğul!	Duydum ki ananın beli bükülmüş,
Küçük kardeşlerin sana emanet,	Gurbette de benim ömrüm sökülmüş,
Bekle yollarımı gelirim oğul!	Bekle yollarımı gelirim oğul!

Ben seni koymuştum dokuz yaşında,	Mektubun içimde açmıştır yara,
Şimdi büyümüşsün yirmi yaşında,	Gelirim dağları ben yara yara,
Kem rüzgâr esmesin senin başında,	Kend'elimle yolcu edim askere,
Bekle yollarımı gelirim oğul!	Bekle yollarımı gelirim oğul!

Karlı Çobanoğlu bir destan koşmuş,
Ananın da rengi sararmış solmuş,
Benim de saçlarım bembeyaz olmuş,

Bekle yollarımı gelirim oğul!

(Umudumuz sensin gelirim oğul!)

5.1.4. Dürüstlük

Dürüstlük, söz ve davranışlarıyla doğru olmak, hileden ve yalandan uzaklaşmaktır. Sosyal çevremizde bizi değerli kılan, toplumda saygı kazanmamıza imkân veren en önemli değerdir. Dürüstlüğün temelleri öncelikle ailede atılır ve okulda da gelişmeye devam eder. Geleceğin sahibi olan çocuklar için bu değerın sıklıkla ders kitaplarında olması büyük önem taşımaktadır.

Murat Çobanoğlu da şiirlerinde çokça dürüstlük, doğruluk değerleri üzerinde durmuştur. Aşağıdaki şiirinde de doğrulukla yapılan işlerin daha değerli olduğunu, kişinin eylemleri ve söylemlerinin doğru olması gerektiğini dile getirmektedir. Şiirde helal-haram zıtlaşmasını vererek daha etkili olmaya çalışan şair doğruluktan ayrılmadığını ve dürüst söylemler kullandığını ifade etmektedir.

Doğru Ol

Doğruluğa bir destanım var benim,	Haram katma helal olan malına,
Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!	Kem göz ile bakma Hakk'ın kuluna,
Helalinden çalış malın bal eyle,	Daima sen yürü kendi yoluna,
Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!	Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!

Düşünki geçiyor durmadan çağın,	Haram insan yüz çalışsa yok olur,
Tarlada ekinin hem bahçen bağıın,	Helallerin ticareti çok olur,
Az bir hile olsa söner ocağın,	Mert olan kişiler gözü tok olur,
Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!	Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!

Çobanoğlu budur bizim arzumuz,
Doğru olsak ak görünür yüzümüz,
Doğru söyler, doğru çalar sazımız,
Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!

Âşık, aşağıdaki şiirinde yalanla hileyle bu dünyada yaşayanların hiçbir zaman mutlu olamayacağını, sözünün eri yiğit kişilerin toplumda yerinin her zaman belli olduğunu ifade etmektedir. Namert olan kişilere güvenilmeyeceğini, her insana inanılmayacağını ve vefasız insanlara umudun bağlanmaması gerektiğini dile getirmektedir.

Bahtiyar Olmaz

Bu dünyada hile eden eline, Her yüze gülteni cananım sanma!
Her zaman uğraşır bahtiyar olmaz. Her olur olmaza candan inanma!
Vefasız insana bel bağlama sen, Namert kapısına gidip dayanma!
Her gördüğün güzel sadık yâr olmaz. Derdini anlayıp beraber olmaz.

Çobanoğlu insan sanma delidir,
Kalp ile çalışan mutlak velidir,
Mert ne kadar düşse yeri bellidir,
Nâmert bir kul ile beh pazar olmaz.

Âşık Çobanoğlu, dürüstlüğü kendine ilke edinmiş kişilerin kimseyi zor duruma düşürmeyeceğini, her türlü müşkül duruma rağmen fitneye ve hileye başvurmayacağını vurgulamıştır. Dürüst ve sadık olan kişilerin her daim Allah'ı andığını, namert ve cimri insanların dünya işlerine kapıldığını dile getirmiştir. Dürüst kişilerin haklıya hakkını verdiğini ve doğrudan uzaklaşmayacağını belirtmektedir.

Düşürmez

Ahlaklı, münevver, temiz bir insan, Sadıklar yâd etmiş ulu Mevla'yı,
Kimseyi fitneye fele düşürmez. Cimriler çok sever fâni dünyayı,
İsterse çevrilsin bu çarkı devran, Namertler çok sürer zevki sefâyı,
Yersiz tekellümü dile düşürmez. Amma bir ad elden ele düşürmez.

Çobanoğlu der ki görmeden geçmek,
Hiç ekmeden biçmek, dolmadan içmek,
Haklıya hak vermek, doğruyu seçmek,
O binde bir bile bile düşürmez.

İnsanı kâmil, dinî ve ahlaki boyutu olan ve bu boyutlara göre hayatını düzenleyendir. Hak dergâhında yeri üstün olan, yalansız olan ve gafil olmayandır. Dürüst, mert ve yalandan uzak yaşamak, her insanda bulunması gereken özelliklerdendir. Kendine dürüst olmayı ilke edinenler emeklerinin karşılığını mutlaka alacaktır.

Yeri Gösterir

Temelden çalışan bir ehl-i kâmil, Bu dünya temeli demişler yalan,
Hakk'ın dergâhında yeri gösterir. Gafil olmaz kişi dersini alan,
Her şey mevsiminde gelir yetişir, Pir elinden âşık olan bir insan,
Yüce dağlar başı karı gösterir. Bakar her yollara yârî gösterir.

Çobanoğlu bu dert ile incelmış,
Mert olanlar emeğiyle yücelmiş,
Selvi baktı, dertli Emrah kocalmış,
Son gününde o mezarı gösterir.

Doğrular tecrübe, diniî emirler ve kurallar sayesinde oluşmuştur. Biri eğer doğruları biliyorsa onları göstermeli ve hayatına da uygulamalıdır. Kişinin sözü ve ameli bir olmalıdır. Sözü ayrı özü gayrı olmamalıdır. Kendinde bir değer varlığını iddia eden kişi onu ispat etmelidir. Âşkın ise fermanı olmalıdır.

Gösterir

Adalet dediğin ilim deryadır,	Alnından akıttı şaş hesap teri,
Eğer kaptan isen limanı göster.	Kendi nurundandır yarattı seri.
Bakırı satarsan kıymeti olmaz,	Serinde var ise aşkın eseri,
Cevheri, lâli, mercanı gösterir	Eserin var ise nişanı göster.

Çokların canı çıkacak tende,
Çobanoğlu ateşi vardı canda.
Kuruyor ilikte, damarda, kanda...
Eğer âşık isen fermanı göster.

Çobanoğlu aşağıdaki şiirinde doğruyu söylediğini ancak karşısındakilerin doğruları yok etmeye çalıştığını, Fuzûli, Nedim gibi doğru sözlerle bilinen şairleri telmih ederek ifade etmiştir. Cahil olanlara fırsat verilmemesini, sabırsızların her zaman sövdüğünü ve bazı kişilerin kendini olduğundan farklı gösterdiğini belirtmekte ve bir işin doğrusunu kişiye öğretmenin işin ehli olduğunu vurgulamaktadır.

Deva Gösterir

Her kime hakikat açsam efendim, Cahile ön verme göğsünü döver,
Çürütür sözümü deva gösterir. Sabırsız bir insan her zaman söver,
Hani ya Fuzûli, hani ya Nedim? Karşında hasmını söyletsen eğer,
Bundaki feyzi Mevla gösterir. Kendini bir bahri derya gösterir.

Kerem'i yandıran Aslı yâdır,
Uyandı ki ömrü geçti yaradır,
Çobanoğlu'n âşık eden yâdır,
Mecnun'a sevdayı Leyla gösterir.

Doğruluğun insan hayatındaki ehemmiyetini vurgulayan âşık hakikat yolunda olanların alt olmayacağını şiirinde belirtmekte ve her güzelliğin bir göstergesi olduğunu vurgulamaktadır. Bu değer için özü, sözü bir olmak ifadesini kullanmak uygundur.

İnceden İnce

Bülbüller bağbana figan eyledi, Vücudum deryadır, gözlerim pınar,
Gösterdi gülleri inceden ince, Pervane sanmayın boşuna yanar,
Hakikat insan yere düşürmez, Arife ne tarif, sözden tez anlar,
Doğrudur yolları inceden ince. Konuşur dilleri inceden ince.

Çobanoğlu yara sarmaz boş tabip,
Sarraf mücevhere olmaz mı talip?
Kendisini bilen doğru bir kâtip,
Yazarmış elleri inceden ince.

5.1.5. Hoşgörü

Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiğine hoş görme, müsamaha gösterme anlamına gelen hoşgörü kelimesi içerisinde birçok değeri barındırmaktadır. Çobanoğlu aşağıdaki şiirinde ananevi kültürün getirdiği yanlışlıklardan bahsetmekte, kan davasının sona ermesi için iyi dileklerde bulunmaktadır. Bunca yıllar gençlerin canına kasteden ve “kanı kanla yumazlar” sözüne rağmen devam eden kan davaları için bir son istemektedir.

N’olur Bu Civanlar Vurulmasınlar

Kurulsun mahkeme hâllolsun dava,	Aynı bir temeliz, aynı bir taşız,
N’olur bu civanlar vurulmasınlar!	Aynı bir vücuduz, aynı bir başız,
İnsan dedikleri fidana benzer,	Bir baba anadan aynı kardeşiz,
Her esen rüzgârla kırılmasınlar!	N’olur birbirine darılmasınlar!

Çobanoğlu nerde olur duraklar?

Ömür bir bağ gibi döker yapraklar,

Ey olursa hiç söner mi ocaklar?

N’olur birbirinden ayrılmasınlar!

5.1.6. Saygı

5.1.6.1. Atatürk’e Saygı

1981 yılında Selanik’te doğan ve annesi Zübeyde Hanım, babası Ali Rıza Efendi olan Mustafa Kemal Atatürk, Türk milletini karanlık günlerden aydınlığa çıkararak, yok olmakta olan bir milletin küllerinden doğmasına fırsat vermiştir. Vatan uğruna canından vazgeçen, askeri ve siyasi zekasıyla düşmanı canından bezdiren ve bu vatan toprağının her köşesinde var olan ulu öndere kurban olduğunu belirten Çobanoğlu, memleketin her köşesinde Atatürk’ün emeği olduğunu vurgulamaktadır.

Varsın!

Güneş gibi doğdun Kemal Atatürk, Gençliğinde bülbül gibi zâr idin,
Ordumuzun sancağında sen varsın! Yetişince düşman için nâr idin,
Zübeyde Hanım'ın yadigârısın, Doğuşundan beri hükümdar idin,
Anamızın kucağında sen varsın! Bu vatanın toprağında sen varsın!

Vatan için az mı geçtin canından, Murat Çobanoğlu sana kurbandır,
Düşman geçemezdi asla yanından, Zaferine yana yana kurbandır,
Hilalimiz şehitlerin kanından, Damarında temiz kana kurbandır,
Memleketin bayrağında sen varsın! Tarihim yaprağında sen varsın!

10 Kasım 1938'de hayata gözlerini yuman Atatürk'ün ardından kaleme aldığı şiirinde Çobanoğlu; kahramanlığın sembolü olarak Atatürk'ü görmekte, her yerde izlerinin bulunduğunu, kalbimizde her daim yaşayacağını, gücünden düşmanın yurdu terk ettiğini ve vatan için büyük emekler verdiğini dile getirmektedir.

Seslenir

Bir kahraman göçtü methin edeyim, Her yerde hazırsın her yerde varsın,
Meydan Kemal Kemal diye seslenir. Kudret güneşisin gizli bir sırsın,
Adaletin sensin ana direği, Her an için kalbimizde yaşarsın,
Ferman Kemal Kemal diye seslenir. Her can Kemal Kemal diye seslenir.

Heybetinden düşman yurdu terk etti,
Vatan için candan vermiştir emek,
Bahsettiğim Kemal büyük Atatürk,
Vatan Kemal Kemal diye seslenir.

Adına sayısız şiirler yazılan Mustafa Kemal Atatürk, Çobanoğlu'nun dizelerinde gerek kahramanlığı, gerek cesareti, gerekse askerî başarısıyla yer almıştır. O, üstün zekâsı, inkılapçı zihniyeti ve askeri dehasıyla gelecek kuşaklara ufuk açmış, bütün dünyanın tanıdığı müthiş bir devlet adamı olmuştur. Türk halkının yaralarına derman olan, hürriyeti bu topraklara duyuran, ülkeyi düşman işgalinden kurtaran, vatanın her karışında ve her insanın dualarında yer alan, yenilmeyen başkomutandır. Ulusu için yaptıklarını kendisine değil de halkına mal ederek aynı zamanda tevazusunu göstermiştir. Yaptığı kongreler, savaştığı cepheler, İstanbul'dan bağımsızlığa attığı ilk adımla hem Çobanoğlu'nun hem de Türk halkının yüreğinde ve dualarında yaşamaktadır.

Atatürk Destanı

Büyük Türkiye'nin sensin önderi,	Sivas, Erzurum'un kongresinde,
Ağır yaraları saran Atatürk!	Var ismi yurdumun her köşesinde,
Bir güneş parladı Türk milletine,	Şehrinde, köyünde, mahallesinde,
Yenilmeyen başkomutan Atatürk.	Sana duacıdır her can Atatürk!

Yasta iken bu toprağın milleti,	Kocatepe Dumlupınar ötesi,
O sağladı bize bu hürriyeti,	Her yeri bürüdü Allah sedası,
Törenle getirdi cumhuriyeti,	Düşmanı püskürttü topların sesi,
Minnettardır sana vatan Atatürk!	Yaradan gösterdi derman Atatürk!

İngiliz'i İstanbul'dan çıkaran,	İstanbul'dan geçti Anadolu'ya,
Kesildi boğazlar döküldü al kan,	Bazen atlı idi bazen de yaya,
İzmir'i istila ederken düşman,	Vatan için göğüs gerdin dünyaya,
Yunan'ı denize döken Atatürk.	Sende idi ehli iman Atatürk!

Çobanoğlu sazımızda Kemal var,
Ben âşığım sözümüzde Kemal var,
Gez vatani, özümüzde Kemal var,
Anıyoruz seni her an Atatürk!

5.1.6.2. Türk Büyüklerine Saygı

Türk siyasetinde yıllarca aktif rol oynayan Bülent Ecevit'e Karaoğlu ismini ilk defa Sivas'ın Yıldızeli ilçesinde bir kadın söylemişti. Ecevit'in seçim çalışmaları için geldiği ilçede, elinde bastonuyla CHP seçim otobüsüne yaklaşan yaşlı bir kadın, Ecevit'i kastederek gazetecilere "Karaoğlu nerede ha evlatlar, Karaoğlu'ı görmek isterim" demişti. Bu söz önce Ecevit'e ardından da parti genel merkezine ulaşarak etkili bir propaganda malzemesi haline getirilmişti (Sağlamer, 1974:360-361).

Sanatçılar, toplumun dertlerini, sevinçlerini ve isteklerini en iyi anlatan kişilerdir. Senelerce ülke siyasetine yön veren Ecevit'e ithafen Murat Çobanoğlu'nun kaleme aldığı şiirinde Karaoğlu'dan bir haber almayı, milleti umutlandıracak bir şeyler duymayı beklediğini anlatan Çobanoğlu, Karaoğlu'dan yol, köprü ve cami yaptırmasını da istemiştir. Karaoğlu'nın toplumun her kesiminin ağzında olduğunu bir halk ozanı olarak bu şiiri ona yazdığını belirtmektedir.

Karaoğlu

Üç ay oldu bir haberin çıkmadı,	Hele anlaşılmadı bazı insanlar,
Ses ver de sesime gel Karaoğlu!	Onun için sarılmadı çıbanlar,
Kaşların çatıp da yüz buruşturma,	Benim bu sözümü anlayan anlar,
Milletin yüzüne gül Karaoğlu!	Herkesin ağzında dil Karaoğlu!

Yenilir mi doğruların bileği?	Çobanoğlu bu milletin ozanı,
Hak, hukuk, adalet; Türk'ün direği.	Edirne'den Kars'a kadar vatani,

Milletimin budur senden dileği, İçten geldi, sana yazdım destanı,
Yaptır köprü, câmi, yol Karaoğlan! İnledi sazımda tel Karaoğlan!

Kars, 1064 yılında Sultan Alparslan tarafından fethedilmiştir (Kırzioğlu, 1981:193). Böylece Müslüman Türkiye'nin temelleri atılmaya başlamıştır. Bu fetihden sonra sürekli İran ve Rus saldırılarına maruz kalan serhat şehri Kars için yüzlerce şair tarafından yüzlerce şiir yazılmıştır. Çobanoğlu da askerî başarıları ve liderliğiyle dillere destan olan Alparslan için övgü dolu şiirini yazmıştır. Aşağıdaki şiirinde, Kars'ın yiğit komutan Alparslan tarafından fethedilmesini, düşmanların büyük asker olan Alparslan'dan korktuğunu, bu fetihle beraber bu toprakların Müslüman topraklarına dönüşmesini anlatan âşık, 1064 yılında başlayan bu fethin çok büyük olduğunu, Sultan Alparslan'ın korkusuzluğunu ve buraların artık Türk yurdu olduğunu dile getirmektedir.

Alparslan

Dokuzuncu yüz yıl kutlamasıdır, Kan ile açıldı Ani kapısı,
Her yerde ünvanı aldı Alparslan. Nice güçle yapılmıştı yapısı,
Bir hücumda girdi Ani şehrine, Ser çekmişti Fetiye'nin camisi,
Orada kılıcın çaldı Alparslan. Orada namazın kıldı Alparslan.

İsmi yayılınca bütün cihana, Sene bin altmış dört koptu tufan,
Dehşetle bir korku düştü düşmana, Ser aldı kılıçlar oynadı kalkan,
Kılıncının ucu batınca kana, Hamd ü sena etti bütün Müslüman,
Her yana velvele saldı Alparslan. Düşmana kurt gibi daldı Alparslan.

Serhat Kars'ımıza düşünce yolu,
Sanarsın semadan düştü bir dolu,
Gözleri seçmedi sağ ile solu,
Çobanoğlu yurdu bildi Alparslan.

5.1.6.3. Edebî Şahsiyetlere Saygı

Âşık Müdâmî, ana doğumu 1914 olan ancak nüfus kaydında 1918 yılı gösterilen Posof ilçesinin eski adıyla Varzına, yeni ismiyle Demirdöven köyünde doğmuştur (Aydın, 2012: 24). Çobanoğlu'nun yetişmesinde de büyük payı olan Müdâmî için Çobanoğlu şiirinde “usta” diye bahsetmektedir. Müdâmî'nin acı dolu hayatını, kadere boyun eğen tavrını, saziyle ve sözüyle usta bir ozan olduğunu ölümünün ardından yazdığı bu şiiriyle belirten âşık, duyduğu derin üzüntüyü mısralarında dile getirmektedir.

Müdâmî'ye Ağıt

Kazası Posoftur köyü Varzına,	Boşalan testiler doldu ne çâre!
Sana rahmet olsun Usta Müdâmî!	Kaderin yerini buldu ne çâre!
Baş eğdin kaderine yazına,	Dediler Müdâmî öldü ne çâre!
Sana rahmet olsun Usta Müdâmî!	Sana rahmet olsun Usta Müdâmî!

Çobanoğlu der ki zâra gelirdi,
Yüce dağlar yara yara gelirdi,
Şenlik, Sümmânî'den sonra gelirdi,
Sana rahmet olsun Usta Müdâmî!

Asıl adı Mehmet olan Seyrânî, 19. yüzyılın tanınmış halk şairlerindendir. 1800 yılında Kayseri'nin Develi ilçesinde doğmuştur (Yüksel, 1987:2-12). Dönemin halk ozanlarıyla atışmasıyla büyük bir ün kazanmıştır. Korkusuzluğu ve haksızlığa boyun eğmeyen tavrıyla kendinden sonraki âşıklara örnek olmuştur. Çobanoğlu'nun ilmine

ve sanatına hayran olduğu Seyrânî, âşıklık geleneğine ışık tutmuştur. Bilgisi derya gibidir, sözü gelecek kuşaklara ışıktır. Hakk'ın ona verdiği cevheri vardır ve bu cevher tükenmeyen lâl ile mercan gibidir. Çobanoğlu, aynı kuşakta yaşayamadığı Seyrânî'yi göremediği için çok üzgündür, sazının telleriyle onu anmaktadır.

Seyrânî

Kudretten ders almış ilim kaynağı,	Pirinden almıştır kıymetli varı,
Dilimizde Seyrânî var Seyrânî,	Hak ona vermiştir gizli esrarı,
Âşıklığa ışık tutan ozandır,	Aşk kovan gibi kendisi arı,
Yolumuzda Seyrânî var Seyrânî.	Balımızda Seyrânî var Seyrânî.
Sözü ışık tutan şamdan gibidir,	Gizlidir cevheri gizlidir dükkânı,
İlmi bir deryadır umman gibidir,	Sattıkça tükenmez lâli mercanı,
Gemiye yön veren kaptan gibidir,	Kayseri, Develi onun mekânı,
Selimizde Seyrânî var Seyrânî.	İlimizde Seyrânî var Seyrânî.

Çobanoğlu söyler onun sözünü,
Yetişmedim, göremedim yüzünü,
Çalmaktayım ben bu aşkın sazını,
Telimizde Seyrânî var Seyrânî.

Dini hikâyeleri, Bektaşî Velayetname'sine ve sonraki tarihi eserlere girecek kadar kazandığı ünüyle Yunus Emre, toplumun her kesimini kendinde birleştirmiş büyük halk ozanıdır. Hayatı hakkında kesin ve müspet bir şey söylenemeyen Yunus Emre fikirleri ve işlediği konularla halk şiirinin yanı sıra divan şiirini de etkilemeyi başaran güçlü bir şairdir. Anadolu'nun yetiştirdiği bilge kişilikli ve mutasavvıf bir şair olan Yunus Emre kullandığı dili sayesinde etkisini günümüze kadar devam ettirmiştir (Mengi, 2000:64).

Bilgisiyle, tükenmek bilmeyen insan sevgisiyle, Allah’a olan teslimiyetiyle dünyanın tanıdığı büyük bir ozandır Yunus Emre. Yüreğinde taşıdığı koşulsuz sevgisiyle insanlara birlik, beraberlik ve hoşgörüyü aşlamıştır.

Vatan, Millet, Yunus Emre Sevgisi

Cehaleti temelinden bitiren,	Âşıklar âşığı nuru ondadır,
Vatan, Millet, Yunus Emre sevgisi.	Allah’ın sevgisi varı ondadır,
Sevmesini sevmeyi öğreten,	Ölmez yitmez sevgi yârı ondadır,
Vatan, Millet, Yunus Emre sevgisi.	Vatan, Millet, Yunus Emre sevgisi.
Yedi yüz yıl evvel doğan bir insan,	Çobanoğlu arzusunu yitiren,
Ne güzel yaratmış onu Yaradan,	Gönül bahçesine çiçek bitiren,
Dünyaya tanınmış büyük bir ozan,	İnsanlara sevgi birlik getiren,
Vatan, Millet, Yunus Emre sevgisi.	Vatan, Millet, Yunus Emre sevgisi.

Âşık Şenlik, Türk Halk Edebiyatı’na Koşma, Semai, Koçaklama, Tecnis, Lebdeğmez, Şeki Sicilleme, Güzelleme, Taşlama ve hikâye gibi türlerde eserler katan, 1850-1913 yılları arasında yaşamış ve kültürel mirasımıza katkıda bulunmuş önemli bir ozandır (Küçük 2012:173).

Âşık Şenlik, kendisinden sonra gelen âşıkları da etkileyerek Âşık Şenlik kolunu oluşturmuştur. Kars âşıklık geleneğinde mihenk taşı sayılan Âşık Şenlik, Çobanoğlu gibi birçok ozana yol gösterici olmuş ve şiirlerinde yer almıştır. Usta şairliği, etkileyici hikâyeciliğiyle Âşık Şenlik, bir ekol oluşturmuştur. Şenlik’in yolundan gidenlerden birisi olan Çobanoğlu da Âşık Şenlik’in büyük bir ozan olduğunu, Kars ve çevresinde herkesin Şenlik’i iyi bildiğini, binlerce âşığa yol göstericilik yaptığını ve kendisinin de Şenlik’e hayran olduğunu dile getirmektedir.

Âşık Şenlik'e Ağıt

Doğudaki ozanların ustası, Kars, Arpaçay, Posof, Göle, Ardahan,
Yine yâda düştü illerin Şenlik! Hepsi görmüş duymuş değildir yalan,
Kazası Çıldır'dır, köyü Suhara, Binlerce âşığa eyledin meydan,
Şeyda bülbül idi dillerin Şenlik! Bükülmez çelikten kolların Şenlik!

İçmiş idin âb u zülâlî kevser, Murat Çobanoğlu hayrandır sana,
Senden âşıklara kaldı bu eser, Sözün geçer idi her bir divana,
Akıldan sarraftın, için mücevher, Mevla'm rahmet etsin yat kana kana,
Değeri biçilmez malların Şenlik! Yazık ki tez soldu güllerin Şenlik!

5.1.6.4. Âşıklık Geleneğine Saygı

Kars âşıklık geleneğinin kökeni IV. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Dedekorkut'tan Çobanoğlu'na kadar sayısız âşık yetiştiren Kars'ın bu derece önemli olmasında sınır şehri olması ve büyük savaşlara ev sahipliği etmesi etkili olmuştur. Bağrında yüzlerce şehidi, Hasan Harakânî, Celâl Baba gibi önemli kişileri saklamıştır.

Çobanoğlu aile büyüklerinin etkisiyle âşıklığa yönelen ozanlardan olup ustası aynı zamanda babası da olan Âşık Gülistan'dır. Yıllarca âşık meclislerinde birinci olmuş ve iki yıl da jürilik yaptığını dile getirmektedir. Kars'ın Kaleiçi Mahallesi'nden olan Çobanoğlu'nun âşıklık geleneğinin devamlılığını sağlamak için açtığı bir de kahvehanesi bulunmaktadır. Adı "Çobanoğlu Halk Ozanları Kahvesi" olan bu yerde misafir âşıklar ağırlanır, âşık atışmaları ve sohbetleri yapılırdı.

Unvanımız Var

Yüksek duru Kars'ımızın Kalesi, Dünyaya hükmeder Kars'ın ozanı,
Şehitler yurdudur, vatanımız var. Şükür bozulmadı kültür düzeni,

Hasani Harakânî ol Celâl Baba, Atışma, hikâye, açık meydanı,
Evliya rütbesi Sultanımız var. Büyük üstatlardan fermanımız var.

Âşıklık babadan intikal bana, Yirmi yıl eyledim dünyaya meydan,
Sesimizi duyurmuşuz her yana, Üstadım babamdır adı Gülistan,
Ayrılık yok hizmetimiz insana, İki yıl jürilik yaptığım zaman,
Asıl temelinden nişanımız var. Yenilmedim asla unvanımız var.

Mahallemiz Kaleiçi Mahlesi,
Çobanoğlu Halk Ozanlar Kahvesi,
Ozanlar Sokağı kırk numarası,
Misafiri sever insanımız var.

Âşıklık geleneği, kökeni İslamiyet öncesine dayanan günümüzde de varlığını koruyan, ortak kültürümüzü ortaya koyan büyük bir gelenektir. Âşık ise saz çalabilen, irticalen şiir dizebilen, atışabilen, çoğu zaman diyar diyar gezen ve bir ustaya bağlı olan kişidir (Şenel:1997-98). Çobanoğlu doğudaki halk âşıklarını anarak âşıklık geleneği içindeki yerlerinden bahsetmiş, Kars ilinin âşıklık geleneği içindeki ehemmiyetini belirterek ozanların belirgin özelliklerini anlatmıştır.

Âşıklar

Şarkın âşıkları düştü aklıma, Üzeyir Usta'nın sohbeti hoştur,
Şimdi ediyor mu meydan âşıklar? Her âşık doludur, sanmayın boştur,
İlmi bir deryadır Mevlüt İhsânî, Karahanlı Murat bir ağır taşıtır,
Başına çökmüş mü duman âşıklar? İçi dolu gizli dükkân âşıklar.

Âşık Laçın dertli dertli dolanır, Torunî üstâdı büyük Sümmanî,
Gözyaşları akar akar bulanır, Tortum'da eziktir Âşık Ruhanî,
İç yarası çıban gibi sulanır, Yıkılmaz kaledir koca Reyhanî,
Onda vardır acı çıban âşıklar. Kimse güç veremez, tufan âşıklar.

Ozan Şeref edebiyat üstadı, Rüstem Alyansoğlu yeni bir fidan,
Âşık Mihmanî'nin bitmez feryadı, Âşık Fîrgânî de kızarsa yaman,
İlhamî ustadır silinmez adı, Alirza coşkundur, ağırdır Sinan,
Sizdedir kıymetli mercan âşıklar. Bunlarda biter mi figan âşıklar?

Ozanların Kars elidir durağı,
Cana çok yakındır Nuri çırağı,
Günay Yıldız'ın da çoktur merağı,
Çobanoğlu'ndandır destan âşıklar.

Âşıklık geleneğinde rüya motifi âşıklığa geçişi sağlayan unsurlardan biridir. Kars yöresi âşıkları arasında da yaygın olan rüya motifi, Çobanoğlu'nun da âşıklığa başlamasında etkili olmuştur. Badeli âşıklardan olan Çobanoğlu, aşağıdaki şiirinde derin bir uykuya daldığında üç tane derviş rüyasında gördüğünü, âşıklık sırrını rüyasında aldığını ve dervişin elinden bade içmesiyle âşıklığa başladığını anlatmaktadır.

Gördüm

Bak Leyleyi Kadir Cuma gününde, Fermanı alınca öndeki derviş,
Derin bir uykuda divanı gördüm. Okudu harfleri ser oldu bî-huş,
Üç derviş oturur saği önünde, Duman aldı gözüm olmadı görüş,

Sima bedir nuru, nişanı gördüm. Kesildim ışıklar zindanı gördüm.
Üçü kadem bastı geldi yanıma, Zindanı görünce bana her bir yan,
Sandım ki bir ateş düştü canıma, Dedim yardım eyle Yaradan Süphan!
Göz çevirdim baktım her bir yanıma, Derviş seda verdi, gafletten uyan!
Yazılmış mühürlü fermanı gördüm. Elimde yeşil harf Kur'an'ı gördüm.

Murat Çobanoğlu sır oldu beyan,
Üç beş ayetinden okuttu Kur'an,
Aşk badesi verdi bilmedim o an,
Uyanır uyanmaz cihanı gördüm.

Âşık Edebiyatı denilince şüphesiz akla gelen ilk yerlerden biri olan Kars, hem nicelik hem de nitelik bakımından hayli fazla âşık yetiştirmiştir. Sayısız ozana ev sahipliği yapmış, âşıklık geleneğinin geçmişte ve günümüzde yaşatıldığı ender yerlerden birisi olmuştur. Çobanoğlu'da aşağıdaki şiirinde her bir dörtlükte âşıkları ele alarak onların ustalıklarına değinmiş, Kars ve çeşitli bölgelerde yaşayan ozanlara methiye şeklinde yazdığı bu şiirin son dörtlüğünde hem babası hem de ustası olan Âşık Gülistan'dan bahsederek selamını göndermiştir.

Selâmım Götür (Şairname)

Dinle bu sözümü Ozan Şeref'im, Söyle ki düşmesin feryada, yasa,
Evvela vatana selâmım götür! Çalışan dünyada alırmış hisse,
Kurduğun o bağlar açtı mı yaprak? Ağrı'dan misafir gelmiştir Kars'a,
Diktiğim fidana selâmım götür! O Âşık Firgan'a selâmım götür!
Şeyda bülbül gibi ötüyor dili, Akli olan dünya malını neyler?

Açmıştır bağında gönül sümbülü,
Sorarsan Erzurum ulusu eli,
O Âşık Reyhan'a selâmım götür!

Dünyayı terk etmiş ağalar beyler,
Âşık Sadi hoştur gönüller eyler,
Gönlü Lâtifan'a selâmım götür!

Âşıkların çoktur gamı merağı,
Dilerim ki dökülmesin yaprağı,
Şimdi Sarıkamış onun durağı,
O Mevlüt İhsan'a selâmım götür!

Her yana yayılmış şöhreti şanı,
Derde derman eder gönülden gamı,
Doktor Budak Kars Halkevi Başkanı,
Eflatun Lokman'a selâmım götür!

Böyle midir bu dünyanın bucağı?
Söyle buraların çoktur sıcağı,
Kars'ımızın o iftihar kucağı,
O Kele İhsan'a selâmım götür!

Karlı âşıkların kanadı kolu,
Konuştum da içi mücevher dolu,
Mahir Baranseli, gönlümün gülü,
O civan başkana selâmım götür.

Elin Kağızman'dır gelir o yana,
Lâkin çok mazlumdur değmeyin ona,
Söleyin ki dua eylesin bana,
O Rüstem civâna selâmım götür!

İlham, Musaoğlu ilimden yüce,
Onun erbabıdır o İhsan Hoca,
Onların ilmine yetmez netice,
Hafız-ı Kur'an'a selâmım götür!

Karahanlı Murat çekmesin tasa,
Şevki her sözlerden alıyor hisse,
Çok dertli dolanır ihtiyar Musa,
O koca divana selâmım götür!

Diledim o felek bana kıymasın,
Sır sözümü yâd ellere yaymasın,
Dayım Mehmet âşıklara değmesin,
Koca Pehlivan'a selâmım götür.

Âşık Lütî Azeri'nin ustası,

Çobanoğlu âşıkların hastası,

Âşık İslâm o Şenlik'in hastası, Bekle Almanya'dan çıkar postası,
Çalışırsa vardır onun tasası, Pederimdir âşıkların ustası,
Dert bilen insana selâmım götür! Babam Gülistan'a selâmım götür.

Erzurum ilinde 25 Aralık Cuma gecesi gerçekleşen âşık meclisinde çeşitli yerlerden gelen âşıklar hünerlerini sunmuş, Çobanoğlu'da şiirinde Erzurum ilindeki dostluktan, tatlı dilden bahsetmiştir. Meydanı boş bırakmaması gerektiğini düşünen Çobanoğlu, Sümmânî, İhsanî ve Reyhanî gibi âşıklık geleneğinin önemli sanatçılarından da irfan sahibi güçlü kişiler olduğuna değinmiştir.

Gösterdi

Yirmi beş Aralık Cuma gecesi, Bakırla mercanı seçen oldu mu?
Şairler toplusu erkân gösterdi. İlimle sedire geçen oldu mu?
Bilmem nedir bunun Hak neticesi? Aşkın yelkenini açan oldu mu?
Arası bir müddet zaman gösterdi. Yürüten gemiyi kaptan gösterdi.

Âşıklar metahı gösterdi kıymet, Çürük mal alana verilmez kıymet,
Her birinde ayrı ayrı marifet, Aslı sarraf olan eder merhamet,
Erzurum elinde gördük itikat, Kezzap vurur bakır çürür nihayet,
Güler yüzü tatlı lisan gösterdi. Aslı bir madeni mercan gösterdi.

Çobanoğlu boşa verme meydanı,
Gözünle seyrettin ehli irfanı,
Sümmânî, İhsanî bir de Reyhanî
Herkes ayrı ayrı dükkân gösterdi.

5.1.6.5. Tarihi ve Kültürel Mekânlara Duyulan Saygı

Kars ili zengin bir geçmişe sahiptir. Yüzyıllar süren varlığında çok farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. M.Ö. 5000-4000 Huriler, M.Ö. 9. yüzyılda Urartular, M.Ö. 665 yılında İskitler, M.Ö. 145 yılından itibaren ise Partlar bölgeye hâkim olmuş ve Karsaklı Beyliği'ni kurmuşlardır. Karsaklar MÖ. 2. yüzyıldan MS. 5. yüzyıl ortalarına kadar Kars'ta hüküm sürmüştür. 430 yılında Sasaniler'e geçen bölge, uzun süre Sasani, Bizans ve Araplar arasında savaş bölgesi olmuştur. 1064 yılında Selçuklular, 1200 yılında Gürcüler, 1239 yılında Moğollar, 1406 yılında Karakoyunlular, 1467 yılında da Akkoyunlular bölgede egemen olmuştur. 1535 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarına katılan Kars ili, 1853–1856 Osmanlı Rus Savaşında, Rus ordularına karşı savunulmuştur. 1877-1918 kadar 40 yıl Rus işgali altında kaldıktan sonra, 30 Ekim 1920'de Kazım Karabekir komutasındaki ordumuz Kars'ı alarak Türk topraklarına katmıştır (<http://www.kars.gov.tr/tarih>).

Çobanoğlu tarihi zenginliklerle dolu olan Kars ili için yazdığı şiirinde şehrin çok sayıda düşman gördüğünü, toprağının kan ile yoğrulduğunu, tarihe adını kazıyan bir şehir olduğunu, Kazım Karabekir ve Halit Paşa gibi önemli askerlerin Kars'ı kurtardığını dile getirmektedir. Aynı zamanda büyük din âlimlerine de yuva olan Kars şehri değişmeden bu özelliğini korumaktadır. Eskiden Kars'ın ilçesi olan Iğdır'ın ve Kağızman'ın pamuğu, Sarıkamış'ın ormanları halkın geçim kaynağıdır. Digor ilçesi aşiretleriyle, Pekran ise eski medeniyetlere ait olan şehitliğiyle adını duyurmuştur. Arpaçay, Çıldır, Göle ve Ardahan'da meşhur yağ peyniri vardır ve insanları çalışkandır. Susuz ilçesi eskiden beri öğretmen yetiştirmesiyle ünlenmiş tahsil durağı, ilim yuvasıdır. Kars ili coğrafi konumu sebebiyle tarıma çok elverişli değildir ancak hayvancılığa elverişli olması sebebiyle koyunu, kuzusu ve peyniri meşhurdur.

Kars'ın Destanı

Vilayetim Kars'a bir destanım var,	Hele kazaları sayım bir yana,
Methiyeme lâyük her yanı Kars'ın.	Pamuklu Iğdır'ı, o Kağızman'a,
Çar hisar bedenli yüksek kaleli,	Sarıkamış bürünmüştür ormana,
Nice düşman görmüş her yanı Kars'ın.	Geliri fidandan her yanı Kars'ın.

Eskidir temeli, belirsiz yaşı,
Nice düşmanlarla kurdu savaşı,
Kan ile yoğrulmuş toprağı taşı,
Tarihe yazılmış fermanı Kars'ın.

Digor'dadır aşiretler ocağı,
Pekran'dadır şehitlerin yatağı,
Alparslan adına kurdu sancağı,
Bin düşmana bedel bir canı Kars'ın.

Kâzım Karabekir, o Halit Paşa,
Nice düşman ile girdi savaşa,
Tarihler yazdılar ta baştan başa,
Görülmemiş öyle tufanı Kars'ın.

Arpaçay, Çıldır, Göle, Ardahan,
Yağ peyniri boldur öğünür vatan,
Posof ile Hanak çalışkan insan,
Hoş örnekler verir her yanı Kars'ın.

Karadağ Yahni'de toplar kuruldu,
O anda düşmanın beli kırıldı,
Kroki çizildi hesap soruldu,
Öyle görülmemiş tufanı Kars'ın.

Hele Şüregel'i sayım bir yana,
Tihnis, Ergineler hepsi yan yana,
Şahnalar, Başgedik merdi merdane,
Gelir Şüregel'den her yanı Kars'ın.

Hasan Harakanî, o Celâl Baba,
Üçler, Üryan Baba, Sarı Evliya,
Yirmi camî ser çekmiştir semaya,
Şükür bozulmamış erkânı Kars'ın.

Susuz, Kağızman'ın hoştur durağı,
Öğretmen yetişir tahsil durağı,
Meli Köyü misafirler konağı,
Garibe hürmetkâr her yanı Kars'ın.

Kars'ımın yok ise bahçesi bağı,
Boldur koyun kuzu, peyniri yağı,
Serhat dedikleri cennet otağı,
Çobanoğlu'ndandır destanı Kars'ın.

Milli Mücadelenin karargâhı olan Ankara, 13 Ekim 1923'te başkent olmuştur. Ankara'nın başkent oluşunun 43. yılında Çobanoğlu aşağıdaki şiirini yazmıştır. Yıldönümünde coşkuyla kutlamalar yapılmış, Anıtkabir'e çelenk bırakılmış, Fatihalar eşliğinde dualar edilmiş, kaleye ay- yıldızlı bayrak çekilmiştir. Atamızın bizlere hediyesi olan bu vatan için ulu önderimiz durmadan çalışmayı emretmiştir. Sağlam kalesi, bozulmaz yolları ile Hacı Bayram Veli'yi bağrında yaşatan Ankara'dır.

Ankara Methiyesi

Başkent oluşunun kırk üç yılıdır,	O Anıtkabir'e çelenk konuldu,
Seni kutlar bugün ilin Ankara!	Fatiha okundu ruhlar şad oldu,
Din Muhammet hakikatin yoludur,	Atamızın emri yerini buldu,
Çok muhkem kaledir dalın Ankara!	Çeliktir bükülmez kolun Ankara!
Yapıldı törenler kalmadı merak,	Çobanoğlu aziz bizlere vatan,
Kaleye dikildi ay-yıldız bayrak,	Çalışın durmadan demiştir Atan,
Gençliğe emanet oldu bu toprak,	Hacı Bayram Veli sendedir yatan,
Sağlamdır bozulmaz yolun Ankara!	Âleme destektir elin Ankara!

Çobanoğlu ve bazı âşıklar İran'da düzenlenen bir âşık şenliğine katılmışlardır. İran yolunda gördükleri anlatan Çobanoğlu, Makü, Tebriz, Tahran ve Şiraz gibi şehirlerde bulunmuştur. İran'da güzel ağırlandıklarını, saz çalıp söylediklerini, İran âşıklarıyla yüz yüze geldiklerini, onların sazlarının küçük olduğunu, farklı hünerler gördüklerini aktarmıştır. Yirmi gün İran'ın güzelliklerini gören ve gezen Çobanoğlu yinede vatanına kavuştuğu için şükretmektedir.

İran Destanı

Bazergân'dan geçtik İran yoluna,	On iki gün sonra çıktık Tahran'dan,
----------------------------------	-------------------------------------

Türlü türlü âlem gördük efendim!
Makû dedikleri şehre uğradık,
Bir kaçına selam verdik efendim!

Vatanın hasreti oydu bir yandan,
Dediler “Şiraz’ın yolu bu yandan”
On beş saat sonra gördük efendim!

Makû’den ki uzaklaştı yolumuz,
Kaynadı sinemiz coştı dilimiz,
Dediler Tebriz’dir yoğun elimiz,
Tebriz’de on dakika durduk efendim!

Şiraz’ın kapısı büyük bir divan,
Kapısı üstünde asılı Kur’an,
Gözümüz yaşardı hayli bir zaman,
Misafirhaneye vardık efendim!

Tebriz’de fazla durmadık geçtik,
Âşık Garip duyduk kaynadık coştuk,
Çok yabanî sahra, dağları aştık,
“Tahran uzakta mı?” sorduk efendim!

O gece Şiraz’da eyledik rahat,
Bir Türk kızı bize eyledi belet,
Oturdu bizlerle etti muhabbet,
O elin hâlini sorduk efendim!

Dokuz saat sonra geldik Tahran’a,
Dedik ki “garibiz gidek ne yana?”,
Döndüm İlhamî’ye sordum Reyhan’a,
Bir hayli hayaller kurduk efendim!

Dört gün de Şiraz’da kaldık oturduk,
Beşinci günüydü çaldık çağırdık,
Güzel karşılandık, güzel tutulduk,
Çok güzel bir âlem kurduk efendim!

Bir bilen otelci bulduk konuştuk,
Gözlerimiz doldu yandık tutuştuk,
Bir iki gün dertli dertli dolaştık,
“Yolumuz ne yana?” sorduk efendim!

Tekrardan Tahran’dan geldik Tebriz’e
Bütün âşıklarla geldik yüz yüze,
Sazları küçüktür benzemez bize,
Ayrı ayrı hüner gördük efendim!

Çobanoğlu, İlhamî'yle Reyhanî,
Muhtasar yirmi gün gezdik İran'ı,
Dedik “Ya Rab nasip eyle vatani!”
Elhamdülillah ki gördük efendim!

5.1.7. Vatanseverlik

Bir milleti bir araya getiren değerlerin en başında vatan gelir. Vatan sadece bir toprak parçası değil bir kimsenin doğup büyüdüğü, her türlü varlığından istifade ettiği, kişide ortak duyguları harekete geçiren, uğrunda canını verebileceği en değerli varlıktır. Dünyanın en güzel yeri vatanıdır, bütün varlıklar önüne serilse bile vazgeçilmeyen en büyük değerdir. Uğrunda canımızı yok saydığımız, ailemizin yuvamızın olduğu yerdir. Anadolu cennet gibi olan en güzel vatanıdır.

Vatan Güzeldir

Güzelliği bana sormak istersen,	Her nefes aldıkça havam ordadır,
Her zaman dünyada vatan güzeldir,	Anam, babam, yârim yuvam ordadır,
Dünyanın varını verseler bana	Dünyayı verse de canım ordadır,
Yine ben söylerim vatan güzeldir.	Yine ben söylerim vatan güzeldir.

Aklımı başımdan etme divâne,	Çobanoğlu der ki budur merağım,
Boşuna döner mi şeme pervâne?	Çünkü çok sevdiğim asıl toprağım,
Her gün için zehir yedirsen bana,	Anadolu cennet olan otağım,
Yine ben söylerim vatan güzeldir.	Yine ben söylerim vatan güzeldir.

5.1.8. Tarih Şuuru ve Kahramanlık

Toplumlari, milletleri, kuruluşları etkileyen hareketlerden doğan, olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki

olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkilenmeleri, her milletin kurduğu medeniyeti inceleyen bilim dalına tarih denir (TDK, 2019). Tarih şuurunu kazanmış milletler geleceğe atılan adımları sağlam basarlar. Tarihi savaşlarla dolu olan Türk milletinin kahramanlığına, yiğitliğine ve üstün başarısına tarih tanıklık etmektedir. Çobanoğlu toprağı şehit kanlarıyla yoğrulan bu vatanın daima Türklerin olacağını, Türklerin ebediyen ayakta kalacağını, bir Türk'ün bin düşmana bedel olduğunu, Allah'a inanarak çıktıkları bu yolda aslanlar gibi var olduklarını vurgulamaktadır.

Bizimdir

Kahramanız tarihlerden bellidir,	Türk ebedî kalır yıkılmaz bilin,
Yazılmış mühürlü ferman bizimdir,	Yoldan sapanların kafasın delin,
Kan ile yoğrulmuş bu bir temeldir,	Kötü insanları dünyadan silin,
İlelebet kalır vatan bizimdir.	Hakikat, marifet, divan bizimdir.

Çobanoğlu kükrer vatan hevesi,
Bin düşmana bedel Türk'ün birisi,
Allah sesi verir elde süngüsü,
Yakar yıkar her an aslan bizimdir.

Şanlı tarihi, yiğit gençleri ve serhat bucağıyla Kars dillere destan olmuş önemli bir şehirdir. Tarihte adından sıkça söz ettirmiştir. Kazım Karabekir ve Halit Paşa, Atatürk önderliğinde Kars'ı düşmandan kurtarmıştır. Toprağının her zerresi şehit kanlarına bulanmış olan Kars, yiğitlerin diyarıdır. Yiğit denilince ilk olarak Kars'ı Türk yuvası hâline getiren Alparslan unutulmazdır. Tarihinde bu kadar derinliğini barındıran şehre Çobanoğlu'nun saygısı büyüktür.

Koçağı Kars'ın

Kahraman otağı şehit yatağı,	Karadağ, Yahniler elendi kana,
------------------------------	--------------------------------

Tarihe yazılmış koçağı Kars'ın, Türk evladı fırsat vermez düşmana,
Dalgalanır kalesinde bayrağı, Tarihler yazılmıştır her yana,
Yiğitle doludur bucağı Kars'ın. Açın yazılıdır yaprağı Kars'ın.

Kâzım Karabekir, hem Halit Paşa, On altı Ağustos'ta yazıldı destan,
Kemal Atatürk de çıkmıştı başa, Çobanoğlu canım vatana kurban,
Nice düşmanları çaldılar taşa, Yiğitler yiğidi sensin Alparslan,
Kan ile yoğrulmuş toprağı Kars'ın. Unutulmaz oldu her çağı Kars'ın.

29 Ekim 1923'te ilan edilen cumhuriyet, ülke genelinde büyük sevinçle karşılanmıştı. Batmakta olan bir devletin küllerinden doğarak dirilmesi ve sonunda hürriyetini kazanması, kahraman Türk halkının gücünü dünya devletlerine göstermişti. Türkler gerek boylar halinde yaşarken gerekse devlet kurduklarında diğer ülkeler tarafından kahramanlıklarıyla dillere destan olmuştur. Tarih boyunca bağımsızlığını koruyan başka devletlerin himayesine girmekten hoşlanmayan Türkler için cumhuriyet en iyi yönetim şeklidir.

Çobanoğlu, cumhuriyetin ellinci yılında yazdığı şiirinde vatanın her tarafında cumhuriyetin şenlikle şölenle kutlandığını söylemiştir. Türk halkının kadın erkek demeksizin vatanını koruduğunu, cumhuriyetle hürriyet kapılarının açıldığını, yurt genelinde büyük coşku ve sevincin olduğunu dile getirmektedir. Vatan âşığı olan Çobanoğlu, saziyla vatanına kurban olduğunu ve vatanının nice elli yıllar görmesini temenni ettiğini aktarmıştır.

Cumhuriyet Destanı

Vatanımın şenlik şölen dört yanı, Kınalı gelinler, yetişkin kızlar,
Dillerine cumhuriyet yazıldı. Dedemin dilinde tarihî sözler,
Elli yaşın kutlu olsun nişanı, Göründü hürriyet, açıldı izler,

Yıllarına cumhuriyet yazıldı.

Yollarına cumhuriyet yazıldı.

Başkomutan verdi büyük bir komut,

Koç yiğitler yurdu teknil buralar,

Ecdadımdan gelen ulu yolu tut!

Vatan vatan diye akar dereler,

Doğdu güneş gibi bize bu umut,

Coş verir ırmaklar kükrer dereler,

Kollarına cumhuriyet yazıldı.

Sellerine cumhuriyet yazıldı.

Kadın erkek bu vatanı koruduk,

On Dokuz Mayıs'la Yirmi Üç Nisan,

Nice nice zaferlere yürüdük,

İlk ışığı aldı bunlardan vatan,

Yüksek dağlar gibi duman bürüdük,

Atanın gençliğe verdiği ferman,

Yellerine cumhuriyet yazıldı.

Ellerine cumhuriyet yazıldı.

Kabul oldu dilek dilek muratlar,

Çobanoğlu elli yıla destanım,

İstikbali nakışladı beratlar,

Nice elli yılı görsün vatanım,

Zafer müjdeleyen küheylan atlar,

Ben sazımla vatanıma kurbanım,

Nallarına cumhuriyet yazıldı.

Tellerine cumhuriyet yazıldı.

Kars kendisiyle özdeşleşen kalesi, düşmana karşı savaşıyan yiğitleri, sınır şehri olması sebebiyle jeopolitik konumu bakımından göz doldurmuştur. Şehitler diyarı, gaziler yurdu olan Kars, Ruslara karşı birçok başarı elde etmiştir. Hasan Harakânî gibi bir evliyanın otağıdır. Çobanoğlu çok yerler gezmiştir ancak memleketi Kars gibi yazı ayrı kışı ayrı tatlı bir şehir görmemiştir. Aşağıdaki şiirini yazdığı sırada Devrânî mahlasını kullanan Çobanoğlu Kars'ın şanlı bir geçmişe sahip olduğunu dile getirmektedir.

Şanlı Kars'ımız

Kudrettendir kale burcu temeli, Şehitler yatağı gaziler yurdu,
Buluta baş verir şanlı Kars'ımız. Saldıran düşmanın ağzını kırdı,
Yüzyıllar boyunca düşmana karşı, Kaç kere Moskof'u yerlere serdi,
Göğüs gerer durur şanlı Kars'ımız. Kast edeni vurur şanlı Kars'ımız.

Her cenkte erliğin yayar cihana, Burada açılmış Resul sofrası,
Yirmi dört saatte hazır düşmana, Bereketli dağı, taşı, ovası,
Süngü takar önden girer meydana, Hasan Harakânî baş evliyası,
Şanlı yurdu korur, şanlı Kars'ımız. Pir erenler görür şanlı Kars'ımız.

Çok yerler dolaştım, görmedin eşin,
Ayrı ayrı tadın var yazın kışın,
Devrânî der: Mevla'm bozmasın işin,
Murat alır yürür, şanlı Kars'ımız.

Çobanoğlu aşağıdaki şiirinde 1974 yılında gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtı ile Mehmetçiğin gücünü bütün dünyanın gördüğünü, Türk topraklarının kimsenin malı olmayacağını dile getirmiştir. Dönemin Genel Kurmay Başkanı Semih Sancar ve başbakanı Bülent Ecevit'in sayesinde ordunun vatanını koruğunu ifade etmektedir.

Ordumuz

Kıbrıs'a yürüdü Türk'ün askeri, Semih Sancar Genel Kurmay Başkanı,
Düşman karşısında duran ordumuz, Dedi koruyalım aziz vatanı,
Allah sesi her tarafı bürüdü, Vurun bırakmayın kahpe Yunan'ı,
Can verdi vatana aslan ordumuz. Her zaman sendedir imkân ordumuz.

Kumandan kükredi çekti bayrağı,	Murat Çobanoğlu yazdı destanı,
Mehmetçiğin döğüşmektir merağı,	Var olsun her zaman Türk başbakanı,
Kimseye mal olmaz Türk'ün toprağı,	Çalıştı korudu aziz vatani,
Yenilmez yıkılmaz iman ordumuz.	Kıbrıs'a dökmüştür al kan ordumuz.

Çobanoğlu, şiirlerinde atalarının kahramanlıklarından sürekli bahsetmiş ve bunlarla övünmüştür. Böyle bir milletin torunu olarak şiirlerinde Türk'ün kahramanlığını sıkça işleyen âşık, doğrunun, cumhuriyetin, milletin ve kuvvetin karşısında “kim durur?” diyerek Türk'ün gücünü anlatmaktadır. Meydanlarda Türk erlerinin kükrediğini söyleyen Çobanoğlu, hünerlerle dolu olan bir yiğidimizin düşmanın yüz bin askerine bedel olduğunu ifade etmektedir.

Kim Durur

Ben âşığım doğrusunu söylerim,	Yoldan sapanların başı ağırır,
Hakikatin karşısında kim durur?	Aslan ana yiğit evlat doğurur,
Atamız bizlere ilân etmiştir,	İster ise bu dünyayı yoğurur,
Cumhuriyetin karşısında kim durur?	Bu milletin karşısında kim durur?

Türk evladı tarihlere yazıldı,	Meydana girince kükremez mi er?
Bu nasıl kroki, nasıl çizildi?	Türkün evladında doludur hüner,
Kötülerin mezarları kazıldı,	Bir erimiz yüz bin düşmana yeter,
Milliyetin karşısında kim durur?	Bu milletin karşısında kim durur?

Çobanoğlu hakkın alırsa eğer,
Söylenen söz doğru olursa eğer,

Söz verip sözünde durursa eğer,

Bu kuvvetin karşısında kim durur?

Türk ordusu askeri disiplini ve eğitimi ile dünya ordularına örnek olmuştur. Kahraman Türk ordusu milleti için canını feda etmekten kaçınmamış, toprağını korumuştur. Kıbrıs Barış Harekâtı, Türk'ün gücünü dünyaya yeniden göstermesine vesile olmuştur. Kıbrıs adasında Türklere yapılan zulme kayıtsız kalmayan ordumuz, kahramanlık destanı yazmıştır. 1974 yılında başlayan savaşta ordumuz, Rumların zulmüne son vermiştir. Millet bir olmuş hürriyetinden vazgeçmemiştir. Tarihi kahramanlıklara dolu Türk ordusu toprağını korumuş, düşmanı bozguna uğratmıştır. Mustafa Kemal'in emaneti olan vatanından asla vazgeçmeyen Türk milleti ay yıldızlı bayrağını göklerde dalgalandırmıştır.

Kıbrıs Destanı

Türkiye'ye başkaldırmış birisi,	Dünya düşman olsa ne yapar bize?
Ağzını kırmanın zamanı geldi.	Açın tarihlere bakın bu söze,
Aslana ne yapar domuz sürüsü?	Atamız, Yunan'ı döktü denize,
Boynunu kırmanın zamanı geldi.	Komutu vermenin zamanı geldi.
Senlik, benlik yoktur, Türk'ün milleti,	Kıbrıs'ta parladı süngünün ucu,
Kimseye vermeyiz bu hürriyeti,	Mehmetçik düşmana verir mi bacı?
Başını kaldırmış komşunun iti,	Şu Frenk bozması takmıştır haçı,
Zenciri kırmanın zamanı geldi.	Yerlere sürmenin zamanı geldi.
Kıbrıs'a yürüdü Türk'ün ordusu,	Parla ay yıldızlı Türk'ün bayrağı!
Bin düşmana bedel olur birisi,	Kemal Atatürk'ün sönmez ocağı,

Dağı taşı eritmez mi nefesi?
Hesabı görmenin zamanı geldi.

Vermeyiz kimseye biz bu toprağı,
Bu bağı dermenin zamanı geldi.

Bütün dünya gelse korkmayız hâşâ,
Dediler “Türk ile çıkılmaz başa” ,
“Allah Allah” diye girdik savaşa,
Her yanı sarmanın zamanı geldi.

Fatihler, Yavuzlar, Alparslan ile
Türk’ün öz evladı olur mu köle?
Çobanoğlu Hak’tan yardımın dile,
Canını vermenin zamanı geldi.

Aşağıdaki şiirinde Türk insanının yiğitlik, mertlik gibi yönlerini vurgulayan âşık, ananevi sporlarla insanımızın kahramanlığını ve korkusuzluğunu ortaya koymaktadır. Türk insanın savaşçı yanını ve askeri yönden üstünlüğünü anlatan Çobanoğlu şiirinde bu hünerlerin sergilenmek istediğini söylemektedir.

Kalkan Gibi

Beraber gidelim er meydanına,
Vuruşalım kılıçla kalkan gibi,
Ziyamızı gösterelim âleme,
Güreşelim güneşle taban gibi.

Mecnun gelir Leyla için bir düze,
Bir sahraya bir ovaya bir düze,
Sürümüzü toplayalım bir düze,
Kollaşalım kurt ile çoban gibi.

Çobanoğlu arzun bildirir sana,
Müminler çalışır ehli imana,
İstemem vücudun ateşe yana,
Yarışalım nefisle insan gibi.

Bugünümüzün mimarları, geçmişimiz şanlı şerefli askerleridir. Tarihe ismini altın harflerle kazıyan Türk yiğitlerinin dünyayı korkutan, düşmana gözdağı veren kahramanlıkları vardır. Türk milletinin toprak bütünlüğünü bozmaya çalışanların

abası boşunadır. Şehitlerin kanı olan bayrağımız, semada dalgalanmakta ve doğusundan batısına herkes Türk'ün sesini duymaktadır.

Ocağımız Var

Yazılanı okudunuz mu tarihte?	Hangi kuvvet acep eyledir bizi?
Hele okunacak yaprağımız var.	Korkaklar konuşmaz utanır yüzü,
Düşman fırtınası bize kâr etmez,	Şehitler kanıdır ayı yıldızı,
Yanıyor yanacak ocağımız var.	Semaya yükselen bayrağımız var.

Bazıları başkaldırmış vatana,	Murat Çobanoğlu arzu hevesi,
Bir işkembe verin dönsün o yana,	Bozulur mu koç yiğidin yuvası?
Türk evladı kükreyccek cihana,	Mağrip'ten Maşrik'a duyulur sesi,
Hâlâ alınacak toprağımız var.	Kâmiller eğleten durağımız var.

5.1.9. Nasihat Etme

Türk toplumunda nasihat etme çok önemlidir. Nasihat, bir kimseye yapacakları veya yapmayacaklarıyla ilgili uyarılarda bulunmaktır. Türk toplumunun geniş bir atasözlüğü vardır. Bu toplumumuzun nasihate ne kadar önem verdiğinin kanıtıdır.

Âşık Murat Çobanoğlu, şiirlerinde çokça nasihatte bulunmuştur. Ozanımız aşğıdaki şiirinde büyüklerin sözünün çok kıymetli olduğunu ve kişinin gücünün yetmediğı işe karışmaması gerektiğı öğüdünde bulunmuştur. Kısmette olan neyse onu göreceğini, Allah'ın dediğinin olacağını, dünyanın gelip geçici olduğunu ve insanın nefesine aldanmaması gerektiğini ifade etmektedir.

Yorulma

Babaların sözü mücevher taşı,	Sanma bu dünyada sen mi duracan?
-------------------------------	----------------------------------

Gücün yetmediği taşa yorulma!

Kısmetin ne ise onu görecen,

Adım atıp her bir işe yorulma!

Var ise bir emir hemen varacan,

Nasibin ne ise onu görecen,

Yüce dağı aş aşı yorulma!

Yaradan cevhere kılmıştır nazar,

Kudrete kavuşan hem okur yazar,

Allah'ın takdiri tedbiri bozar,

Yazılanlar gelir başa yorulma!

Hele bir kulak ver yerin sesine,

Ne aldandın gönül dünya süsüne,

Çobanoğlu aldanırsın nefesine,

Yanacaksın o ateşe yorulma!

İnsan diğer canlılar arasında en üstün özelliklere sahip olandır. Üstün yanları çok olan insan yine de mütevazı olmalıdır. Çobanoğlu'na göre insan işi bilene danışmalı, bilmediği işe karışmamalı, vicdanını kaybetmemelidir. Bu dünya çokça önemli kişilere tanıklık etmiştir ancak herkes yerini bilmelidir. Yüce Allah'ın yarattığı her şeye saygı duyulmalı çirkin olsa bile küçümsenmemelidir.

Kulu Taşlama

Sen bağın hâlini bağbana danış,

Bülbül değil isen gülü taşlama!

Asaleti temiz olan insandır,

Konuşma bilmezsen dili taşlama!

Kayıp etme insanoğlu vicdanı,

Dünya devirmiştir çok Süleyman'ı,

Bırak gelip geçsin kulun kervanı,

Yolcu değil isen yolu taşlama!

Çobanoğlu her bir şerbetten tatmış,

Kimisi uyanmış kimisi tatmış,

Yaradan'ın özü sevmiş yaratmış,

Çirkin olsa bile kulu taşlama!

Çobanoğlu aşağıdaki şiirinde kişinin diline sahip çıkması ve kimsenin elin namusuna kötü gözle bakmaması gerektiğini, böylelikle kişinin vicdanına leke gelmeyeceğini belirtmektedir. Çobanoğlu'na göre imanına leke gelenlerin içindeki güzellikler kaybolur, varlığı yok olur. Kişi arzusunu Mevla'dan istemelidir, uğrunda canlar verilen vatanına leke getirmemelidir. Her şeyin yaratıcısı ve mutlak sahibinin bizler için indirdiği Kur'an'a leke getirmemelidir.

Oğul

Nasihat edeyim dinle sözümü,	Yaradan'ın varı dünyayı süsler,
Lisanına leke gelmesin oğul.	Darda kalan söyle, kimleri sesler?
Sakın kötü bakma el namusuna,	Dua et Mevla'ya susmasın sesler,
Vicdanına leke gelmesin oğul.	Ezanıma leke gelmesin oğul.
İçindeki gizli sırrında gider,	Dikkat et kayıp etme şansını,
En sevdiğin sadık yârin de gider,	Şehitlerim ona döktü kanını,
El kiridir derler varın da gider,	Esirgeme kurban eyle canını,
İmanına leke gelmesin oğul.	Vatanına leke gelmesin oğul.

Çobanoğlu der ki, Hakk'tır Yaradan,

Veren de O alan da o Yaradan,

Bizim için indirmiştir Yaradan,

Kur'an'ına leke gelmesin oğul.

İnsan etrafındaki kişileri en iyi zor zamanında tanır. Başına bela gelince, dara sıkışınca ne arayanı olur ne de soranı. İnsan kendisine ait olmayan mala göz dikmemeli ve kimseye engel olmamalıdır. Bu dünyada sahip olduklarımızın kıymetini bilmeliyiz. Çünkü bir yiğit gurbet ellere düşünce, varlığını kaybedince kimse onun kıymetini bilmez, halini anlamaz ve sormaz.

Ne Soran Olur

Bir kulun başına gelmesin bela,	Karışma dünyada kulun hâline,
Ne arayan olur, ne soran olur.	Gözünü sen dikme elin malına,
Cefalar gösterip sarmasın dara,	Bir yiğit düşmesin gurbet eline,
Ne arayan olur, ne soran olur.	Ne arayan olur, ne soran olur.

Çobanoğlu der ki sırdan düşmesin,
Talihten, ikbalden, zardan düşmesin,
Bir yiğit devletten vardan düşmesin,
Ne arayan olur, ne soran olur.

İnsan büyüklerin sözünü dinlemeli, kendi işinde gücünde olmalı, kimsenin malına ve namusuna kötü gözle bakmamalı, sözlerini tartarak konuşmalıdır. Merhamet sahibi olup mazlumu incitmemeli, kimsenin işine engel olmamalı, baba ve ananın sözünden çıkmamalıdır. Çobanoğlu'na göre tatlı sözlü olunmalı, helal çalışılmalı, haramdan uzak durulmalı, gücünün yettiği kişiler ezilmemelidir. Her şeyin bir zamanı olduğu gibi adaletin tecelli edeceği vaktin geleceği bilinmelidir. Utanma duygusunu insan kaybetmemeli, dostunu iyi seçmeli, zalimlerin oyunlarına düşmemelidir. Allah'ın birliğine daima inanılmalı, zamanın vakit geldiğinde her şeyi göstereceği bilinmeli, kendi emeğiyle ekmeğini kazanmalı ve başkasının malına göz dikilmemelidir. Çobanoğlu insanın kendisini büyük görmemesi gerektiğini, kulun ayıbının yüzüne vurulmamasını, bir gün zalimin eline kişinin kendisinin de düşebileceği öğütlerini vermiştir.

Kardeş

Büyükleri dinle, kendini topla,
Doğru çalış, yürü yoluna kardeş!
Kötü gözle bakma komşularına,
Dikkat et sözüne diline kardeş!

İncitirsen incitirler zamanı var,
Adaleti temsil eden divan var,
Yahşıları yoldan atan yaman var,
Zehir katma elin balına kardeş!

İnsan ol kimseye çelmeyi takma,
Merhametli davran düşkünü sıkma,
Babanın ananın sözünden çıkma,
Sabır etmelisin haline kardeş!

Kayıp etme namusunu, arını,
Her olur olmaza açma sırrını,
İyi seçmelisin ahabplarını,
Düşme zalimlerin feline kardeş!

Tatlı konuş, kimseye acı deme,
Helal kazan, haram lokmayı yeme,
Gücün yettiğine fazla yüklenme,
Gücenme gücüne, koluna kardeş!

Hakk'ın birliğine her zaman inan,
Her şeyi gösterir vaktiyle zaman,
Kendi hakkını da sen kendin kazan,
Göz dikme ellerin malına kardeş!

Çobanoğlu dikkat eyle sözüne,
Sakın mağrurlanma özü özüne,
Kulun ayıbını vurma yüzüne,
Düşersin kötünün eline kardeş!

İnsan korkak, namert kişilere el açmamalıdır. Bu kişiler kötü sözleri ve davranışlarıyla mazlumu incitir. Namert kişiler yardımseverlikten uzaktırlar. İnsan yardımı Allah'tan beklemeli, namert insanlardan medet ummamalıdır. Namert kişilerin eylemleri onlardan yardım bekleyen insanları incitmekten öteye gitmez.

İncitir

Varma dostum muhannetin yanına, Sahip ol her zaman kendi diline,
Kem söz söyler dili seni incitir. Yardımcıdır Mevla'm doğru kuluna,
El uzatma sofrasına nanına, Ayak atma muhannetin eline,
Yüz çevirir hali seni incitir. Düşman olur eli seni incitir.

Murat Çobanoğlu dost merağında,
Yiğit dost kazanır gençlik çağında,
Bir gül olup bitsen nâmert bağında,
Eser rüzgâr yeli seni incitir.

İnsan vefasız kişilerden uzak durmalıdır. Vefasız kişiler insanı zor duruma düşürür, hayatını viran eder. İçi dışı fesat olanlar insanın başına her türlü kötülüğü getirir. İnsanoğlu asılsız, ne olduğu belli olmayan kişilerden uzak durmalı onlarla konuşmamalıdır. Bu tür kişiler insanın kendi değerini de düşürür. Kişiliği sağlam olmayan kişiler eskiden beri yanlışlıklarla dolu hilekârdırlar bu sebeple onlarla uğraşmamalı, ilişki kurulmamalıdır. Bu kişilerle feleğin hesabı çetin olacaktır.

Düşürür

Vefasız insana bağlanma gönül! Asılsız adama sen olma yakın,
Çevirir çarkını dara düşürür. Konuştuğu sözden kendini sakın,
Deme ki gülüme olmuşum bülbül, Konuşursan tez bozulur ahlakın,
Viran eder gülün hara düşürür. Kıymetli sözünü yere düşürür.

Varsa yüze gülen düşmandır her an, Çobanoğlu uğraşma asılsız ile
Onda olmaz asla merhamet iman, Baştan tırnağına doludur hile,

İçi dışı fesat doludur inan,
Kalleşlikle seni tora düşürür.

O bağlanmıştı ezelden fele,
Bir gün felek tarumara düşürür.

Çobanoğlu, şiirlerinde dinî, tasavvufî öğelerden sıkça yararlanmıştır. Çoğu şiirinde Allah'ın varlığından, birliğinden ve gücünden bahsetmiştir. Aşağıdaki şiirinde Çobanoğlu, Yaradan'ın kuluna çaresi olmazsa hiç kimsenin çare olamayacağını, temelinde sıkıntı olan bir durum için başvurulacak yolların boşuna olduğunu belirtmektedir. İnsan uyuduğu gaflet uykusundan silkenmeli, yaptıklarıyla dünyada sayılmalıdır. Azrail'in can almak için Allah'ın emrini beklediğini, kimsenin buna bir şey yapamayacağını, dünyanın mutlak sahibi ve varlığımızın yaratıcısının yüce Allah olduğunu vurgulamaktadır.

Ne Yapsın

Yaradan kuluna etmese çare,	Yatma ey efendim gafletten ayıl!
Hekimi Eflâtun, Lokman ne yapsın?	Öyle bir iş yap ki dünyada sayıl!
Kökünden bozuk olsa bir yara,	Emir Hak'tan canlar alır Azrail,
Sür ha sür boşuna derman ne yapsın?	Geda ve hükümdar, sultan ne yapsın?

Çobanoğlu kimden aldın varını?

Kıymetini bilene sat varını,

Veren Hak'tır alan Hak'tır varını,

Buna dünya çark-ı zaman ne yapsın?

Çobanoğlu, aşağıdaki şiirinde insanın sabır etmesi gerektiğini, hırsına kapılmamasını, cahil kişilere aldanmayıp mülâyim olması gerektiğini, doğru olanların yanlış olanlara sırrını vermeyeceğini ifade ederek içindeki yaranın çibana döndüğünü, gönül sarayının viran olduğunu ve cananını içten sevdiğini vurgulamıştır.

Gelmez

Sabır et efendim boşa hırslanma, Doğru olan için açmaz yamana,
Mazlumu dünyada ezmeye gelmez. İçinde yara var döndü çibana,
Cahile aldanma, boşuna yanma, Gönlümüm sarayı oldu virana,
Mülayim olmalı, kızmaya gelmez. Daha adım atıp gezmeye gelmez.

Erimez yıkılmaz sevdanın dağı, Çobanoğlu bilir misin sırrını?
Âşığın sağlamdır kırılmaz bağı, Gel düşünme bugün ile yarını,
Ah çeken âşığın erirmiş yağı, Sever misin bilmem candan yârini,
Dertli insanı üzmeye gelmez. Sevgini deftere yazmaya gelmez.

Çobanoğlu'na göre her ilaç yaraya derman olmaz, her anadan doğan ancak asaleti olmayan kişi de insan olmaz. İnsan olan duruşundan bellidir. Kendini değerli göstermek isteyen kişiler farklı şekillere bürünse de yinede büründükleri kişi olamazlar. Binanın temeli sağlam olmalı, söylenen sözün manası dolu olmalı, oğul için gerçek bir ana olmalıdır. Dünyadan her gelen gitmiş, çoğu eser silinmiştir ancak her var olan kitap, Kur'an-ı Kerim gibi varlığını koruyamamıştır.

Olur mu?

Dinle kardeş bir nasihat edeyim! Temeli sağlam bir bina olmalı,
Her ilaç yaraya derman olur mu? Sözlerin içinde mâna olmalı,
Bir kula temelden asalet lazım, Oğul doğurmaya ana olmalı,
Her anadan doğan insan olur mu? Her kadından yiğit aslan olur mu?

İnsan olan duruşundan bellidir, Çobanoğlu bir gün bilinir gider,
Her bir çiçek kokuşundan bellidir, Her gelen insanlar salınır gider,

Kehlan atlar yürüşünden bellidir, Çok kitaplar vardır silinir gider,
Himara çul vursan kehlan olur mu? Her okunan kitap Kur'an olur mu?

“Efsene” sözcüğü Kars ve çevresinde saf, cahil, bir şeyin ne olduğunu bilmeyen anlamayan anlamında kullanılır. Çobanoğlu kendini bilmezlerin, doğruluktan uzak olanların bir şeyden anlamadığını düşünmektedir. Kendini bilmeyen kişilere sır verilmeyeceğini, cahil olanların kendisine samimi ve temiz duygularla gelenleri anlamayacağını bildirmektedir. Gafil olanlara yani çevresindeki gerçekleri göremeyenlere nasihatler vermenin faydasız olduğunu, gafillerin bunlardan bihaber olduğunu düşünmektedir.

Anlamaz

Hakikate başvur be hey efsene, Kendini bilmeze açma sırrını,
Kendini bilmeyen yoldan anlamaz, Kayıp eder senin itibarını,
Çürük sözle pazar olmaz divana, Efsene ne bilir hulûskârını?
Cevherden,mercandan, lâldan anlamaz. Edepten, erkândan, yoldan anlamaz.

Çobanoğlu gafil bilmez nasihat,

Söylediğin sözler olsun hakikat,

Kendini bilmeze nedir bu niyet

O Elif'ten, Mim'den, Dal'dan anlamaz

Çobanoğlu'na göre bir kimsenin bazı erdemlere sahip olabilmesi için onların olmazsa olmazlarının bir insanda bulunması gerekir. İnsanoğlu sır saklayacak bir yapıda olmalı, bülbül ise bir güle sahip olmalıdır. Her şey zıddıyla kaimdir. Gül olmadan bülbül olunmadığı gibi sır saklamasını bilmeden de tutarlı olunmamaktadır.

Olmalı

Seni bu âlemde tanımak için, Âlemi okşayan dile sahip ol,

Kudret gözesinden varın olmalı.	Hakk’a vasıl olan yola sahip ol,
Yaşamak istersen selâmet için,	Bülbülsen solmayan güle sahip ol,
Talihin, yığbalın, zârın olmalı.	Dal budak gösteren barın olmalı!

Göz terazi tartar kulun merdini,	Çobanoğlu der ki sözün ezeli,
Hor görme dünyada Hakk’ın ferdini,	Bir gün olur bağın döker gazeli,
Sakla içerisinde kendi derdini,	Ben neyleyim itibarsız güzeli,
Açılmayan gizli sırrın olmalı.	Her an ölmez yitmez yârin olmalı!

İnsanoğlu yaptıklarının hesabını mutlaka bir gün vereceğini unutmamalıdır. Yaptığı davranışları sergilerken hesap gününü düşünerek yapmalıdır. İşini yaparken doğru yapmalı, kötülüklerden uzak durmalıdır. Malını haram yere harcamamalı, özünü kaybetmemeli, doğruluktan ayrılmamalı, Hak’tan başkasına boyun eğmemeli, kimsenin kalbini kırmamalı, fakiri ezmeme, günlerini boşa geçirmemelidir. Hesap vakti geldiğinde her şeyin hesabını vereceğini bilmelidir.

Hesabını Soracak

Bağda bağban beceremez bağını,	Hakk’ı koyup kula boyun eğersen,
Güller bir gün hesabını soracak.	Acı sözle kul kalbine değersen,
Eğer yıkar isen dost ocağını,	Fakiri ezip de mazlum döğersen,
Eller bir gün hesabını soracak.	Eller bir gün hesabını soracak.

Açma gönül her insana sırrını,	Yazılanlar mutlak gelir başına,
Kayıp etme namusunu arını,	Zehir katma ahabının aşına,
Haram yere harcar isen varını,	Günlerin harcarsın boşu boşuna,
Mallar bir gün hesabını soracak.	Yıllar bir gün hesabını soracak.

Doğru yoldan sen çevirme izini,

Kayıp etme bu dünyada özünü,

Düşünmeden konuşursan sözünü,

Diller bir gün hesabını soracak.

Kayıp etme baharını yazını,

Düşme gözden kimse çekmez nazını,

Çobanoğlu dikkatli çal sazını,

Teller bir gün hesabını soracak.

Âşık Murat Çobanoğlu, aşağıdaki şiirinde bir işi yapabilmek için o uğurda pişmek gerektiğini belirtmekte ve işini bilenlerin yanlış yapmayacağını söylemektedir. Her türlü koşulda doğru söylemeyi, geçici dünyanın farkında olmayı, düşmana karşı uyanık olmak gerektiğini ve bir işi yapmadan önce uğruna göze alınacak şeyleri tam anlamıyla yerine getirmek gerektiğini vurgulamaktadır.

Çalmayınca Söyleme

Her sazı çalanlar âşık olamaz,

Ustadan ders almayınca söyleme,

Bir gün gelir geçer bu devri âlem,

Doğru yolda kalmayınca söyleme.

Gülün etrafını bir gün har alır,

Yüce dağ başını yağar kar alır,

Düşman gelir senden gizli sır alır,

Bir dost için ölmeyince söyleme.

Çobanoğlu başka lafı dinlemez,

Bezîrgân kervanı bağda eğlemez,

Bir âşık hem demsiz gönül eğlemez,

Gam sazını çalmayınca söyleme.

İnsan ne kadar iyi özelliklere sahip olsa da mutlaka etrafında arkasından kuyusunu kazanlar, yükselişini çekemeyenler, iyiliğini istemeyenler olmaktadır. Çobanoğlu da şiirinde nasihatlerde bulunarak merhemsiz yaranın sarılamayacağını, ecelin karşısında durulamayacağını, yıkılan gönlün tekrardan kurulamayacağını dile

getirmekte ve sırrın kimseye açılmamasını, düşmana uyulursa yârin de varlığında kaybedileceğini söyleyerek zamanın bile vakti geldiğinde düşman kesileceğini aktarmaktadır.

Boyun Eğer

İnsan dedikleri bir dağa benzer, Merhemsiz bir yara sarılmaz imiş,
Duman düşman olur, yel boyun eğer, Ecel yetişince durulmaz imiş,
Bülbül olsan bile gönül bağında, Yıkılan bir gönül kurulmaz imiş,
Diken düşman olur, gül boyun eğer. Lisan düşman olur, dil boyun eğer.

Çobanoğlu aç a sır elden gider,
Uyarsan ağyara yâr elden gider,
Çarkın geri döner var elden gider,
Zaman düşman olur, kul boyun eğer.

Çobanoğlu aşağıdaki şiirinde insanın yapamayacağı işe girişmemesi gerektiği vurgulayarak insanoğlunun üstüne vazife olmayan işe karışmamasını, emanete sadık olmasını, yerini ve haddini bilmesini söylemektedir. İnsanoğlu empati yapmalı, karşısındakinin halini anlamak için ilk önce kendisinin o durumda olduğunu düşünmelidir. Davranışlarında doğru olmalı ve ona uygun yaşamalıdır.

Kaldırma

Gönül sana bir nasihat edeyim, Bir arzun var ise dünyada bitir,
Gücün yetmediği taşı kaldırma! Emanet alırsan yerine götür,
Belki yavrusuna bir yem getirir, Bir âlim görürsen geride otur,
Yuvasına konan kuşu kaldırma! Cevap veremezsen başı kaldırma!

Çobanoğlu bülbül düşmanı karga,
Evvela zehiri aşına doğra,
Eğer âlim isen camiye uğra,
Gidip meyhanede keşi kaldırma!

5.1.10. Sabır

Kâinatta her şeyin bir oluş sırası vardır. Vakti zamanı gelen her ne ise vaktinde yaşanır. İnsanoğlu olacak veya gelecek şeyi sabırla beklemeli, telaşa düşmemelidir. Zorluklara, sıkıntılara, acılara dayanmalıdır. Çobanoğlu da şiirinde sabırlı olmak gerektiğini, her şeyin vakti zamanı geldiğinde yaşanacağını, yapacaklarının olduğunu ancak zamanı geldiğinde gerçekleştireceğini bildirmektedir.

Zamanı Vardır

Bir yazı misali aşk defterine,	Canan geldi geçti bir afet gibi,
Yazılırim amma zamanı vardır.	Gösterdi simasın bir mehtap gibi,
Vücudum bir iplik aklım da tespih,	Bu gönlüm açılmış bir kitap gibi,
Dizilirim amma zamanı vardır.	Çözülürüm amma zamanı vardır.

Çobanoğlu kulla eyleme pazar,
Doğruyu bilmeyen yolundan azar,
Vücut dedikleri binaya benzer,
Bozulurum amma zamanı vardır.

Sabır, doğru kapıları açmaya yaran en büyük anahtardır. Sabreyleyen kişi ise çilingirdir. Sebat sahibi kimse Mevla'ya sığınıp bencillik etmezse dilediğine kavuşur. Bu dünyada gayesi olanlar amacına ulaşmak için sabretmelidir. Her şeyin bir vakti zamanı vardır ve her şey vaktine gebedir.

Olacak

Bunca benlik etme devri âlemde, Açılır sarrafın gizli dükkânı,
Mevla'ya sığınan unvan alacak, Dökülür meydana lâlî, mercanı,
Saz çıkar, söz doğar, her bir kalemde Kuvveti gösterir varsa gümânı,
Aslı pehlivanlar merdan olacak. Kıymetli cevherden mercan olacak.

Çobanoğlu'yum ben çıkar giderim,
Coşkun çaylar gibi akar giderim,
Hasımın bendini yıkar giderim,
Bekler sabır ile zaman olacak.

5.1.11. Sitem

Dünyanın gidişatına akıl sır erdiremeyen Çobanoğlu, birbiriyle alakalı olan varlıkların birbirlerinden farklı düştüklerini söylemektedir. Kaderinin karşısında olduğunu, feleğin okunun insanları yaraladığını, boğazında düğüm düğüm biriktirdiklerinin var olduğunu ancak aklın ve dilin birbirinden farklı şeyler söylediğini bildirmektedir. Dünyaya darılan âşık bir gün kefenleneceğini, Allah ile kulun işinin vakit geldiğinde birbirlerinden ayrılacağını ve Allah'ın yazdığı ferman ile insanın gittiği yolun birbirinden ayrı olmasına sitem etmektedir.

Gider

Bu fâni dünyaya aklım ermedi, Her günde kaderim karşımda durur,
Zaman ayrı gider, el ayrı gider. Feleğin oku var insanı vurur,
Her zaman eser mi aşkın rüzgârı? Boğaz boğum boğum sözü doğurur,
Duman ayrı gider, yel ayrı gider. Dehan ayrı gider, dil ayrı gider.

Çobanoğlu bu dünyaya darılır,
Bir gün vücut beyaz beze sarılır,
Kudret ile kulun işi ayrılır,
Ferman ayrı gider, yol ayrı gider.

Feleğin kendisine garezi olduğunu düşünen âşık, Mevla'nın kullarına darlık vermemesini istemekte ve her şeyin ona aydınlık, kullara karanlık olduğunu söylemektedir. Varlığı ve birliği tek olan Allah'a seslenen Çobanoğlu, sitem ederek dünyaya gelenlerin göçtüğünü belirtmekte ve bunca gelenlerin nereye gittiğini anlayamadığını dile getirmektedir.

Nereye Gider

Kâmil olanların gözü terazi,	Mevla'm bir kuluna vermesin darlık,
Sermaye bol olan daraya gider.	Her işe kadirdir Cenabı Halik,
Feleğin bizlere nedir garazı?	Ona her şey ayan, bize karanlık,
Aslı tabip olan yaraya gider.	Zindana düşenler çıraya gider.

Çobanoğlu arzum vardır Mevla'dan,
Birliğini tespit etmiş Hüda'dan,
Gelenler göçüyor fani dünyadan,
Ya bunca gelenler nereye gider?

Âşık için sevdiğinden ayrı düşmek en büyük derttir. Sevdiği uğruna birçok şeyi göze alan âşık, sevdiğinin yüzünden gurbet ellere düştüğünü söylemekte ve sevdiğinin yüreğini ezmemesini istemektedir. Sevdiğine serzenişte bulunan Çobanoğlu, eline kına yakan yârine sitem ederek gönlünde kurduğu sarayına gelmemesini istemekte, kaderinin gurbet ellerde kendisini dolandırdığını söylemekte ve sevdiğinin artık sesini

duymadığından yakınmaktadır. Nesimî'nin derisinin yüzülmesini hatırlatarak sevdiğinden böyle yapmamasını bekleyen Çobanoğlu, Azrail'in bir gün canını almaya geleceğini söylemekte ve sağlığında yanında olmayan sevdiğine sitem ederek öldüğünde mezarını kazmamasını istemektedir.

Sevdiğim

Ben diyim derdimi sen al kaleme,	Bülbül boş dolanmaz gonca gülleri,
Gönül defterine yazma sevdiğim!	Yıprattım sazımda çalan telleri,
Sen beni düşürdün gurbet ellere,	Kader dolandırır gurbet elleri,
Ne olur bağrımı ezme sevdiğim!	Ne olur sen bana kızma sevdiğim!
Eline yakmışsın elvanlı kına,	Seslendim de duymaz oldun sesimi,
İster beni anla ister anlama,	Senden başka kimse çekmez yasımı,
Yaptırdım gönlümde eyvanlı bina,	Sen bir dâr misali, ben de Nesimî,
Gelip bundan sonra gezme sevdiğim!	Çekip de derimi yüzme sevdiğim!

Çobanoğlu hem dem aldım destime,
Gün gelir Azrail çöker kastıma,
Sağlığında hiç gelmedin üstüme,
Ölürsen mezarım kazma sevdiğim!

Fâni dünyanın kahrı zordur ve her insanın kendine göre bir derdi vardır. Her gönlün kavuşmayı beklediği bir arzusu bulunmaktadır. İnsanoğlu kaderine razı olmalıdır ancak insanın gönlünde sakladığı sitemler derin yaralar açmaktadır. Kaderine sitem eden Çobanoğlu, aşkla sevdanın, nefisle imanın kavgasını ve feleğin kendisiyle olan davasını anlayamamaktadır.

Oydu Beni

Fâni dünya elin kahrı zor imiş, Her gönülün vardır arz u niyazı,
Sitem dağlar gibi zor oydu beni, Herkes kaderine olmalı razı,
Yokladım herkesin derdi var imiş, Çekilmez eldedir sitemli sözü,
Yaktı vücudumu nâr oydu beni. Sakladım sinemde sır oydu beni.

Çobanoğlu aşkın sevdası nedir?

Nefisle insanın kavgası nedir?

Feleğin benimle davası nedir?

Gösterdi kahrını gör oydu beni.

Sevdiğinin yolunu bekleyen âşık, yârinin neden gelmediğini merak etmekte, gönlünü ona verdiğini ancak sevdiğinin bunun kıymetini bilmediğinden yakınmaktadır. “Bensiz senin gönlün hoş mudur?” diyerek yârine sitem eden Çobanoğlu, sevdiğini özlemekte ve insanın eşini terk etmeyeceğini düşünmektedir. Sevdiğinin ayda bir de olsa gönlünü ve halini yoklamasını bekleyen âşık devranın geçtiğini, yarasının dermanının yârinde olduğunu, yabancı insanların bile vaziyetine acıdığını söyleyerek sevdiğinin buna kayıtsız kalmasına “Bilmem senin bağrın taş mıdır yârim? ” diyerek sitem etmektedir.

Taş Mıdır Yârim?

Söz vermiştin hani niye gelmedin? Uzat kollarını tutam elini,
Yoksa yüce dağlar kış mıdır yârim? Bağban olup deremedim gülünü,
Gönlüm sana verdim beni bilmedin, N’olur ayda bir gün gel sor halimi,
Bensiz senin gönlün hoş mudur yârim? De ki senin gönlün boş mudur yârim?

Aç dudaklarını görem dişini, Çobanoğlu der ki geçiyor devran,
İnsan terk eder mi kendi eşini? Ben de yara vardır sende de derman,
Göster ay cemalin, görem kaşını, Acır bu halime yabancı insan,
Bilmem gözden akan yaş mıdır yârim? Bilmem senin bağrın taş mıdır yârim?

Çobanoğlu aşağıdaki şiirinde dünyanın bozuk düzenini anlayamadığını dile getirerek insanları kine ve nefrete sürükleyenlerden şikâyet etmiştir. İnsanların birbirine düşmesine üzülen âşık, feleğe sitem etmektedir.

Bir Yanda

Vefasız âlemin işine bir bak! Acı aman kardeş değme bu cana!
Sorduran bir yanda, soran bir yanda. Yaralarım muhtaç oldu dermana,
Bu nasıl bir derttir anlayamadım? İnsan dedikleri benzer fidana,
Sardıran bir yanda, saran bir yanda. Kırdıran bir yanda, kıran bir yanda.

Çobanoğlu gördüğüm bir rüyadır,

Gözlerimin yaşı sanki damladır,

Aman felek bu nasıl bir dünyadır?

Vurduran bir yanda, vuran bir yanda.

Her şeyden usanan Çobanoğlu iyilerin değişerek kötü olduğundan yakınmış, bu dünyayı gezmekten yorulduğunu; kötünden, beyden, şehirden ve köyden usandığını dile getirmiştir. Derdini kime anlattıysa kendisinden daha çaresiz olduğunu, günden güne daha da çaresiz kaldığını bildirmiştir. Bütün beşerîlerin Hak divanında toplanacağını, dert yandığı kişilerin kendisine deli dediğini, ağalardan ve beylerden bıktığını dile getirmektedir.

Usandım

İyi idi, kötü bozdu efendim, Her kime dert yansam benden bîçâre,
Kötüden usandım, beyden usandım. Dediler ki: “Ne durursun bîçare?”
Geze geze bu dünyayı yoruldum, Gün güne eklendi oldum bîçare,
Şehirden usandım, köyden usandım. Haftadan usandım, aydan usandım.

Çobanoğlu bir arzum var divana,
Bütün mahlûk toplanacak divana,
Kime dert yandımsa dedi divana,
Ağadan usandım, beyden usandım.

Âşık, sonu boş olan bu dünyanın kimseye fayda sağlamadığını, bu dünyaya gelenlerin muradına eremediğini, kimsenin bu hayatta gülmediğini, sevdiğine kavuşamadığını söyleyerek insanların dostlarının kapısını çalmamasına sitem etmektedir. Çobanoğlu gönlündeki dertlere çare ararken aslında bu dünyada her şeyin boş olduğunu ve dermanını bulamadığını vurgulamaktadır.

Yok

Gece gündüz bir ateş yanıyor, Vücudum deryadır gönlüm bir ada,
Ne ben bildim ne sen bildin bilen yok. Dalgalar vurdukça geliyor seda,
Felek derler her geleni yeniyor, Ne sen sevdin, ne ben murat dünyada,
Ne ben güldüm ne sen güldün gülen yok. Ne ben aldım ne sen aldın alan yok.

Herkes ister derdin ede ifâde, Çeşmeye tut, doldur aşkın tasını,
Can canana bağlı, arzu nerede? Sarabilir misin can yarasını?

Gönlümüzü birleştiresek bir yerde, Çobanoğlu ile dost kapısını,
Ne ben geldim ne sen geldin gelen yok. Ne ben çaldım ne sen çaldın çalan yok.

Âşık Murat Çobanoğlu, aşağıdaki şiirinde sevdiğinin isteklerine sitem etmektedir. Sevdiğinin beklentilerine cevap veremeyecek halde olan âşık, bunları nerden alıp bulacağını bilememektedir. Çobanoğlu'nun yârî; çiçeği, bağı, yuvası, konağı, sediri ya da otağı olmayan âşıktan al kumaş içinde şal istemektedir. Sevdiğinin çok güzel olduğunu anlatan Çobanoğlu, ne bir koyunu ne de bir kuzusunun olmadığını belirterek yine de yârinin ondan bir sürü mal istediğini ifade etmekte, sevdiğinin istekleri karşısında ne yapacağını bilememektedir. Çaresiz âşık günümüz insanlarında doğru söz bulunmadığını sevdiğinin kendisinden yalansız dil istemesi ile ortaya koymaktadır.

İster Benden

Sevdiğim yâr bana göndermiş name, Kaşları kemandır, kirpiği oktur,
Rüzgâr dokunmamış dal ister benden, Feleğe karşılık oyunum yoktur,
Bir lezzet olmasın onun tadında, Bir kuzu bulamam, koyunum yoktur,
Hiç arı görmemiş bal ister benden. Yine de bir sürü mal ister benden.
(Nerden alayım, kimden bulayım?) (Nerden alayım, kimden bulayım?)

Ne bir çiçeğim var, ne de bir bağım, Ben bu gidiş ile ne yana varam?
Ne bir yuvam vardır, ne de konağım, Derman bulabilmem yaramı saram,
Ne bir sedirim var, ne bir otağım, Ne bir çölüm vardır, ne de bir sahra,
Al kumaş içinden şal ister benden. Yine yüce dağdan yol ister benden.
(Nerden alayım, kimden bulayım?) (Nerden alayım, kimden bulayım?)

Çobanoğlu der ki iz bulabilmem,
Kışın çok ararım yaz bulabilmem,
İnsanlarda doğru söz bulabilmem,
Yalan istemeyen dil ister benden.
(Nerden alayım, kimden bulayım?)

Çobanoğlu şiirinde sevdiğine öfkesini dile getirmektedir. Sevdiğinin onu zor durumda bıraktığını ifade eden âşık, dünyayı verseler bile istemediğini, bülbül gibi inlediğini, değerli olan sözlerini sevdiğinin kıymetsizleştirdiğini söylemektedir. Çobanoğlu bu dünyadan gelip geçeceğini ancak bu sıkıntılarını kaderine bağladığını, kaderinin onu vefasız yâre mahkûm ettiğini belirtmektedir.

Bıraktı

Ne dedim de kızdı bana bu zalim?	Dedim: N'olur kara etme yüzümü,
Bu ömrümü bir zarara bıraktı.	Bir daha duymazsın benim sözümü,
İstemem dünyayı hep senin olsun,	Pul eyledim altın iken sözümü,
Bülbül gibi ah u zâra bıraktı.	Ben söyledim dilde yara bıraktı.

Çobanoğlu bilmem zalim nederim?

Bu dünyaya geldim bir gün giderim.

Ya talihimdendir ya da kaderim,

Beni bir vefasız yâre bıraktı.

İnsanoğlu düştüğü çıkmazın her daim devam edeceğini düşünür ve ömrü bu girdaptan kurtulacağı zamanı hayal etmekle geçer. Çobanoğlu'da şiirinde günlerinin aynı mı geçeceğini merak etmekte, derdiyle nâra döndüğünü belirterek geçen günlerin kendisinden beter olduğunu düşünmektedir. Nefis davasının çok olduğunu, garip olan

kimsesizlerin yuvasının hiçbir zaman olmayacağını ve dünyanın sefasının olmamasına sitem etmektedir.

Çevrilen Günler

Hep böyle mi vakit geçecek bilmem, Doldur ver içeyim boş olan kabı,
Vakitsiz bir yana çevrilen günler, Dolusu âşığa verir azabı,
Belki dedim bir ben yanarım nâra, Değirmenler ezer bir buğday gibi,
Benden beter yanıp kavrulan günler. Felek harmanında savrulan günler.

Çobanoğlu çoktur nefis davası,
Garip kuşun hiç olur mu yuvası?
Aradım dünyanın yoktur sefası,
Mar gibi peşimde kıvrılan günler.

Sevdiğine kavuşma arzusunu yüreğinde taşıyan âşık, yârine kavuşamadan ayrılık zamanının geldiğini söylemekte, bu dünyanın geçici olduğunu ve gelenlerin göçtüğünü anlatmaktadır. Sevdiğine sitem ederek vücudunun yara olduğunu bildiren Çobanoğlu, yârinin yılda bir kez olsa bile halini hatırını sormasını istemektedir.

Ne Olur

Böyle midir güzellerin seyranı? Kimlere kalmıştır bu çarkı devran?
Ben de senin ile varsam ne olur? Gelenler dünyadan etti el aman,
Geldi canan ayrılmanın zamanı, Sen bir bağ misali ben de bir bağban,
Sana bir hediye versem ne olur? Müsade et, gülün dersem ne olur?

Sorma obanoğlu vücuda yara,
Gelirsem yanına sen beni ara,
Ayda olmaz ise yılda bir kere,
Gelip de halimi sorsan ne olur?

Kendi kaderine darılan obanoğlu, herkesin gülüp eğlendiğini, kendisinin ise çaresiz ve yalnız olduğunu, güvenecek dalının olmadığını ifade etmektedir. Perişan olduğunu söyleyen âşık, gönlüne kızarak, sızlayan yaralarının çıban mı olduğunu sormuştur. Ayrıca Hz. Yakup ile oğlu Kenan'ın olayını telmih eden âşık, gönlünün başkaldırısını bu olayla ilişkilendirmiştir.

Gönöl

Halim mi yok, takatim mi yok,	Elimi tutacak el bulamadım,
Gezmeden dünyayı yorulan gönöl?	Her yanım kapandı yol bulamadım.
Kimi gördüm ise güler eğlenir,	Temelinden sağlam dal bulamadım,
Kendi kaderine darılan gönöl.	Çürük bir ağaca sarılan gönöl.

obanoğlu der ki viran oldun,
Sızladın yaralar çıban mı oldun,
Yoksa Yakup oğlu Kenan mı oldun?
Gurbetten gurbete sürülen gönöl.

obanoğlu, sevdiğinin arzularına sitem etmekte onun yolunda yaptıklarını sevdiğinin görmemesine üzölmektedir. Canını yârine kurban eden âşık, canından başka varı olmadığını, sevda ateşinin iliklerine kanına işlediğini ifade etmektedir. Sevdiğinin beklentilerine cevap vermekte zorlanan âşık, her dörtlüğün son dizesinde bu isteklere sitem etmektedir.

Vardır

Sevdiğim yâr name göndermiş bana, Sevdanın ateşi düştü canıma,
Rüzgâr dokunmamış dalım mı vardır? İşlemiştir iliğime kanıma,
Kendim bir arıyım, sinem de kovan, Haber göndermiştir gelsin yanıma,
Bundan başka sana balım mı vardır? Yanına gelecek hâlîm mi vardır?

Sevdiğim derdime derman istemiş, Çobanoğlu sevdiğime kul oldum,
Ölü mü sağ mıdır, nişan istemiş, Kerem gibi yana yana kül oldum,
Kesmeye bir koyun kurban istemiş, Bülbül idim öte öte lâl oldum,
Candan başka yâre malım mı vardır? Daha konuşmaya dilim mi vardır?

Doğum ile başlayan insanoğlunun hayat macerası ölümle sonlanmaktadır. Çobanoğlu da iki kapılı benzetmesini yaparak dünyayı anlatmaktadır. Başına türlü işler gelmesine sitem eden âşık, buna dayanılmayacağını, kendisinin heba olacağını düşünmekte ve bülbülün güle varamadığını, yolunu beklediğinin de gelmemesine sitem etmektedir.

Uzaktır

İki kapı bir bacaymış bu dünya, Anladım başıma geldi böyle hal,
Kapıdan çıkmadım baca uzaktır, Buna dayanır mı zay olur kemal?
Sevdası bendedir kendisi uzak, Bazı da eylerim kendime hayal,
Zannetme ki gönül bence uzaktır. Gündüz yakın olur gece uzaktır.

Çobanoğlu der ki hâlâ gelmedi,
Garip bülbül uçtu güle gelmedi,
Çok yalvardım amma yola gelmedi,
İmana yaklaşmaz hoca uzaktır.

Feleğin kendisiyle dalga geçtiğini, kâh ağlatıp kah susturduğunu, kimi zaman yakıp yıktığını kimi zaman ise bu dertlere çare olduğunu düşünen âşık, kaderine sitem etmekte ve feleğin kendiyle ne derdi olduğunu sorgulamaktadır. Feleğin elinde oyuncaklar gibi dönmekte olduğunu söyleyen Çobanoğlu, bunun talihi mi olduğunu anlayamamaktadır.

Bizi

Gönül pazarında felek elinde,	Böyle midir bu dünyanın havası,
Oyuncaklar gibi dönderir bizi.	Bizim ile nedir felek davası?
Bilmem talih midir bilmem zar mı?	Dedim ışıklansın gönül aynası,
Baz(ı) ağlatır bazı dindirir bizi.	Bazı yakar bazı söndürür bizi.

Çobanoğlu bilmem gönül derdimi,
Felek benim için tuzak kurdu mu?
Dedim bir bilene diyem derdimi,
İyice bir dertliye gönderir bizi.

5.1.12. Umut

İnsanı ayakta tutan, yaşama sarılmasını sağlayan, düştüğü yerden tekrar kaldıran en önemli değer, umuttur. Umudu olamayan insanın yaşamak için sebebi de yoktur. Özgürlüğü elinden alınan bir kişi için umut hürriyetine kavuşmayı hayal edebildiği andır. Kader mahkûmu olan insanlar her sabah uyandıklarında af çıkma ümidiyle

hayata sarılırlar. Çobanoğlu da şiirinde af çıkma ümidini taşıyan birinin yakarışlarını dile getirmiştir. Yunus peygamberi deryalardan kurtaran Allah'ın ona da yardım etmesini dileyen Çobanoğlu, şiirinde ailesini özleyen bir babanın af çıkması ümidi ile taşıdığı hisleri anlatmıştır.

Af Çıkacak İnşallah

Canım yârim mektubunu okudum,	Kader bizi çekti çekti sürüdü,
Yakınlarda af çıkacak inşallah,	Umudumuz yaprak gibi çürüdü,
Yavruların dua eder Mevla'ya,	Baban “Yavrum yavrum!” diye can verdi,
Yakınlarda af çıkacak inşallah.	Yakınlarda af çıkacak inşallah.
Anan “Yavrum yavrum!” diye yaş döker,	Çalışana Mevla'm her zaman vardır,
Tahir oğlun “baba!” diye ah çeker,	Yavrumun duası Mevla'ya vardır,
Bacın kardeşlerin boynunu bükür,	Yunus'u deryadan çıkaran vardır,
Yakınlarda af çıkacak inşallah.	Yakınlarda af çıkacak inşallah.

Yârim hasretlik zor burnumda tüter,
El kaldır Allah'a af çıksın yeter,
Karşı Çobanoğlu her gün yaş döker,
Yakınlarda af çıkacak inşallah.

5.1.13. Vefa

Dünyada çok insanın çile çektiğini ve vefa görmediğini dile getiren âşık, Ferhad'ı, Kerem'i, Arzu ile Kamber'i hatırlatarak kendisinin de dünyadan vefa görmediğini, çok yiğidin benzinin solduğunu, âşıkların gurbet ellerde öldüğünü ve bu dünyaya itimadının kalmadığını ifade etmektedir.

Güvenmem

Böyle midir bütün senin işlerin?	Çok yiğidi sen caydırdın ahdından,
Var git dünya daha sana güvenmem!	Çok güzele ah çektiirdin bahtından,
Kâr yerine çoktur bana zararın,	Çok sultanı sen indirdin tahtından,
Var git dünya daha sana güvenmem!	Var git dünya daha sana güvenmem!

Biçare Kerem'i yandırdın nâra,	Çobanoğlu arzuhalin bildirdin,
Arzu Kamber için kaldı avara,	Çok yiğidin gül benzini soldurdun,
Ferhat az mı külünk vurdu dağlara?	Âşıkları gurbet elde öldürdün,
Var git dünya daha sana güvenmem!	Var git dünya daha sana güvenmem!

5.1.14. Doğa Sevgisi ve Tabiat Olayları

Çobanoğlu, doğadaki hareketlenme için koyunların, turnaların ve ağaçların baharı beklediğini vurgulamıştır. Baharın gelmesiyle yaylalara çıkılacağını, tohumların ekileceğini, tarlaların yeşereceğini ve sevenlerin kavuşacağını belirten âşık, için bahar doğanın canlanmasını, fidanların filiz vermesini, bülbüllerin çok sevdiği güllere kavuşmasını ve derelerin coşkun akmasını ifade etmektedir.

Bahar Türküsü

Hazırlanmış herkes yükler kervanı,	Kazanırmış çok çalışan insanlar,
Çıkacak yaylaya baharı bekler.	Yeşerir tarlalar güzel bostanlar,
Kaval çalar bizim köyün çobanı,	Filiz verir bahçedeki fidanlar,
Koyunlar meleşir baharı bekler.	Ağaçlar açmaya baharı bekler.

Çiftçi Emin peştamalı bağladı,	Bülbülün sevdiği gonca gülleri,
İlaç vurdu tohumunu sağladı.	Derelerin coşkun akan selleri,

Seller coştu derelerden çağladı, Çobanoğlu ötsün sazın telleri,
Turnalar uçmaya baharı bekler. Yâre gitmek için baharı bekler.

Ülkemiz aktif fay hatları üzerinde yer alan genç bir ülkedir. Her yıl hissettiğimiz veya hissedemediğimiz binlerce depreme ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum Çobanoğlu'nun şiirlerine de konu olmuştur.

Âşık şiirinde deprem sonrasında yavrularını, babasını, yârini ve sevdiklerini kaybeden bir kişinin bu acısının dayanılmaz olduğunu belirtmektedir. Depremin her yeri viran ettiğini, kaybettikleri sebebiyle acısının çok büyük olduğunu, yüreğinin yandığını, bu acının dayanılamayacak bir dert olduğunu dile getirmektedir.

Ağlarsın Bacım

Bu nasıl acıdır, bu nasıl derttir? Açtın da söyledin gizli sırrını,
Derdin çok fazladır ağlarsın bacı! Kayıp etmişsindir iki yavrunu,
Benden yaralısın yaralı bacı, Baban, sevdiğini, hem de yârini,
Derdin çok fazladır ağlarsın bacı! Derdin çok fazladır ağlarsın bacı!

Bu nasıl depremdi, her yan virandır, Ağlar Çobanoğlu koştı bir destan,
Yüreğin yaradır, gözlerin kandır, Sabır et bacı can yetişir derman,
Anladım ki başın ağır dumandır, Yavrular acısı eyledi viran,
Derdin çok fazladır ağlarsın bacı! Derdin çok fazladır ağlarsın bacı!

Halk ozanlarının şiirlerinde sıklıkla dağlar, yaylalar, ovalar gibi tabiat unsurları yer alır. Kimi zaman güzelliğiyle, kimi zaman heybetiyle kimi zaman ise âşıkların birbirine kavuşmasını engellemesi sebebiyle dağlar şiirlere çokça konu olmuştur. Etrafını dumanların kaplaması ve çiçeklerle süslenerek güzelliğiyle büyüleyen dağlar, sevdiği oğlanın kaval sesiyle bir kız için aşkı ifade etmiştir. Ferhat ve Şirin'in aşkında

aşılmayı bekleyen büyük bir engel iken, koyunlar ve kuzular için meleşerek kavuşmayı temsil etmiştir. Dağlar Kerem ile Aslı ve Mecnun ile Leyla'nın çektiklerine şahit olmuş, onların figanlarını duymuştur. Çobanoğlu için birçok duyguya, birçok olaya şahitlik eden dağlar, kış olunca karlarla kaplı kervanlara yol vermeyen hale bürünmüştür.

Dağlar

Esmedi mi seher vaktinde yeller?	Âşık olan maşukunu arzular,
Her yanı belenmiş dumana dağlar.	Alnıma yazılmış kara yazılar,
Ne güzel yaylalar, ne güzel eller!	Meleşir koyunlar gelir kuzular,
Yâr geldi mi bilmem seyrana dağlar?	Her yanı belenmiş çimene dağlar?
Bezenmişsiz çiçeklerin süsüne,	Lâle, sümbül eteğini bürümüş,
Bakın hele bu güzelin yası ne?	Kerem Aslı için sende yürümüş,
Sevdiği oğlanın kaval sesine,	Mecnun'u sevdadır çekmiş sürümüş,
Kulak verir bir kız çobana dağlar.	Onun'çün mü düştün figana dağlar?
Boşuna mı geçti ömür çağları?	Çobanoğlu bu sinemi zar alır,
Bilmem viran mıdır yârin bağları?	Gün gelir ki vücudumu yer alır,
Ferhat Şirin için yardı dağları,	Kış basınca her tarafın kar alır,
Onun'çün mü düştü bu yana dağlar?	Bilmem yol verir mi kervana dağlar?

Kars, coğrafi konumu sebebiyle kışların uzun ve sert geçtiği karasal iklimin yoğun yaşandığı bir bölgede yer almaktadır. Ozanımızda bu durumdan yakınmasını şiirinde dile getirerek vakitsiz çalışması sebebiyle soğukların bastırdığını, kışın çetin geçmesi sebebiyle muhtaç ve çalışmayanların halinin zor olduğunu anlatmıştır. Çalışanlar için kışın kolay olacağını; çünkü kömürü ve odunu alabilecekleri durumda

olduğunu ifade ederek kışı rahat geçirmek isteyenlerin zamanında çalışıp otunu, samanını kapısına koyması gerektiğini, çalışanların bu dünyada varlıklarının çok olacağını ve bu yıl kıştan çok çektiğini anlatmıştır.

Kış Destanı

Şikâyet değildir bilin hâlimi,	Çalışanlar sıcak evde oturur,
Neler çektim bu yıl kışın elinden!	Arzusunu her tarafa yetirir,
Vakitsiz çalıştım soğuklar bastı,	Parası var odun kömür getirir,
Neler çektim bu yıl kışın elinden!	Neler çektim bu yıl kışın elinden!
Vardım bir haneye yoktur odunu,	Dediğim bu çalışalım her zaman,
Soğuk idi soramadım adını,	Dikelim ağaçlar bâr versin fidan,
Perişan hanesi, dertli kadını,	Kapında bol olsun ot ile saman,
Neler çektim bu yıl kışın elinden!	Neler çektim bu yıl kışın elinden!
Çalışmadım nerden olsun ineğim?	Çalışanlar bu dünyada var alır,
Ne sütüm var, ne peynirim, neyleyim?	Bağban olan bağ becerir bâr alır,
Boş yatarsam kabul olmaz dileğim.	Çobanoğlu bir gün kapın kar alır,
Neler çektim bu yıl kışın elinden!	Neler çektim bu yıl kışın elinden!

Yaylalar, köylülerin yaz mevsimini serin geçirmek ve hayvanlarını otlatmak amacıyla gittikleri dinlenme yeri olarak bilinmektedir. Dağlık bölgelerde özellikle hayvanlarını otlatmak için köylüler yaylaya çıkarlar. Yaylanın suyu, havası ve otu hem insana hem de otlattığı hayvana şifa olur. Yaylalarda bin bir renkli ve her derde derman çiçekler yetişir. Âşık Çobanoğlu yaylaya gidince tazelendiğini, ferahladığını, âşıkların buralarda dolandığını, yaylalarda çokça gelen geçenin olduğunu ve yayla çiçeklerinin şifa olduğunu dizelerinde vurgulamaktadır.

Yaylalar

Baharın arzusu çiçek açmadır, Nice bin avcılar nice bin ceylan,
Gönül ister seni geze yaylalar. Senin üzerinde gezer çok çoban,
Seni her gördükçe gönlüm hoş olur, Senin çiçeklerin yaraya derman,
Sanki ben olmuşum taze yaylalar. Sen derman olursun göze yaylalar.

Akan sular aktı aktı bulandı, Sanma geniş dünya bizlere dardır,
Göz göz oldu yaralarım sulandı, Çalışana Mevla'm her zaman yâdır.
Nice bin âşıklar sende dolandı, Çobanoğlu der ki bir arzum vardır,
Onlara vermişsin meze yaylalar. Bir çiçek göndersen bize yaylalar.

Su, bütün canlıların muhtaç olduğu en büyük ihtiyaç kaynağıdır. Doğaya can veren sudur. Su yaraların ilacıdır. Su aynı zamanda güçtür. Kendi yolunu bulup dağı taşı aşarak gider. Su berekettir. Kâinatı canlandıran, toprağı yeşerten, ekinin yüzünü güldüren sudur.

Sudur

Bütün yaraların sensin ilacı, Çok kuvvetli akar sanarsın durur,
Nice yürekleri deldiren sudur. Bir onu yokla ki yok onda gurur,
Açın değirmeni boşuna dönmez, Su olmazsa vallah kâinat kurur,
Gönlün çaresini bulduran sudur. Ekinin yüzünü güldüren sudur.

Nice kayalardan çıkarda gider, Bir garip köprüyü kimse geçmese,
Yüksek dağ olsa da yıkarda gider, Gönül çıbanını her an deşmese,

Dere tepe demez akarda gider, Murat Çobanoğlu yudum içmese,
Her yana sesleri bildiren sudur. Anla ki beni bak öldüren sudur.

5.2. Sosyal Değerler

5.2.1. Toplumsal Yozlaşma

Yozlaşma, soysuzlaşma durumu, özünden uzaklaşmak, iyi niteliklerin başkalarının etkisiyle yok olması anlamına gelmektedir. Toplumlar birbirlerinden etkilenirler ancak bir toplumun kültürü diğer toplumun kültürünü sömürmeye, yok etmeye ya da egemenliği altına almaya çalışırsa toplumda yozlaşma olur.

Heraklitos, “Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir.” demiştir. Gün doğup battıkça, dünya döndükçe elbette ki değişimde yaşanacaktır. Değişim yaşanırken önemli olan özden uzak kalmamaktır. Âşık zaman geçtikçe her şeyin kötüye gittiğini ve değiştiğini ifade etmektedir. Kısacık dünya hayatında insanoğlunun da sonunun geleceğini söyleyen Çobanoğlu, arzuların Allah’tan dilenmesini, doğru kelâmın konuşulmasını belirterek dünyanın aynı olduğunu ancak insanların değiştiğini vurgulamaktadır.

Bağban Değişmiş

Dertli bülbül neden figan edersin? Kar olsan da yüce dağda erirsin,
Yapraklar kurumuş, bağban değişmiş. Gün gelir ki kara yerde çürürsün,
Garip yolcu yüce dağlar aşarsın, İşte sen arzunu, Yaradan versin,
Gelenler yabancı, kervan değişmiş. Dünya aynı dünya, insan değişmiş.

Çobanoğlu doğru söyle kelâmı,
Derviş olan dolaşmaz mı âlemi?
Hakkın emri ile yazdı kalemi,
Kalem aynı kalem, ferman değişmiş.

Ülkemiz gibi köklü geçmişe sahip bir ülkenin kültürel değerleri de oldukça zengindir. Günümüzde teknolojiden mi çağın getirdiklerinden mi bilinmez bu zenginlikler unutulmaya ya da bozulmaya başlamıştır. Çobanoğlu da şiirinde küçüklerin büyükleri bilmediğini, terbiye görmeyen evladın hayırsız olduğunu, ana baba sözünün dinlenmediğini, yaşına göre davranılmadığını, günümüzde doğru ile yanlışın ayırt edilemediğini ve bu durumdan duyduğu rahatsızlığı dile getirmektedir.

Kusur mu Etmiş

Bir destanım vardır zamana göre,	Kaptan olan gemisini yüzdürür,
Dünya bizden küsmüş, kusur mu etmiş?	Bazısı kırkında kendin azdırır,
Bir toplumda küçük bilmez büyüğü,	Karısını çırıl çıplak gezdirir,
Konuşanlar susmuş, kusur mu etmiş?	Kocasını dövmüş, kusur mu etmiş?
Böyle midir bizim için bu hayat?	Bir evlat ki babasına kızarsa,
Asır mı böyledir bizde mi inat?	Büyüğünü bilmez yoldan azarsa,
Terbiye görmemiş hayırsız evlât,	Kız onunda kapı kapı gezerse,
Babasını dövmüş,kusur mu etmiş?	On birinde doğmuş, kusur mu etmiş?
Söz vardır ki kâinatı susturur,	Kara toprak nice insanı yutmuş,
Söz vardır ki boyun ipe astırır,	Karun'un devleti toprağa batmış,
On ikide kız saçını kestirir,	Anasına bakmış saçın uzatmış,
Anasını boğmuş, kusur mu etmiş?	Bıyığını kesmiş, kusur mu etmiş?

Âşık Murat Çobanoğlu, günümüzde her türlü alanda yozlaşmanın baş gösterdiğini vurgulayarak mescidin hocasız, namazın abdestsiz, davulun derisiz ve zurnanın kamışsız olduğunu dile getirmiştir. Dünyadaki olumsuz değişime değinen

Seçemedik yahşi ile yamanı,
Affet Mevla'm bizdeki bu isyanı!
Dinleyenler hor görmesin destanı,
Çobanoğlu yazmış, kusur mu etmiş?

Çobanoğlu, bu dünyaya razı olması gerektiğini, Azrail'in de işini yapmadığını ve Allah'a sadık olanların niyaz ettiklerini söylemektedir.

İstemez Misin?

Hocasız mescit var, abdestsiz namaz,	Bu nasıl bir sırdır insan bilmemiş?
Kılmak ister misin, istemez misin?	Kim demiş ki ağlayanlar gülmemiş?
Derisiz davul var, kamışsız zurna,	Azrail uyumuş ecel gelmemiş,
Çalmak ister misin, istemez misin?	Ölmek ister misin, istemez misin?

İnsan olanlarda olmalı eser,	Çobanoğlu buna olmalı razı,
Bu nasıl rüzgârdır durmadan eser?	Sadıklar Mevla'ya eder niyazı,
Temelsiz bir bina insansız bir yer,	Kalemsiz kâğıt var silgisiz yazı,
Kalmak ister misin, istemez misin?	Silmek ister misin, istemez misin?

Günümüzde kardeşin kardeşi vurduğunu söyleyen âşık, dünyayı anlayamadığını, insanoğlunun zamanını boş geçirdiğini düşünmektedir. Her şeyin bir sonu olduğunu, dünyada haksızlığa düşenleri vicdanının kabul etmediğini belirtmiş, şimdilerde kardeşin kardeşi vurmasının âşığı üzdüğünü, bu gibi durumların imanımıza zarar verdiğini dile getirmiştir.

Eyvah Hey

Vurmayın kardeşler birbirinizi,	Bu nasıl sudur ki akar durulur?
Eziliyor vatanımız eyvah hey!	Giden kervan elbet bir gün yorulur,
Bu nasıl dünyadır anlayamadım?	Bu nasıl dünyadır gelen vurulur,
Boş geçiyor zamanımız eyvah hey!	Kabul etmez vicdanımız eyvah hey!

Dertli Çobanoğlu akıtır yaşı,

Bu mudur bilmem ki feleğin işi?

Şimdi de vuruyor kardeş kardeşi,

Eziliyor imanımız eyvah hey!

Yirminci asrın sonuna geldiğini belirten âşık, evladın anne babayı anlamadığını, meyhanelerin dolup camilerin boşaldığını, bu zamandaki din âlimlerinin bile namaz ve dua bilmediğini belirtiyor. Çobanoğlu zamane kadınlarının erkek, erkeklerinse kadın olduğunu, insanların hayâsızlaştığını, bazı kadınların eşlerine kan kusturduğunu, İslam'ın şartını sayabilenin olmadığını, "Bismillah" demeden ekmeğe el atıldığını ve bu nedenle de kimsenin karnının doymadığını düşünmektedir.

Bilmiyor

Yirminci asrın sonuna kaldık,	Söz çok olur inmeyelim derine,
Kızı ana, oğul baba bilmiyor.	Kadın var ki kan kusturur erine,
Meyhaneler doldu cami boşaldı,	İslam'ın şartını sorsan birine,
Hafız namaz, hoca dua bilmiyor.	Dudak durur, dil sayabilmiyor.

Parmakları oje, dudaklar boya,	Çobanoğlu bundan sonra ne diye?
Kadınlar atlıdır, erkekler yaya,	Saklayana sözüm kalsın hediye,

Mini etek çıktı, kalmadı hayâ, “Bismillah”sız el atıyor ekmeğe,
İğne iplik, gömlek yama bilmiyor. Sofrası boş karnı doyabilmiyor.

Çobanoğlu, şiirinde dostlukların bozulduğunu, şimdiki asırda dostların birbirlerini anmadığını, aslan olanların bile kurnaz olanlara karşı mağlup olduğunu, eski evlerin ocaklarının yandığını şimdilerde böyle olmadığını, insanoğlunun yüzyıl yaşasa bile sonunun toprak olduğunu ve eskiden çarklar dönerken şimdilerde helal aşlarına haram kattıkları için bu çarkın dönmediğini vurgulamıştır.

Olmuş

Dost dostunu arzularmış her zaman, Böyle midir bilmem eski bucaklar?
Şimdiki asırda anamaz olmuş, Hani ya görünmez yiğit koçaklar?
Eski insanların adı var idi, Eskiden alevli yanan ocaklar,
Aslanlar tilkiyi yenemez olmuş. Şimdi neden ise yanamaz olmuş.

Çobanoğlu sakın sen etme merak,
Yüz yaşasan bile encamın toprak,
Eskiden durmadan dönüyordu çark,
Hile mi karıştı dönemez olmuş?

İnsan ömrünü yaprağa benzeten Çobanoğlu, yapraklar kurduğunda hayatın son bulacağını ifade etmekte, bu zamanda güvenecek insan kalmadığına değinerek bir hata yapıldığında herkesin düşman olacağını vurgulamaktadır. Yiğit olanların varlığını kaybedince dostlarının hep yalan olacağını söylemekte, gözlerindeki pınar benzetmesiyle de duyduğu hüznü dile getirmektedir.

Zaman

İnsan bir ağaçtır ömür de yaprak, Anla ki dönmüştür çarh-ı zamana,

Kurur dallar yaprak düştüğü zaman, İtibar kalmadı eyvah insana!
Uyanırsın bağlar olmuştur viran, Gördüğün insanlar döner düşmana,
Bülbül yuvasından uçtuğı zaman. Bir insan yolundan şaştığı zaman.

Ben bir Çobanoğlu gözlerim pınar,
Sevdanın suyundan içenler kanar,
Gördüğüm dostlarım hep olur kenar,
Bir yiğit varından düştüğü zaman.

Günümüzde insanların işini doğru düzgün yapmadığını dile getiren âşık, yolunda gitmeyen durumlar için kusuru başkalarında aramamak gerektiğini ifade etmek istemiştir. Bir işi layığıyla, Hak gözeterek yapmayanlar sonuç olarak kusuru başkalarında arar ve yanlışlık silsilesi devam eder. Çobanoğlu da toplumdaki bu yanlış gidişattan rahatsız olmakta ve sözden anlayan insanların her şeyden anlayacağını dile getirmektedir.

Kusur Çobanda Mıdır?

Dinle bu sözümü benim arkadaş! Söz var ki bir araya yayılır,
Zamanda mı kusur, insanda mıdır? Yüzgeç bilmeyenler suda boğulur,
Bülbül feryat ile uçuşur gider, Kenara çıkmadan gemi dağıılır,
Gülşende mi kusur, bağbanda mıdır? Limanda mı kusur, kaptanda mıdır?

Çobanoğlu der ki bu mu oyunlar?
Sözden bilen insan her şeyden anlar,
Her bir yana dağılmıştır koyunlar,
Sürüde mi kusur, çobanda mıdır?

Dünyanın giderek kötüleşmesi, insanların arsızlaşması değer yargılarını itibarsızlaştırmaya başlamıştır. Çobanoğlu da bundan dert yanarak toplum düzeninin bozulduğuna dikkat çekmek istemektedir. Düşman olsa bile selam verilmesini ve doğru sözlerin kullanılmasını isteyen âşık, toplum düzeninin bozulmasından ve değer yargılarının kaybedilmesinden duyduğu rahatsızlığı şiirinde dile getirmektedir.

Bozulmuş

Gönülün bağını seyran eyledim,	Düşmanın da olsa kesme selamı,
Yapraklar dökülmüş fidan bozulmuş,	Hak sevmiş yaratmış bunca âlemi,
Sular akamaz olmuş her yan harabe,	Doğru söze katıştırmış kelimam,
Bağlar viran olmuş bağban bozulmuş.	Tastikli mühürlü ferman bozulmuş.

Çobanoğlu gizli sırdan okudu,
Felek tezgâhında neler dokudu?
Eski değirmende sıra yok idi,
Mahsuller azalmış harman bozulmuş.

5.2.2.Yardımseverlik

Bütün toplumlarda olması beklenen en önemli değerlerden biri de yardımseverliktir. Yardımlaşma, toplumsal huzurun sağlanmasında, bireyin iç dünyasındaki huzurun olmasında ve insan ilişkilerinin gelişmesinde büyük rol oynar. Türk toplumunda da yardımseverlik değeri her zaman ön planda olmuştur. Her durumda müşküle yardım etmek, Türk insanının en ayırt edici yanlarından biridir. Şiirinde Çobanoğlu, yardıma ihtiyacı olan biri geldiğinde geri çevrilmemesini, istediğini vermek gerektiğini vurgulamaktadır. Emeklerinin boşa gitmeyeceğini düşünmekte ve fakire, ihtiyaç sahiplerine yardım etmek gerektiğini aktarmaktadır.

Gitsin

Bir deli bir fakir gelse yanına, İşi yapmalısın kendi başına,
Ona akıl, ona yardım ver gitsin! Çalış emeğini verme boşuna,
Bir irençber, bir seçeci uğrasa, Bir mimar, bir kâtip çıksa karşıma,
Ona tahıl ona odun ver gitsin! Ona şakül, ona adın ver gitsin!

Çobanoğlu arzu hâlin bitir sen,

Emaneti maksuduna yetir sen,

Bir kötü biriyle durup otursan,

Ona pahl, ona dağın ver gitsin!

5.2.3. Davranışta Ölçölülük

Var olan her şeyin yerinde olduğunu, nizami biçimde yaratıldığını ve bu durumdan duyduğu hoşnutluğu dile getiren âşık aynı zamanda sevdiğinin güzelliğinden ve zarafetinin yerinde olmasından duyduğu memnuniyeti de ifade etmektedir.

Yerindedir

Sağ olsun binayı yapan o mimar, Bu dünyanın bilmem nerde durağı?
Köşe yerindedir, taş yerindedir. Âlem yok âşığın çoktur merağı,
Sallanıp geliyor karşıdan güzel, Sevdiğimin kâmiş gibi parmağı,
Âlem yerindedir, iş yerindedir. Yüzük yerindedir, kaş yerindedir.

Çobanoğlu gamlı gönül güldürür,

Arzusunu dostlarına bildirir,

Pehlivanlar gücün verir kaldırır,

Dolu yerindedir, boş yerindedir.

5.2.4. Sosyal Yaşantı

Çobanoğlu aşağıdaki şiirinde bulunduğu toplumun yaşayışını, sosyal hayatını ve kùltürünü yansıtmıştır. Duman bürüyen yüce dağların kıyısının güllük gülistan olduğunu, çobanın dağın yamacına koyunu kuzuyu yaydığını, Fatma ninenin un elediğini, güzellerin yaylaya çıktığını ve yaşadığı yörenin düğününü, davulunu, sazını dile getirmiştir.

Bir Yanda

Ne dedim sevdiğim darıldın bana?	Hele bizim elde var neler neler,
Kaşları bir yanda gözü bir yanda.	Yine Fatma nine ununu eler,
Gönül tezgâhında kumaş dokumuş,	Yaylaya çıkmıştır bütün güzeller,
Alları bir yanda bezi bir yanda.	Gelini bir yanda kızı bir yanda.
Yine yüce dağı bürüdü duman,	Dert çekmeyen insan çekenı kınar,
Kenarına indim güllük gülistan,	Sevgi bilmeyenler aşktan ne anlar,
Sürüyü yamaca yaymıştır çoban,	Sevda çeken insan yanar ha yanar,
Koyunu bir yanda kuzu bir yanda.	Ateşi bir yanda közü bir yanda.

Çobanoğlu der ki bu mudur ünü?

Yanmayan ocağın çıkmaz tütünü,

Bizim oraların toyu düğünü,

Davulu bir yanda sazı bir yanda.

Her yörenin kendine özgü bir kùltürü vardır. Bir yörenin kùltürünün en büyük göstergesi yemekleridir. Allah'ın yarattığı sayısız nimetler Kars yöresinde de taşmıştır.

Çobanoğlu ayran aşından, hingle, sütlü haşıldan lahana dolmasına kadar birçok Kars yemeğini şiirinde dile getirmiştir.

Kars Mutfağı

Yemeklerin tarifini edeyim,	Sütlü haşıl yiyen gelirmiş cana,
Allah'ın sayısız nimetine bak!	Fazla nohut yeme dokunur sana!
Evvela ayran aşı gelir ortaya,	Etli hingel ye, can verir cana,
Doldur kaşığını lezzetine bak!	Ölüye can verir heybetine bak!
Etli, patatesli, sulu yemekler...	Sulu köftenin de ayrı lezzeti,
Bulgur pilavını yanına ekler,	Erişte pilavı varlık serveti,
Hoşaf da olursa daha kim bekler?	Yeşil fasulyenin çok marifeti,
Ben yerken sen konuş, ülfetine bak!	Bezelyeye değme suretine bak!
Karnıyarık, etli sarma nereli?	Tavuk haşlaması, pırzola nerde?
Makarnayı getir o da oralı.	Kuşbaşı, şiş köfte ayrı bir perde,
Fasulye de yemeklerin kralı,	Mercimek çorbası ilâçtır derde,
Kelle soğanı ye, sıhhatine bak!	Ye kendini yokla, kuvvetine bak!
Türlü der ki, benim yemeklerin hası,	Ağır olur lahananın dolması,
Yanıdaysa patatesin ezmesi,	Midenin ilacı, et haşlaması,
Karışık domates, biber dolması,	Eğer yanıdaysa onun babası,
Bunlar yapsın kavga şiddetine bak!	Sütlü aşını ye rahmetine bak!

Murat Çobanoğlu söyledi destan,
Baklava, kadayıf son oldu nişan,
Bizlere bunları verdi Yaradan,
Yüce Hakk'ın sonsuz kudretine bak!

Âşık, aşağıdaki şiirinde toplum yaşantısındaki düzenden şikâyet etmekte, toplumun yaşayışındaki güçlü-güçsüz kavramından hareketle güçsüzün güç kazanması durumundaki halini sorgulamaktadır.

Üstüne

Bağban olan çek kılıcın boynum vur,	Namert insanların beyi ne olur?
Karga kondurursam gülün üstüne!	Kötü insanların soyu ne olur?
At ipin boynuma çek dara beni,	Acaba dünyada payı ne olur?
Kötü söz alırsam dilin üstüne!	Karınca yürürse filin üstüne!

Uyanırsın geçer ömür çağları,	Çobanoğlu bir gün belin bükülür,
Bülbül sever bahçeleri bağları,	Gün gelir ki temelinden sökülür,
Garip yolcu bekle yüce dağları,	Gökler parça parça yere dökülür,
Belki kervan gelir yolun üstüne!	Develer ayak bassa nalın üstüne!

5.3. Dini Değerler

5.3.1. Dünyanın Geçiciliği ve Ölüm

Dünya, insanoğlunun soluklanması için var olan bir handır. Bu hanın güzelliğine kapılan insanoğlu nefsinin kölesi olur. Oysaki insanoğlu nefsini terbiye etmeli bu güzelliklerin geçici olduğu fikrini zihninde taşımalıdır. Çobanoğlu, güzel olana aldanmamak gerektiğini, saçı ağarıp beli bükülünce bu güzelliğin yok olacağını

düşünmektedir. Dünyanın geçici olduğunu söyleyerek sırası gelenin bu dünyadan göçeceğini, arkası kuvvetli kişinin etrafındakiler gidince güçsüzleşeceğini dile getirmiştir. Azrail insanın peşine düştüğünde güzelliğin bir işe yaramayacağını belirten âşık, insanın sırtı yere gelince en yakınındakilerin bile yüzüne bakmayacağını ifade etmiştir.

Gör

İnsan dedikleri duvara benzer,	Deme ki dünya da olur dermanın,
Hele sıvaları dökülsün de gör!	Bir gün uyanırsın geçmiş zamanın,
Dost gördüğün her güzele aldanma,	Bir işe yaramaz kaşı kemanın,
Saç ağarsın beli bükülsün de gör!	Azrail peşine takılsın da gör!
Kara toprak insanları yoğurur,	Çobanoğlu kulak versen sözüne,
Vadesi gelenleri bir bir çağırır,	Yazılanlar mutlak gelir yüzüne,
Arkası kuvvetli fazla bağırır,	Evde bile karı bakmaz yüzüne,
Dostları yanından çekilsin de gör!	Hele sırtın yere dökülsün de gör!

Her canlı nefsinin tadacağı ölüm, şüphesiz ki yanı başımızdadır. İnsanoğlu, geçiciliğini bildiği bu dünyada böbürlenmeden yaşamalıdır. Her insanın çalacağı kapı, gideceği yer aynıdır. İnsanoğlu, bu dünyanın geçici bir durak olduğunu bilmeli, bu yolculuğunu tamamlarken nefesine kapılmamalıdır. Öldüğünde sorgulanacağını unutmamalı ona göre yaşamalıdır.

Geçmeyecen mi?

İnsanoğlu mağrurlanma dünyada,	On ayağı vardır dört tane başı,
Ecel şerbetini içmeyecen mi?	Yüklenmiş kervanı gidiyor karşı,

Kader bir köprüdür insanlar yolcu, Temeli kazılmış hazırdır taşı,
Sen de bir gün ordan geçmeyece mi? Bir gün o kapıyı açmayacan mı?

Çobanoğlu açma sırrın insana,
Gün gelir ki bir gün verir ayana,
Zevke kapılıp da uydun cihana,
Ağ ile karayı seçmeyece mi?

Ölüm, her canlı için var olan bir gerçektir. Ancak insanoğlu bunun farkında olduğu için ölüm daha da bir önem taşır. Yaşamın ne zaman ne şekilde sonlanacağı bilinmeyen bir gerçektir. İnsanoğlu dünya malına aldanmamalıdır, bir gün bina misali temelinden kopup göçecektir. Ölümün insana ne zaman ne şekilde geleceğini, insanın ayıplarını örten en büyük yönetici yani Allah'tan başkası bilmemektedir. Vadesi dolan bu hayattan genç ihtiyar denilmeksizin göçecektir. Fani hayatın sonunda amel defterleri açılacak sonuca bağlanacaktır.

Yazılır Gider

Çok da sen aldanma dünya malına, Her işe kadirdir Cenabı Settar,
Ne yazsan encamı yazılır gider. Kimini genç alır kimin ihtiyar,
Bir insan dediğin binaya benzer, Bu dünyada sırrın olmaz aşikâr,
Bir gün temelinden bozulur gider. Bir gün o dünyadan çözülür gider.

Çobanoğlu seyret bu fani cihan,
Açılır defterler kurulur divan,
Bu dünyada mazlum, ister ser aslan,
Azrail elinde ezilir gider.

İnsanoğlunun doğumuyla başlayan yaşam macerası ölümüyle son bulur. Yaşam hikâyesine çokça iyilik ve kötülük sığdıran insanoğlu, bu dünyanın boş olduğu bilincini her zaman zihninde ve gönlünde taşımalıdır. Ömründen geçen her gün onu Allah’a yaklaştırmaktadır. Gafil olanlar bu uykudan uyanmalı gerçek bir mümin gibi davranmalıdır. *“Bu dünya hayatı, yalnızca bir oyun ve (eğlence türünden) tutkulu bir oyalanmadır. Gerçekten ahiret yurdu ise, asıl hayat odur. Bir bilseledir. ”* (Ankebut Suresi – 64) ayetinde dediği gibi insanoğlu dünyanın meşgalesine kapılmamalı, bir gün bu dünyadan göçüp gideceğini unutmamalıdır.

Sayılr Gider

Yine akşam oldu ömrümüz geçti,	Gafil olup dünya malın tutanlar,
Hepisi kadere sayılır gider.	Bu dünyada her insana çatanlar,
Aşkın kadehini nuş eyleyenler,	Bilmeyip de bu gaflete yatanlar,
Her zaman sarhoştur bayılır gider.	Vakit gelir bir gün ayılır gider.

Çobanoğlu bu mu dünyanın aslı?

Herkesin ayrıdır âlemde faslı,

İnsan dedikleri ağaç misali,

Bir dalın budağı eğilir gider.

Allah’ın ihsanı, ikramı ve lütuflarından istifade eden insanoğlu, bu dünyadaki yaşamın cazibesine kimi zaman kapılır. Oysaki düştüğü bu gaflete kapılamamalı, Allah’ın verdiği nimetleri yine onun yolunda harcamalıdır. Dünya hayatında itibar gören mal-mülk, makam, şan, şöhret gibi durumlar geçicidir. İnsanoğlu, bu dünyadan yaptığı güzellikler ve kötülüklerden başka hiçbir şey götüremez. Bu sebeple dünyada hükmü olan ancak ahirette hükümsüz olan dünya malına, şöhretine ve makamına güvenmemelidir. Herkes için iyi düşünmeli, hileye başvurmamalı, kimsenin namusuna hor gözle bakmamalı, ana babaya kusur etmemeli, dininin vecibelerini yerine getirmeli ve varlıklarının cazibesine kapılıp mazlumu ezmemelidir. Hakikatin Allah yolunda

harcanan emek, gayret ve iman olduğunu bilmedir. Bu şiirin özeti “Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?” mısrasında özetlenmiştir. Dünya hırsının boş bir emelden ibaret olduğu vurgulanmaktadır.

Ne Kazandın

Dinle bu sözümü benim efendim,	El için düşündün hep dek dubara,
Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?	Demedin mi kendin düşecen dara?
Kötülüğün sonu yoktur dünyada,	En son yerin gideceksin mezara,
Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?	Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?
Komşuya hor baktın eli taşladın,	Kimi aç dolanır, kimi tok olur,
Kötülüğü bile bile işledin,	Cahil kendin bilmez, sözü ok olur,
Ne amel işledin, ne bağışladın?	Haram sermayenin sonu yok olur,
Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?	Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?
İnsanlığı bir tarafa bıraktın,	Üçe aldın amma on beşe sattın,
Boşuna kendini ateşe yaktın,	Kâr eyledin diye uzandın yattın,
Elin namusuna kem gözle baktın,	Helâl sermayeye yalanı kattın,
Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?	Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?
Ömrüm geçti bu dünyada devada,	Utanmadın daha ne diyem sana?
Nefsine uyup da eyledin kavga,	Rüsva ettin kendin dosta düşmana,
Ne ana tanıdın ne de ki baba,	İmanı zayıftı uydun şeytana,
Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?	Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?

Bu rüyayı nasıl ben hayra yoram?
Merhem bulunmaz ki yarayı saram,
Yaptığın hiledir sermayen haram,
Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?

Bir gün olur o bardaktan içersin,
Başın yukarıda görmez geçersin,
El tarlasın benim diye biçersin,
Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?

Ne bir oruç tuttun, ne kıldın namaz,
Nasihat dinlemez sözden anlamaz,
İmanından zayıf kendi bî-namaz,
Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?

Doğru insan olan yalan söylemez,
Rütbeye aldanma insan eylemez,
Kimseyi dinlemez sözden anlamaz,
Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?

Ne amel işledin hani ya iman?
Seni yoldan attı o zalim şeytan,
Hep hile düşündün söyledin yalan,
Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?

Çobanoğlu bilemedin zararını,
Kimden aldın servetini varını,
Dost diye herkese açtın sırrını,
Ne kazandın, ne götürdün, ne aldın?

Ömrünün boşa geçtiğini düşünen âşık, herkesin bu dünyada bir dert çektiğini, derdine derman bulamadığını, dünyanın sonunun boş olduğunu dile getirmektedir. Dünya düzenin kötüleşmesi sebebiyle düzeni oluşturanlardan haber alamadığını, sevdiğine kavuşmadığını ve sazını çalamadığını söylemektedir.

Haber Yok

Boşuna mı geçti ömrüm bu yazı?
Bülbül figan eder gülden haber yok.
Her gelenler bir dert çeker dünyada,
O yârden, ahabtan, elden haber yok.

Kimler bu yarama bilmem ki bakar?
Her gelen insanlar ömrümü yıkar,
Belki avcı vurmuş kanları akar,
Turnadan, sunadan, gölden haber yok.

Aradım derdime yok imiş derman, Çobanoğlu sırrı bilemez oldum,
Anladım sonu yok bu yalan zaman, Sevdiğim yanıma gelemmez oldum,
Yüce dağ başını aldı bir duman, Her yan bozuk, sazım çalamaz oldum,
Kervandan, yolcudan, yoldan haber yok. Perdeden, mızraptan, telden haber yok.

İnsan, Allah'ın (c.c) yeryüzüne ihsan ettiği üstün yeteneklere sahip ancak biyolojik yapı bakımından zayıf olan varlıktır. Üstün yeteneklerinin farkında olan insanoğlu, biyolojik yapısını da düşünerekten bu dünyanın geçici olduğunu her daim idrak etmelidir. Dünya saltanatına kapılmadan dünyadaki payının bir gün tükeneceğini bilmelidir. İnsan kaderinin kölesi ve avıdır, ömür dediğin bir saat gibidir ve insanoğluna düşen pay bittiğinde bu dünyadaki hayatı da son bulacaktır.

Tükenir

Aldanma dünyanın saltanatına! Anladım ki bağrım yara, çibandır,
Bir gün değirmenin suyu tükenir. Belki sabır eyle sonu dermandır,
Şah olsa da bir kul ömrü yok imiş, Felek bir avcıdır insan ceylandır,
Bir gün bu dünyada payı tükenir. Bir gün vurur amma yayı tükenir.

Çobanoğlu sanma düştün rahata,
Bir gün bineceksin cansız bir ata.
İnsanoğlu benzer bak bir saata,
Bir gün dakikalar sayı tükenir.

Murat Çobanoğlu, insan vücudunu binaya benzeterek yaşlanınca insanların kerpiç duvarlar gibi döküldüğünü belirterek dünyada gençliğe adanmamak gerektiğini, günü gelince insanın belinin büküleceğini söylemektedir. Serveti olanlarının etrafında herkesin dost gibi görüldüğünü ancak varlığının tükendiği zaman kimsenin çevresinde

kalmadığını, yüzyıl yaşasan bile sonunun kara toprak olduğunu, zamanı gelenin bu dünyadan çekileceğini anlatmaktadır.

Gider

İnsanın vücudu binaya benzer,	Sanma bilinmeyen gönül dost olur,
Bir gün kerpiçleri dökülür gider.	Azrail gelir senin için kast olur,
Aldanma dünyada sakın gençliğe,	Servetin var ise herkes dost olur,
Gün gelir ki belin bükülür gider.	Yok ise dostların çekilir gider.

Çobanoğlu çektiklerin meraktır,
Kimisi yakındır kimi ıraktır,
Yüz yaşasan vücut kara topraktır,
Zamanı gelince ekilir gider.

Âşık, şiirinde her şeyin gelip geçici olduğunu, zamanında varlığıyla övündüğün şeylerin zamanla değersizleştiğini, ömrün rüya kadar kısa sürdüğünü, herkesin imtihanın farklı olduğunu ve dünyanın sonunun boş olduğunu anlatmaktadır.

Kocalır

Boşuna dünyayı gezme efendim,	Ömür dedikleri sanki bir rüya,
Gün gelir gezdiğin yollar kocalır.	Herkesin çektiği ayrı bir dava,
Deme ki yığdım, kahramanım ben,	Kimlere kalmıştır bu yalan dünya?
Gücün yetmez olur, kollar kocalır.	Gördüğün ahbaplar, eller kocalır.

Ne düştü efendim boşa merağa,	Çobanoğlu der bu nasıl amandır?
Bir gün baş koyacan kara toprağa,	Bir gün uyanırsın hepsi yalandır,

Aman dertli bülbül gel gir bu bağa, Gönül viran olmuş her yan dumandır,
Bir gün rüzgâr değer, gller Bir gün konuşamaz diller kocalır.
kocalır.

Dünyada her şey insan içindir. Doğmak ne kadar tabii bir olaysa ölmekte o kadar tabiidir. İnsanoğlu bu süreçte nefesine uymamalı, dünya varına kapılmamalıdır. İnsanın amelinden başka götüreceği bir şeyi yoktur. Dünyada varlığıyla övünenler bile beyaz bir kefene sarılmıştır. İnsanoğlu dünya nimetlerine kapılıp ne oldum dememeli, dünyanın geçici olduğunu unutmamalıdır. Dünyada var olan makam ve mevki bu dünyada kalacaktır.

Götürür

Kimi gördüm ise benden yaralı,	Aldanma dünyanın ah u zarına,
Herkes bir derdine derman götürür,	Nefsine uyanlar düşer darına,
Versem bu dertleri dağ kabul etmez,	Kim ki aldanırsa dünya varına,
Ancak her sitemi insan götürür.	stnde bir beyaz yorgan götürür.

obanoğlu deme ben bir aslanım,
Bir gün uyanırsın geçmiş zamanın,
Deme ki dünya da ben bir sultanım,
Gelir seni cansız kervan götürür.

İnsanoğlu, beşeri hayatın güzelliklerine kapılır ve kendine geldiği vakit geliğin tükenip ihtiyaşlığın geldiğini anlar. mr mevsime benzeyen insan için ihtiyaşlık sonbahardır ve bu saatten sonra yazı; yani geliği beklemenin manası yoktur. Dünyaya çeşitli dertleriyle gelenler, bu dertlerin geçiciliğini bilmeli ve kaderin cilvesi olduğunu düşünmelidir. Allah yolunda var olanlar, dünyanın ve sonrasının farkında olmalı, Yaradan'ın tükenmeyen varlığının ve doğadaki yansımasının gzelliliğini bilmelidir.

Aynasına

Gençlik elden gitti oldun ihtiyar, İnsanı öldüren acı bir keder,
Acaba baktın mı yüz aynasına? Ne yazılmış ise o imiş kader,
Ömür mevsim gibi olur sonbahar, Üç konuş beş dinle bir de cevap ver,
Aldanma gelecek yaz aynasına. Dikkat et evvela söz aynasına,

Ağır yaralara derman olanlar, Mutlaka konuşur Hakk'a erenler,
Üç günlük dünyada mihman olanlar, Hak için canını feda edenler,
Özü sözü doğru insan olanlar, Kendini âlemde güzel görenler,
Asla konduramaz toz aynasına. Mutlaka bakmıştır öz aynasına.

Çobanoğlu herkesin bir yâri var,
Yaradan'ın tükenmeyen varı var,
Güzellerde Yaradan'ın nur var,
Eğer baktın ise göz aynasına.

Dünya nimetlerine kapılmak insanı yorar. İnsanoğlu, ister sultan olsun isterse dilenci sonu kara topraktır. Sonunun kara toprak olduğunu bilen insanoğlu, bu dünyanın yalan olduğunu aklında tutmalıdır. Bu dünyada kimse sonsuza kadar kalmayacaktır. İnsanoğlu bu dünyada bir fidan misali yaşamakta ve bahçıvan olan feleğin ellerinde şekillenmektedir. Ölümün gerçekliği bilincini insanoğlu bilmeli ve Azrail'in yanı başında olduğunu unutmamalıdır.

Götürür

Boşuna dünyayı gezip dolanma, Aldanma dünyaya temelden yalan,

Bil bu cihan seni yorar götürür.

Parmağın kaldırsın temelli kalan,

İstersen geda ol ister Süleyman,

İnsan bir fıdandır felek de bağban,

Kara toprak seni sarar götürür.

Bir gün dal kaddini kırar götürür.

Çobanoğlu derdin söyle dostuna,

Belki dar gününde gelir üstüne,

Azrail çökerse sinen üstüne,

Gelir başucunda durur götürür.

“Şüphesiz ki Allah her şeyi bilen ve görendir.” (Lokman: 28). Sırlarla dolu Yaradan’a insanoğlunun aklının ermeyeceğini söyleyen âşık, Allah yolunda yok olmayı Hallacı Mansur’u hatırlatarak belirtmiştir. İnsanoğlunun yüzyıl yaşasa da sonunun toprak olduğunu dile getiren Çobanoğlu, bir gün toprağın bizler için kazılacağını söylemiştir.

Üzülür Gider

İnsan bir mihraptır gönüller Kâbe,

Kul yetmez haşa Hakk’ın sırrına,

Çalış, kırmayasın üzülür gider.

Her nerde kalırsan Mevla’nı ara,

Her ne yapar isen Yaradan şahit,

Mansuru “ene’l-Hak” düşürdü dara,

İyiyse amelin yazılır gider.

Ne bilsin vücudu ezilir gider.

Murat Çobanoğlu müşkül hâlimdir,

“Elif” ismi Hakk’a giden yolumdur,

Yüz yaşasan akıbetin ölümdür,

Bir gün kara toprak kazılır gider.

Dünyada neye sahip olunursa olunsun ölüme giden yolda hepsi faydasız, hepsi boşunadır. Hayattayken yiğit de olsan kahraman da olsan Azrail karşısında hiç bir önemi yoktur. Dünya hayatı göz açıp kapayana kadar geçer. Ecel yaklaştıysa yaraya dermanda faydasız olur. İnsanoğlu, hayattayken dünyevi şeyler için kendini üzmemelidir. Ölümün mutlak gerçek olduğu bu âlemde evladın da yârın de faydası yoktur.

Yâr da Faydasız

İnsan dağ başında bir kara benzer,	Dünya değirmendir tez gelir sıra,
Güneş vurur erir, kar da faydasız.	Bir gün de düşersin bellisiz dara,
İstersen yiğit ol, ister kahraman,	Vücuduna açar eğlenmez yara,
Azrail'e karşı zor da faydasız.	Derman ki bulunmaz var da faydasız.

Çobanoğlu kayıp etme şanını,
Bir gün kara toprak emer kanını,
Yeter ki dünyada üzme canını,
Evlat da faydasız, yâr da faydasız.

Çobanoğlu, aşağıdaki şiirinde insanoğlunun böbürlenmemesi gerektiğini, zamanın değiştiğini, hiçbir şeyin aynı kalmadığını, asırlar geçtikçe insanların da değiştiğini, kimsenin aynı kalmadığını, her şeyin değişim gösterdiğini ve binaların bile bozulduğunu anlatmıştır. Dünyanın geçici olduğunu vurgulayan âşık, ancak insanın iyiliklerinin sevabı olacağını belirtmektedir.

Mekân Değişir

Her gün âlem âlem dolaştım deme!	Derdini söylersen anlayan anlar,
Bir gün vakit geçer zaman değişir.	Tahtından çevrildi çok Süleymanlar,

Hiç kimse dünyada kararda kalmaz, Hani ya gördüğün eski insanlar,
Bir gün gelir tahtta sultan değişir. Asırlar döndükçe insan değişir.

Çobanoğlu budur sözün cevabı,
Sen insanlık eyle olur sevabı,
Bu mudur dünyanın çarkı harabı?
Binalar bozulur mekân değişir.

Dünya dertlerinin sonu boştur. Dünyada çalışanlar karşılığını iyilikler ve güzelliklerle alacak, sabır edenler muradına erecektir. Dünyanın varlığı sonunda yok olacaktır ve insana sadece imanı kalacaktır. İnsanoğlu öncesi ve sonrası boş olan dünyayı bırakıp ahireti için çalışmalıdır.

Dediler

Ne kadar dert yandım sonu boş imiş, Çalış dedi Hak'tan ihsan olacak,
Böyle muhannete varma dediler, Sabır edenlere derman olacak,
Yüz bin hekim olsa derde derman yok, Yüz çalışsan yerin yeksan olacak,
Boşuna yaramı sarma dediler. Bu dünyada bina kurma dediler.

Çobanoğlu düğün bayram her yanın,
Sana tek bir arkadaşdır imanın,
Evveli boş sonu boştur dünyanın,
Çalış ahret için durma dediler.

İnsanoğlunun yaşama arzusu ve ümidinin var olduğunu belirten âşık, dünyanın geçici bir mekân olduğunu, zamanın yavaş yavaş tükendiğini, feleğin herkese türlü oyunlar sunduğunu, felek için insanların soyunun bir önemi olmadığını, gençliğin geçici olduğunu, dün olanların bugüne kalmadığını ve insanoğlunun yavaş yavaş bu dünyadaki vadesinin dolduğunu dile getirmektedir.

Kayıp Oluyor

Hele bakın bu dünyanın hâline,
Zaman yavaş yavaş kayıp oluyor.
İtibar olmuyor hiçbir insana,
Vicdan yavaş yavaş kayıp oluyor.

Felek her gelene yapar oyunu,
Hiç sormuyor insanların soyunu,
Ağasına teslim eder koyunu,
Çoban yavaş yavaş kayıp oluyor.

İnsanın vücudu yeşeren bağdır,
Bir yanı ölüdür, bir yanı sağdır,
Gençlik dedikleri yüce bir dağdır,
Duman yavaş yavaş kayıp oluyor.

Bu insanın nerden geliyor sesi,
Yaşamaktır onun bütün hevesi,
Durmadan yüzüyor ümit gemisi,
Liman yavaş yavaş kayıp oluyor.

Çobanoğlu asla sırra erilmez,
Sahibi olmayan bahçe derilmez,
Dün gördüklerimiz bugün görülmez,
İnsan yavaş yavaş kayıp oluyor.

5.3.2. Allah ve Peygamber Sevgisi

Allah yarattığı kullarına çeşitli hünerlerinden bağışlamıştır. Ancak kendisinde bulunan yaratma, kimseye muhtaç olmama ve üstünlük özelliklerini hiçbir mahlûka vermemiştir. Allah izzet sahibidir. Bütün üstünlükler Allah'a aittir. İnsanoğlu dünyada var olan şeyleri düşünürken bunlardan daha iyisinin ve üstününün Allah'a ait olduğunun farkında olmalıdır. Her işe gücü yeten Allah'ın hürmetiyle bu dünya var olmuştur. Cebrail'in ve diğer meleklerinde sahibi yalnızca Yaradan'dır. Dünyanın çarkı bir gün bozulacaktır ancak baki kalan ve her şeyden üstün olan Allah aynı kalacaktır.

Vardır

İnsan dedikleri sobaya benzer, Her işe kadirdir bir ismi Kudret,
Elbet bu dumanın bacası vardır. Hürmetine var olmuştur kâinat,
Derler ki sıratın yolu incedir, Peygamber yücesi Habibî Ahmet,
Şeriatın ondan incesi vardır. Cebrail'i yokla hocası vardır.

Çobanoğlu bir gün bozulur devran,
Ancak bir kararda kalır Yaradan,
Deme ki dünyada üstün bu insan,
Bil ki ondan üstün nicesi vardır.

Allah'ın verdiği nimetlerin ve güzelliklerin farkında olan âşık, Mevla'ya şükretmekte ve memnuniyetini dile getirmektedir. Niyetinin doğru, Allah'ın yardımının ve nimetinin yerinde olduğunu belirten Çobanoğlu, Allah'ın haznesinin her zaman dolu olduğunu bildirmekte ve zikreden dillerinin hoşnut olduğunu söylemektedir.

Hoş Benim

Anladım ki yine bir arzum vardır, Anla ey azizim niyet yerinde!
Çok şükür Mevla'ya hâlim hoş benim. Mevla'nın verdiği nusret yerinde,
Severim dostları kenar değilim, Hamd ü sena olsun nimet yerinde,
Doğru giden yollarımız hoş benim. Sorar isen ellerimiz hoş benim.

Çobanoğlu gurbet Hakk'ın yoludur,
Yaranan insan Hakk'ın kuludur,
Mevla'nın haznesi her an doludur,
Zikir eden dillerimiz hoş benim.

Çobanoğlu, Hz. İsa'nın göğe yükselişini hatırlatarak gökyüzünün imamı olduğunu vurgulamıştır. Kıyamet gününde Hz. İsa'nın gökten ineceğini, Allah'ın gökyüzünde onu beklettiğini aktaran âşık, yüce yaratıcının iradesiyle her şeyin gerçekleşeceğini, esirgeyen ve bağışlayanın Allah olduğunu, onun hikmetiyle Hz. İdris'in cennetle müjdelendiğini ifade etmiştir. Dünyada çalışan insanların çaresiz kalmayacağını ve insanın dünyadan göçeceğini söyleyen Çobanoğlu, Allah'ın emriyle her şeyin olacağını vurgulamaktadır.

Gelmedi

Hak emriyle İsa çıktı semaya,	“Rahmetü'l- Rahman” dır onda irade,
Orada eğleşti durdu gelmedi.	Dileyeni o yetirir murada,
Dediler oranın imamı odur,	Emreyledi ona Yaradan Hüda,
Hak ona bir camii kurdu gelmedi.	İdris de cennete girdi gelmedi.

Çobanoğlu çalışan kalır mı naçar?
Gelenler eğlenmez dünyadan göçer,
Emretse birine her zaman uçar,
Tayyar uçtu kanat vurdu gelmedi.

Yüce Yaradan, her türlü noksanlıklardan münezzehtir. Kudret kapılarının sahibi olan Allah'ın hikmetiyle insanoğlu ve kâinat var olmuştur. Yerin göğün yaratıcısı, dertlerin dermanı, çaresizlerin çaresi, hidayet sahibi ve yoktan var eden yalnızca Allah'tır. Nuh peygambere tufan gösteren, Yunus peygamberi deryalarda gezdiren, Halil İbrahim'i ateşlerde yakmayan, Eyyub'a dert veren ancak hepsinin dermanını kendinde barındıran yüce Yaratıcıdır. Allah bütün üstünlüklere sahiptir, onun kelamı Kur'an'dır ve sevdiği kulu Hz. Muhammed, bizim peygamberimizdir. Çobanoğlu'da bunlara inanmakta ve şükür etmekte, yüreğinde Beytullah sevgisini taşıdığını dile getirerek Allah'a iman ettiğini ve sevgisini izah etmektedir.

Allah'ım

Kudret kapısının sensin sahibi,	Yunus'u deryadan attın kenara,
Senden olur lütf u ihsan Allah'ım!	Halil İbrahim'i yakmadın nâra,
Ehli Müslümanlar hep sana tabi,	Eyyub'a dert verdin düşürdün dara
Settarsın, Gaffarsın, Rahman Allah'ım!	Yine senden oldu derman Allah'ım!

Hikmetinden zemin oldu semâvât,	Hidayetin boldur ne güzel âlem,
On sekiz bin âlem Fahr-i kâinat,	Senin emrine yazmıştır kalem,
Hışmından cehennem, cemalden cennet	Habib'in aşkına verildi selâm,
Bizlere nasip et cinan Allah'ım.	Senin kelâmındır Kur'an Allah'ım.

Böyle emretmişti Yaradan Mevla,	“Ba”nın noktasında ispattır billah,
Mağrip'tan Maşrik'a boş idi dünya,	Nebiler Nebisi Hak Resulullah,
Her yanı su oldu büyük bir derya,	Sana inanmışız elhamdülillah,
Nuh'a sen gösterdin tufan Allah'ım!	Yok iken var oldu insan Allah'ım!

Boş değil doludur Hakk'ın dergâhı,

Terindedir çâr-ı yârlar ervahı,

Kalbe sığdırmışsın Hak Beytullah'ı,

Çobanoğlu etti iman Allah'ım!

İslamiyet yeryüzüne gönderilen son dindir. İslamiyet'ten önce var olan diğer dinler ehemmiyetini yitirmiştir. Bir dinin gelmesi, insanlara tebliğ edilmesi için diğer dinin saflığını yitirmiş olması gerekir. Çobanoğlu'da şiirinde İslamiyet'in diğer dinlerden üstün olduğunu, âlemleri var eden büyük yaratıcı Allah'ın, peygamberimizin ve Kur'an'ın diğer dinlerden ve kitaplardan üstün olduğunu anlatmıştır. Dünyada her şeyin boş olduğunu ifade eden âşık, evladın ve varlığın bile kâr etmediğini düşünmüş

ve gerçek üstünlüğün imanla olduğunu aktarmıştır. Dinen üstünlük kimdedir? Sorusuna cevap aranmıştır. Elbette her şeyden üstün olan Cenab-ı Allah'tır. Habib-i Ekrem diğer peygamberlerden üstündür. Kur'an-ı Kerim kitapların sonuncusudur ve onlardan üstündür. Ezan çandan üstündür. İman ise dünya varlığından üstündür.

Üstündür

Üstünlük ararsan eğer dünyada,	Allah'ın rahmeti her yanda dolu,
Âlemi yaratan Rahman üstündür,	Onun emri idi yerini buldu.
Serveri enbiya, Fahri kâinat,	İncil, Zebur, Tevrat bunlar fesholdu,
O Habibi Ekrem Sultan üstündür.	Bismillah yazılı Kur'an üstündür.
Aldanma dünyanın boş bir süsüne,	Çobanoğlu açma sır da kurtarmaz,
Bir gün de gelirler senin yasına,	Evlat boşa gider yâr da kurtarmaz,
Kulak verme kilisenin sesine,	Dünyanın serveti var da kurtarmaz,
Allah'ı zikreden ezan üstündür.	Eğer kazandıysan iman üstündür.

Güzeller güzeli, şahların şahı Allah, her şeyin sahibi ve yaratıcısıdır. Yoktan var eden, yarattıklarını mükemmel bir nizamla yaratan Allah, var ettiği her şeyi kusursuz güzellikle yaratmıştır. Kâinatın düzenleyicisi ve sahibi olan Yaradan kudret sahibidir. Allah'ın var ettiği her şey en güzel olandır.

Güzelindir

Güzeller güzeli şahların şahı,	Kudret kâtibin var hem okur yazar,
Hikmetin kudrettir sır güzelindir,	Emrettin cevhere sen kıldın nazar,
Sen Kadir Allah'sın affet günahı,	Damla damla suyu toprağa sızar,
Yok iken yarattın var güzelindir.	Layık görmüşsün sen, yer güzelindir.

Zemin senin, sema senin , yol senin,	Çobanoğlu ilham aldı güzelden,
Ağaç senin, yaprak senin, dal senin,	Hak Mevla'dır her işleri düzelten,
Bülbül senin, çiçek senin, gül senin,	El çekmem âşığım sana ezelden,
Kudretten yetişen bâr güzelindir.	Senindir, senindir nur güzelindir.

Eşi ve benzeri olmayan, yoktan var eden, eksiksiz, yerler ile göklerin sahibi, âlemi muhteşem bir düzen ve nizam içinde yürüten eşsiz gücün sahibi Allah'tır. Her insana düşen ilk vazife, yaratıcısı olan Allah ü Teâlâ'yı tanımak, O'na iman ve kulluk etmektir. Allah, sonsuz rahmet sahibidir ve bu rahmetinden kullarına vermektedir. İnsanoğlu düştüğü girdaptan, gaflet uykusundan ancak Allah'a sığınarak kurtulabilir. Çobanoğlu'da kurtuluşa ermenin, dertlere çare bulmanın yolunun düştüğü durumları ancak içindeki gerçek sevginin ve güvenin sahibi Allah'a havale ederek olacağını söylemektedir.

Havale Ettim

Arzuhalimi yaz Şahlar Şahı'na,	Dört Çar-ı yâr Hak'tan aldı kısmeti,
Kendi ismi bire havale ettim,	Ömer adaleti Hakk'ın himmeti,
Ne zemin ne sema yok idi hele,	Resul'ün zerresi Ali kuvveti,
Ben Ondaki nura havale ettim.	Elde Zülfikar'a havale ettim.
Dört bin bir ismi var başı Bismillah,	İşareti böldü semada ayı,
Yetmiş bin yıl evvel halk oldu ervah,	Kün emriyle Mevla'm kurdu dünyayı,
İşareti Hak'tan oldu Beytullah,	Küntükenz haznesi "Ba"da noktayı,
O kurduğu yere havale ettim.	O eşyayı vara havale ettim.
Beytullah dört yere vermiştir ziya,	O eşyadan oldu nice bin insan,

Hak mümin kuluna vermez mi paye? Arşı kürsü Hakk'ı Hak'tır Yaradan,
Bir işaret verdi gökteki aya, Kandili hicapta Habib-i Sultan,
Ondaki mühüre havale ettim. Akıttığı tere havale ettim.

Kendi nazar etti sade bir taşa, Ali için Düldül eyledi merak,
Ol Hakkın kelâmı yazıldı başa, Resul'çün ağladı cennette Burak,
Dedi sensiz dünya kurmazdım hâşâ! Kurdun ağzındaki bir yeşil yaprak,
O sevdiği yâre havale ettim. Cennetteki bâra havale ettim.

Resulün sırdaşı Sıddıkı Pünhan, Hak için şehittir Hüseyin, Hasan,
Ömer adaleti kuruldu divan, Hazreti Fatma'dır canından yanan,
Pehlivandır Aslan, hafızdır Osman, Abdullah torunu o iki nişan,
O dört Çâr-ı yâre havale ettim. Açılmamış sıra havale ettim.

Abdulkadir Geylanî'dir ser sultan,
Ben senin âşığın Veysel-i Karan,
Çobanoğlu sizden bekliyor derman,
O sevdiğim pire havale ettim

Kul için iman ve ibadetle ilgili inanması ve hayatına uygulaması gereken bazı noktalar vardır. İslam inancına göre bir işe başlarken, o işin kolaylıkla ve güzellikle olması için Allah'ı o işe dahil etmek ve O'ndan yardım istemek için söylenen sözdür "Bismillah". Her işin başı Bismillah'tır. Söze besmele ile başlamak lazımdır. Süleyman Çelebi mevlidine "Allah adın zikredelim evvela/ vacip oldur cümle işte her kula" diye başlar. Divan şiirinde mesneviler genellikle besmele ile başlar. İman için Amentü'nün altı esasını bilmek ve inanmak, her işte sırrullahı bilmek ve Hakk'ın birliğine ve varlığına delil ihlas suresidir. Çobanoğlu'da Müslümanların bu esasları bilmesi gerektiğini söylemektedir.

Yeter

Ne iş yapar isen çağır Hüda'yı,	Yok, iken var eden o yüce Rahman,
Her işin başında Bismillah yeter.	Nerde anıan orda hazırđır her an,
Boşuna dünyada kurma davayı,	Himmete yardımcı Habibî Sultan,
Her işe kadirdir Amennah yeter.	Dar günde çağır Sırrullah yeter.

Her işe kadirdir Cebbarı Celil,

Emretti ol nâra yanmadı Halil,

Çobanoğlu Hakk'a ne imiş delil?

Tasdiğimdir dilde Kulf'allah yeter?

İnsanoğlunun her işi Allah'ın rahmetinde saklıdır. İnsan yaradılışı itibariyle Allah'a muhtaçtır. Bütün işlerinin sonunda yaratıcıya sığınmaktadır. Allah'ın yarattığı canlı cansız her türlü varlığın sonu Allah'adır. Allah'ın varlığından ve ilminden haberdar olmayanlar, zulüm eden zalimler ve gaflet uykusunda olanlar eninde sonunda Allah'ı bilip ona başvuracaklardır.

Baş Vurur

İster bir kul olsun âlemi cihan,	Kudretten akıtır nice bin âbı,
Akıbet encamı yere başvurur,	Ziyası bellidir nuru mehtabı,
İstersen iyi ol istersen kötü,	Gör hazırđır yüz yirmi dört bin nebi,
Evraklar dolandır bire başvurur.	Toplanarak o muhtara başvurur.

Çobanoğlu der ki cahil olanlar,
Zulumkâr olurmuş zalim olanlar,
Her şeyden anlamaz gafil olanlar,
Bu gün de olmasa sonra başvurur.

Yaşanılan evrende var olan anasır-ı erbaa'dan biri de sudur. Diğerleri, hava, su ve topraktır. Kâinat yaratıldığında önce nur-i Muhammedî sonra anasır-ı erbaa ve mevalid-i selase yaratıldı. Sonra da insan yaratıldı. Dört unsurdan biri olan su üzerinde duran âşık, Yaradan'ın hikmetleriyle suyu ilişkilendirmekte, ilacın ve dermanın su olduğunu, peygamberlerin, mucizelerin ve dünyanın Allah'ın yarattığı suyla şekillendiğini aktarmaktadır. Şiirinde su üzerinden Allah'ın hikmetini ve kudretini açıklamaya çalışan Çobanoğlu, Mevla'ya olan hayranlığını dile getirmektedir.

Sudur

Bir ateş yanıyor söndür Yaradan!	Kim ağladı, kim okudu, kim bildi?
İlaç da merhem de derman da sudur.	Birisi yazdırdı birisi sildi,
Bu zemin semayı sensin yaratan,	Arafat'ta İbrahim Halil'e geldi,
Çâr anasır bendi insan da sudur.	Kesilmişti amma kurban da sudur.
Bu dünyayı sen yarattın var ile	İsrafil'i memur eyledin Sur'a,
Bir sevdiğim vardır aziz yâr ile	Hazreti Musa'yı çağırdın Tur'a,
Bütün ay güneşin tek bir nur ile	Kaptanlığı verdin Nuh peygambere,
Kalemin yazdığı ferman da sudur.	Gemiye yürüttü umman da sudur.
Gelen göçer baki kalmaz nihayet,	Eyyub'a dert verdin yara deştirdin,
Mahkemeler dursun sende adalet,	İdris'e hülleyi kefen biçtirdin,

Muhabbetten var olmuştur Muhammet, Zekeriya'yı bir kavakta biçtirdin,
Temeli nur amma Sultan da sudur. Temelli çekirdek orman da sudur.

Çobanoğlu bu sevdadan yoruldu,
Direksiz temelsiz bina kuruldu,
Gâh bulandı gâh aktı gâh duruldu,
Yandıran da sudur yanan da sudur.

Adabı muaşeret dediğimiz, yol-yordam bilmekle alakalı olan şiirinde Çobanoğlu Gül Habibî Ekrem'in remzidir benzetmesini yapmaktadır. Gülî Muhammedi sözü buna işarettir. Arı bal yapar sırrını bilmez diyor Necip Fazıl. O sırrı öğreten Yüce Mevla'dır. O sırla bin bir derdin ilacı balı yapar. Üçüncü dörtlükte mecazi ifadelere yer verilmiştir. Elif namazda ayakta kalan birini, kıyamı, dal harfi rükûu, b harfi ise secdeyi ifade eder ب د ا harfleri "edeb" diye okunmaktadır.

Yolda Eğlenir

Eba-yı ecdattan temiz olanlar,	Her bir işi tayin etmiştir Kudret,
Edepte erkânda yolda eğlenir.	Ondan mahlûkata gelir her himmet,
On bir ayla oldu Mevla aşkına,	Arı her çiçekten alır bir kısmet,
Habibin terinden gül de eğlenir.	Acemi toplanır balda eylenir.

Çobanoğlu bu bir Hakk'a mucizât,
Bu can bizim için her an emanet,
"El" in birliği "Ba" ile ispat,
Çaldı kalemimi dalda eğlenir.

Lokman Hekim'in ölüm hariç her derdin çaresini bulduğu söylenir. Bu sebeple her iş ehlinden sorulur. Kâinatta her canlıya ruh veren Allah'tır. Bitkiler, hayvanlar ve insanlar onun emriyle hayat bulurlar. Hiçbir şey tesadüfî yaratılmış değildir. Her şey Allah'ın ölçüsüne göre, olması gerektiği gibi yaratılmıştır. Bu da iman işidir, bir akidedir.

Layık

Naşı bir bağbana verme bağını,	Kaybetme kazandın şöhret şanını,
Ver asıl derecek bağbana layık.	Hak verir kuluna her unvanını,
Her yetene deme gam efkârını,	Veremezsin bir karınca canını,
Ancak derdi bilmek Lokman'a layık.	Âlemi var etmek Süphan'a layık.

Çobanoğlu nedir gönül yarası?

Bir kulun Mevla'dan olsun çaresi,

Gelmiştir ol hikâyenin sırası,

Bu gece söylemek bu cana layık.

Aşağıdaki şiiriyle âşık, Cenab-ı Allah, Hz Peygamber ve İslam büyüklerine olan inancı ve sevgisini dile getirmiştir. Telmih yoluyla Veysel Karanî'nin Peygamber sevgisi, elif ile Allah, mim ile Hz. Muhammed ifade edilmiştir.

Var

Bir nur peydadır efkâr içinde,	Ne mutlu çalışıp yetişen kula,
Âlemi var eden serdarımız var.	Öyle bir iş yap ki temelli kala,
Zikrimiz meçhuldur nokta içinde,	Âşığım “elif”e, “mim” ile “dal”a
Bırakmaz destinden tutarımız var.	Şefaât sahibi muhtarımız var.

Çobanoğlu çobanlıkta mâna ne?

Tenkit etme ben çobanım, sana ne!

Arzum var yetişem Veysel Karan'a,

Öyle nur cemalli pir yârimiz var.

Tüm yaratılmışlar Allah'ı niyaz ederler. Yunus Emre'nin "Çağırayım Mevla'm seni" bunun en güzel örneğidir. "Hu" sesleri Allah nidasıdır. Çünkü "hüve" hu zamiri Allah'ı işaret etmektedir. Hu=Allah demektir. Aynı zamanda "Ah" kelimesi de Allah kelimesinin kısaltmasıdır. Çobanoğlu'da şiirinde Allah'ın sırrına akıl sır ermediğini, yaratılanların Yaradan'ı andığını ve Allah'ın kullarına yardım ettiğini anlatmaktadır.

Uçtuğu Zaman

Mevla'nın sırrına hiç akıl ermez,	Kimler anlar bu feleğin oynundan?
Kuşlar niyaz eder uçtuğu zaman,	Hak için geçtiler onlar canından,
Hakk'ın cemalini görmüştür durmaz,	Hüseyin ağzından Hasan boynundan,
Sular da zikreder coştığı zaman.	Habip öpmüş idi göçtüğü zaman.

Çobanoğlu kayıp etme şanını,

Mevla'm verir kulun her imkânını,

Zalimler odundan döktü kanını,

Hızar Zekerya'yı biçtiği zaman.

Dünyayı yaratan, düzeni kuran ve adalet terazisinin mutlak sahibi Yüce Allah'tır. Allah'a inananlar ve onun yolunda ilerleyenler gerçek hayatta muvaffak olacaktır. Hz. Muhammed, nur yüzlü peygamberdir ve Haydar-ı Kerrar olan Hz. Ali peygamberimizin damadı aynı zamanda da haksızlığın karşısında her zaman durandır.

İnsanoğlu Allah’a yürekten bağlanır, sevgisini yüreğinde taşır ve ruhuyla teslim olursa gerçek doğruya ulaşır.

Olur

Üstünlük âlemde halk eden Hak’tır,	Habibî Muhtar’dır ol nur-u Sultan,
Her işi yetiren alemdar olur.	Damadı Haydar’dır ol şah-ı Merdan,
Direksiz binadır, yıkılmaz tahttır,	Ayetle mevcudat beyamba beyan,
Ziyayı gösteren halidâr olur.	Yerlice gösteren ilimdâr olur.

Çobanoğlu sözün oldu hakikat,
On iki ilimdir yolu tarikat,
Ruh ile bağlanan bulur sadakat,
Kalp ile doğrulan selimdâr olur.

İnsanın en büyük umudu Allah’tır. Kullar Allah’ı andıkça darlıktan kurtulur ve ferahlığa erer. İnsanoğlunun akli Yaradan’ın sırrına, hikmetine ermekte yeterli değildir. Allah, kullarının kusurlarıyla günahlarını örtendir, bağışlayandır ve baki olandır.

Baştan Ayağı

Her insanı insan diye tanıma,	Sırrı hikmettedir yücesi de var,
İnsanı süzmeli baştan ayağı,	Elbet bu gündüzün gecesi de var,
Bir hikmet görmüşüm beni kınama,	Okudum harfini hecesi de var,
Kafası nurdandır baştan ayağı.	Doksan dokuz yürür beşten ayağı.

Çobanoğlu sor ki var arzum n'edem,
Bir ismin Settar'dır bir ismin Müdam,
Dedi nasip eyle göreyim Mevla'm,
Girince çıkmadı baştan ayağı.

Çobanoğlu, sebep-sonuç ilişkisine dayandırarak yazdığı aşağıdaki şiirinde var olan her şeyin bir sırla yaratıldığını belirtmektedir. Her şeyin sırrı, her şeyi yaratanda saklıdır. O da Allah'tır. Allah var olan her şeyi bir nizam ve sebep dahilinde yaratmıştır. Yarattıklarındaki sır kendisinde saklıdır.

Keramet

Evvela bir defa yokla kendini,	Birisi lâl olmuş, birisi öter,
Dünyada mı, insanda mı keramet?	Birisi sükûttur, birisi öter,
Okuyanlar yetik olur her işe,	Birisi götürür, birisi satar,
Hocada mı Kur'an'da mı keramet?	Alanda mı satanda mı keramet?
Yatma insanoğlu gafletten ayıl,	Birisi doldurur, birisi sunar,
Öyle eser bırak dünyada sayıl,	Birisi göçüyor, birisi kanar,
Canını hak için verdi İsmail,	Birisi yandırır, birisi yanar,
Kesende mi kurbanda mı keramet?	Çekende mi kervanda mı keramet?
Kimisi uyanır, kimisi yatar,	Birisi doldurur, birisi sunar,
Toprak ağız açmış insanı yutar,	Birisi göçüyor, birisi kanar,
Birisi otlatır, birisi otlar,	Birisi yandırır, birisi yanar,
Koyunda mı çobanda mı keramet?	Çekende mi kervanda mı keramet?

Birisi yaptırır, birisi bozar,	Bilemedim nerden geldi bu sesler?
Birisi karalar, birisi yazar,	Birisi yaptırır, birisi süsler,
Birisi yüzdürür, birisi yüzer,	Birisi süt verir, birisi besler,
Gemide mi kaptanda mı keramet?	Alanda mı verende mi keramet?

Çobanoğlu sözün âleme duyur,

Birisi uyutur, birisi uyur,

Birisi büyütür, birisi büyür,

Toprakta mı fidanda mı keramet?

Cihanı yaratan, düzeni sağlayan Hüda, dünyayı Hz. Muhammed (s.a.v) için yaratmıştır. Kâinatın sahibi yaratan, kudret sahibi, becerikli ve üstün özelliklere sahip olan Allah'tır. Zalimleri ıslah eden, rahmetini kulları üstünde her zaman hissettiren, gücüyle yeri göğü inleyen fazilet sahibi Allah, her şeyi gören ve bilendir. Kullarına şah damarından daha yakın, Kur'an'ın göndericisi ve bütün yaratılanların sahibi Allah karşısında bütün var olanlar saygıdan ayakta beklemektedir.

Kıyam Etti

Fazilet sahibi emreden Hüda,	Zalimi sen ıslah eden Yaradan,
Buyurdu "levlâke" nur kıyam etti.	Rahmet sahibisin emrinde cihan,
"Tabiyim emrine, bu canım feda,"	Zemini titretir her an asuman,
"Sahibiyim" dedi dur kıyam etti.	Simada ter aktı bâr kıyam etti.
Cemaline dayanır mı bu dünya?	Şahitsin her işe amennâ Haksın,
Hikmetinden coşa gelmiştir derya,	Sahipsin kuluna her an Mutlaksın,

Halık'sın, Cebbar'sın, bir ismin Mevla, Delilimiz Kur'an gönderen sensin,
Duyunca emrini var kıyam etti. Dedi Azrail'e yer kıyam etti.

5.3.3. Dua ve İman

Dua ibadetin özü, Allah ile kul arasındaki en samimi bağıdır. İnsanın acizliğini fark edişi, yaratıcıda kendini buluşudur. İnsanoğlu hayatında ne kadar hata işlerse işlesin yine Allah'tan af diler, elini ve gönlünü yine ona açar. Çobanoğlu'da şiirinde Allah'a yalvarmış, af dilemiş ve Allah'tan medet ummuştur. Allah'ın gazabından korkan âşık, Allah'ın rahmetine sığınmıştır.

Affeylesin Yaradan

Ben bir dua edim, siz deyin âmin, Hakk'a doğru zikir eden gözlere,
Cümlemizi affeylesin Yaradan. Salavat getiren nurlu yüzlere,
İsyanımız fazla amelimiz yok, Afetini göstermesin bizlere,
Cümlemizi affeylesin Yaradan. Cümlemizi affeylesin Yaradan.

Her zaman huzurda duran aşkına, İsyan bizi götürüyor günaha,
Boynunu Mevla'ya buran aşkına, Çalışanlar temiz gider dergâha,
Hakk kelamı güzel Kur'an aşkına, Çobanoğlu el açıyor Allah'a,
Cümlemizi affeylesin Yaradan. Cümlemizi affeylesin Yaradan.

İnsanoğlu, fitratı gereği kendisinden çokça üstün bir varlığa güvenme ve inanma eğilimindedir. Zor durumda olan, çaresiz kalan insanlar Allah'a sığınıp yardım dilemektedir. İnsanoğlu, başına gelen her türlü zorluğa karşı kurtarıcı olarak Allah'ı görür. Âşık Murat Çobanoğlu da şiirinde Allah'a yalvarıp dua etmiş, çaresinin, dermanın ve ümidinin yalnızca Allah olduğunu söylemiştir. Allah'ın kullarını zora düşürmesini istemeyen Çobanoğlu, her şeyin Allah'ın elinde olduğunu ifade etmektedir.

Dua

Yaradan'ım senden başka ümit yok, Bülbulü hiç hasret bırakma güle,
İmkân sana kaldı aman Ya Rabbi! Kervan olan gider doğru bir yola,
Hangi yana gitsek derman bulunmaz, Ne olur kulların düşürme kula,
Zaman sana kaldı aman Ya Rabbi. Güman sana kaldı Ya Rabbi.

Çobanoğlu yüreğimi dağlıyor,
Kimi gördüm ise kara bağlıyor,
Her gelenler dertli dertli ağlıyor,
İmkân sana kaldı aman Ya Rabbi.

Yerin ve göğün yaratıcısı, âlemlerin sahibi olan Mevla'ya yalvaran Çobanoğlu zor gününde imanının sağlam olmasını, yaptığı yanlışların affedilmesini, müminlerin cehennem nârında yanmamasını ve peygamberimize kavuşmayı istemektedir. Allah'tan kullarına acımasını ve cennet kapılarının bizler için açılmasını bekleyen âşık, peygamberimizin bizler için gözyaşı döktüğünü, isyan edenlerin sıratı geçerken zorlanacağını söylemektedir. Çobanoğlu, Hak yolunda çalışmak gerektiğini, Allah'ın kullarının yardımcısı olduğunu, kulunun zor zamanında müşkül durumunda Allah'ın yetişeceğini belirtmekte ve Mevla'dan Kur'an'ın bizlerle beraber olmasını istemektedir.

İmanımız

Bütün bu varlığı halk eden Mevla, O anda gösterme kuluna afet,
Dar günde yetiştir imanımızı!
Dört bin bir ismin sahibi Hüda, İsyanımız varsa zor olur sırat,
Affi mağfiret et isyanımızı. Açık eyle bize cinanımızı.

İsmiini çağırır kalır mı darda?	Çobanoğlu çalış Hakk'ın yoluna,
Mümin kullarını yandırma nârda,	Yardımcıdır Mevla'm her an kuluna,
Bin bir ayak hazır olunca orda,	Yetiktir, yetişir müşkül hâline,
Kavuştur Habibî Sultanımızı!	Bizle beraber et Kur'anımızı.

Yoktan var eden ve bütün âlemlere çare olan Yaradan'dan af dileyen Çobanoğlu, Allah'ın Mevla adı ve peygamberimizin hatırı için bağışlanmayı istemiştir. Cehennem ateşinde yanan vücudunun buna alışacağını, yolunda olanların hedefine varacağını, hasret çekenlerin kavuşacağını söyleyen âşık, içindeki derdini kimseye anlatamadığından yakınmış, yüzünü kibleye çevirerek Kâbe'nin hatırına bağışlanmayı dilemiştir.

Bağışla Beni

Yok iken var ettin bunca insanı,	Yanar yanar bu vücudum alışır,
Öz ismin Mevla'ya bağışla beni!	Yol alanlar menziline kavuşur,
Sensin âlemlere kılan bir çare,	Hasret olan birbirine ulaşır,
Nuri Mustafa'ya bağışla beni.	O gelen sevdaya bağışla beni!

Çobanoğlu bulamadım izimi,

Kime anlatayım acı sızımı?

Doğrultmuşum o kibleye yüzümü,

Ol nur-i Kâbe'ye bağışla beni!

İnsanoğlu, beşeri hayatın zorluklarından ancak imanının üstünlüğü ve sağlamlılığıyla muvaffak olabilir. Beşeriyeti var eden Yaradan, mazlumu düşünür ve ona yardım eder. İnsanın dermanı yalnızca imanın kuvvetli olmasıyla mümkündür.

Bir Uğra

Name, gidersen isen yârin eline, Baki bilme bu dünyada beş günü,
Sormasa uğrama, sorsa bir uğra! Yaratmıştır o düşünür düşkünü,
Sende yara varsa onda da derman, Seccadeyi bırak iman köşkünü,
Sarmasa uğrama, görse bir uğra! Sermese uğrama, kursa bir uğra!

Çobanoğlu neler geçti çağından?

Ne mahsul almışsın gönül dağından?

Dermanın bulunur iman bağından,

Sürmese uğrama, derse bir uğra!

Şiirde geçen sayılar İslam dininin emir ve yasaklarını temsil etmekte ve iman esaslarından bahsetmektedir. Beş sayısı beş vakit namazı, otuz iki sayısı farzları, seksen üç sayısı ise emir ve yasakları ifade etmiştir. Çobanoğlu, İslam dinine ait esaslardan bahsederek Halil İbrahim peygamberin kızgın ateşlerde yanmadığını, Hakk'ın kulunu sıkmadığını ve Allah yolunda olup imanı kuvvetli olanların cennete gireceğine değinmektedir.

Durdu (Muamma)

Bir direk üstüne beş bina kurdum, Yirmi dört harfi noktasız gördüm,
Otuz iki bendin üstünde durdu, On dört zülûfünü elimle ördüm,
Altıdan ders aldım yediye sordum, Sekiz perdesine yüzümü sürdüm,
Seksan üç kapının destinde durdu. Yedi karşılaştı hasmında durdu.

Halil İbrahim'i nâra yakmadı,
Çobanoğlu Hak kulunu sıkmadı,
İdris de cennete girdi çıkmadı,
Çünkü Yaradan'ın isminde durdu.

Sonsuz rahmet sahibi olan Allah, kendinden bir nur bulunan kullarına dua kapılarını açarak her türlü yardımı eder. Allah, sonsuz merhamet sahibidir. Bütün beşeri varlıklar Allah'a muhtaçtır. Çobanoğlu da şiirinde insanoğlunun acizliğini görmekte hastalar için şifa, yaralar için ilaç istemekte, doğrulara zeval gelmemesini, bayrağımızın üstümüzden eksik olmamasını, nefsimizin kölesi olmamayı, zulmedenlerin içine katılmamayı ve ana babaya isyankâr olmamayı dilemektedir. Her daim bizim yanımızda olan Allah'tan insana yönelen Çobanoğlu, gaflet uykusundan insanların uyanmasını, son durağın kabristan olduğunu söylemekte ve ölüm döşeğinde din ve imanın bizlerle olmasını istemektedir. Günahkâr ve isyankâr olan bizler için Allah'a yalvarmakta rahmet kapılarının açılmasını beklemektedir.

Allah'ım

Sana yalvarırım bizi Yaradan,	Sana yönelmişiz kenara atma,
Cümlemize doğru hâl ver Allah'ım!	Zalim zulmedenin içine katma,
Çiçekler kurudu, yaprak döküldü,	Anaya babaya isyankâr etme,
Kurumayan ağaç dal ver Allah'ım!	Sen bizlere doğru yol ver Allah'ım!
Bütün yaratılan hep sana muhtaç,	Dergâhında boldur tükenmez varın,
Engeller gösterme kapıları aç,	Bilinmez çözülmez sırrı esrarın,
Hastalara şifa yaraya ilâç,	Her yerde hazırsın yoktur izharın,
Hayırlı servet, mal ver Allah'ım!	Arıya tertemiz bal ver Allah'ım!

Ya Rab! Doğrulara sen verme zeval, Yeter, yatma uyan ey gafil insan!
Üstümüzden eksik olmasın hilâl, En son yerin ora, o da kabristan,
Kimseyi nefesine sen etme hamal, Son günde nasip et din ile iman,
Dergâhından rahmet bol ver Allah'ım! Kanadımız kırık, kol ver Allah'ım!

Müslümanlara lââyık Muhammed dini, Çobanoğlu sade yalvarır sana,
Günahkâr kulunum bağışla beni, Lütfun esirgeme cümle insana,
Geceli gündüzlü zikredeki seni, Günahkârız, bürünmüşüz isyana,
Kapanan ağıza dil ver Allah'ım! İman bahçesinden gül ver Allah'ım!

Allah'a tevekkül bu şiirde temadır. Kul vazifesini yerine getirmekle bağışlanıp bağışlanmadığını veya dualarının kabul olup olmadığını bilemez. Duaları kabul olunan kullardan olmak herkesin arzusudur. Her derdin devası yüce Yaradan'dadır. Bu sebeple Çobanoğlu, derdine devayı Allah'tan ummaktadır.

Yaradan

Yönümü çeviremem bilmem ne yana? Serim mi uğradı böyle davaya?
Ne idi çöktü bu duman Yaradan! Bir arzum var bugün Kadir Mevla'ya,
Korkarım ki eremeyem murada, Bağışla Mescid-i nuru Kâbe'ye,
Senden olsun derde derman Yaradan! Sen eyle hâlîme imkân Yaradan!

Çobanoğlu yok mu derdi güdenler?

Dertlinin derdine derman edenler,

Bana aşkın badesini verenler,

Yetiştir derdime ihsan Yaradan!

5.3.4. Ahiret

İslam inancına göre ahiret, yeniden var oluşturma, Allah'a kavuşmadır. Genel olarak ahiret, ölümden sonra başlayan ve mahşerdeki dirilişten sonra ebediyen devam edecek bir hayattır (Gölcük, 1998:391). İnsanoğlu, misafir olarak geldiği bu dünyada imtihan edilir ve ahirette amellerinden sorguya çekilir. Yaptığı zerre iyiliğin mükâfatını, işlediği zerre kötülüğünse cezasını ahirette alacaktır. Dünya insanoğlunun tarlasıdır ve ektiklerinin karşılığını ahirette toplayacaktır. Sırası gelen kişi bu dünyadan göçecek, ahirette sorguya çekilecektir.

Sorulur

Öyle bir âlemdir hâli bilinmez,	Neyi ekmiş isen onu biçersin,
Herkes ayrı ayrı işten sorulur.	Doldurursun amma boşa içersin,
Bir gün bu vücudun çekecek ceza,	Kendin ettiğini kendin biçersin,
Bütün her kötülük baştan sorulur.	Sanma ki topraktan taştan sorulur.

Çobanoğlu bir gün gelecek sıra,
Çalış ki dünyada sen düşme dara,
Hep ağlarsın dostum böyle boş yere,
Kırpıktan sorulur, kaştan sorulur.

5.4. İlmî Değerler

5.4.1. İlime Önem Verme

Şiirlerinde bilmenin, öğrenmenin her zaman önemli olduğu belirten Çobanoğlu, aşağıdaki şiirinde ilimin peşinden gitmeyenlerin gerçek insan olamayacağını dile getirmektedir. Bilgisiz bahçıvanın bağı olsa, ilimsiz kişilerin dünya kadar varlığı olsa dahi insan olamayacaklarını ifade etmekte, bilimin peşinden koşmak gerektiğini ve kişinin kendini yetiştirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çobanoğlu, ilim sahibi

kişilerden de güzel sözler öğrenilmesini istemektedir. Çünkü ilimden uzak yaşayan cahil kişiler, zarardadır ve mutlu değildir.

Olamaz

Dinleyene benim sözüm nasihat,	Çalış güven derler değildir yalan,
İlimsiz bir kimse insan olamaz,	Evvel can demiştir sonra da canan,
Bu söz yalan olmaz olur hakikat,	Olmak ister isen eğer sen insan,
İlimsiz bir kimse insan olamaz.	İlimsiz bir kimse insan olamaz.

Açılmayan gizli sırrı olsa da,	Bilmediğin şeyi hemen yaz öğren!
Bağbanın bahçesi bârı olsa da,	Türkçe konuş, Türkçe oku öz öğren!
Dünya kadar bile varı olsa da,	Âlim kişilerden güzel söz öğren!
İlimsiz bir kimse insan olamaz.	İlimsiz bir kimse insan olamaz.

Sen seni yetiştir kalma avara,	Cahil insan ne kazansa kâr olmaz,
İlim sahibini durmadan ara!	Cahil olanlara kimse yar olmaz,
Bir yüzün ak olur bir yüzün kara,	Çobanoğlu cahil bahtiyar olmaz,
İlimsiz bir kimse insan olamaz.	İlimsiz bir kimse insan olamaz.

5.4.2. İlim Adamlarına Önem Verme

İlim bilgi demektir. Âlim ise bilgiyi öğretendir. Öğretmenler, Türk toplumunda her zaman değer görmüş, tutum ve davranışlarıyla örnek olmuşlardır. Çobanoğlu, öğretmenleri öğrencilerin üzerinde ana baba kadar emeği olan, sevgisi ve şefkatiyle çocuklara kol kanat geren, yaraların dermanı, yol gösterici, bilgi hazinesi, insanlığa ışık tutan, ilim irfan sahibi kişileri yetiştiren, kapıları açılmasını sağlayan kişi diye tanımlamıştır.

Öğretmen Destanı

Ana baba gibi emeği vardır,	Öğretmendir fabrikanın temeli,
Ağızdır, lisandır, dildir öğretmen.	Öğretmendir bütün dünyanın dili,
Sevgisi şefkati insana yâdır,	Bütün insanlara uzanır eli,
Vücuttur, kanattır, koldur öğretmen.	Bize ışık tutan yoldur öğretmen.
Talebe okulun yeşil fidanı,	Öğretmendir ışık veren dünyaya,
Yanan bir ocağın sönmez dumanı,	Öğretmendir bizi götüren aya,
Öğretmendir yaraların dermanı,	Öğretmenin ilmi benzer deryaya,
Arıdır, kovandır, baldır öğretmen.	İrmaktır, denizdir, göldür öğretmen.
Öğretmendir bize gösteren yolu,	Sende yetişmiştir nice paşalar,
Odur talebenin kanadı kolu,	Öğretmensiz açılır mı kapılar?
Öğretmen haznedir, doludur dolu,	Temelinden sağlam olan yapılar,
Yapraktır, ağaçtır, daldır öğretmen.	Çobanoğlu der ki güldür öğretmen.

5.5. Diğer Değerler

5.5.1. Aşk

Âşık Murat Çobanoğlu, şiirlerinde göz unsurunu çokça ele almış, sevgilinin gözlerinin etkileyiciliğinden sıkça bahsetmiştir. Sevgilinin gözlerine bakınca aklının ve ruhunun derinden etkilendiğini, sevda elinden hasta düştüğünü, sevgiliye duyduğu aşkın kendisine cellat olduğunu vurgulamakta düştüğü bu sevdanın nasıl olduğunu anlayamadığını, yârinin gözlerinin derdine derman olduğunu, sevgilinin gözlerinin yüreğinde ferman yazdığını dile getirmektedir.

Gözlerin

Hava mı karardı, yol mu karardı? Gözlerin nem almış damlası tasta,
Beni mi kapladı duman gözlerin? Bir name gönderdim, verdi mi posta?
Hemen bakar bakmaz rengin sarardı, Sevdanın elinden vücudum hasta,
Benden mi bekliyor aman gözlerin? Olmaz mı derdime derman gözlerin?

Bu nasıl sevdadır, nasıl hararet?

Bu nasıl cilvedir, nasıl hareket?

Bu Çobanoğlu'na olmuşsun cellat,

Kaddime yazıyor ferman gözlerin.

Âşık için aşk, dert demektir. Mecnun'un Leyla için çölleri gezmesi, Ferhat'ın Şirin'e kavuşmak için dağları delmesi, aşkın düşürdüğü derde çare bulmak içindir. Âşık olan derdine çare bulmak için yollar arar, kimi zaman Kerem misali sevda nârında yanar, kimi zamanda aşk yüzünden gülünecek hale düşer. Âşık olan sözünü kaybetmez ve aşk öyle bir hal alır ki kimi zaman âşığı öldürür.

Derdini Bildiren Sevda

Âşık iç derdini kimlere döker, Arzu halin nice yere söyledi,
Rüzgâra derdini bildiren sevda! Kaderi başına neler eyledi?
Mecnun Leyla için gezdi çölleri, Kerem'i de Aslı rüsva eyledi,
Ferhat'a dağları deldiren sevda! Söyleyip başına güldüren sevda.

Âşık olan kayıp etmez sözünü,

Nasip var mı görem dostun yüzünü,

Yeter Çobanoğlu bitir sözünü,

Hâsılı âşığı öldüren sevda.

Âşık için sevgili narin ve güzeldir. Sevgilinin kaşları keman gibidir ve al yanağında ben vardır. Göllerde suna gibi süzülen yârin elleri kınalı, beli ince, boyu minadır. Sevdiğiyle yuva kurmak isteyen âşık, Kerem'in Aslı için yandığını anımsatarak sevdiğiyle birlikte olmak istediğini dile getirmiştir.

Yârim

Ben bir bülbül idim canan bağında, Çalkalanır göllerde sanki sunadır,
İkram eyle bana gül, ince yârim. Ellerine yakışmış elvan kınadır,
Kaşların kemandır siman da bedir, Belinden incedir boydan minadır,
Al yanak üstüne hal ince yârim. Gerdana dökülmüş tel ince yârim.

Çobanoğlu kurmak ister bir yuva,
Kerem'i yandırdı çektiği sevda,
Ben arı misali sen de bir kova,
Yapaydım sinende bal ince yârim

Âşık, cananı için canını kurban eden kişidir. Sevdiğini dilinden düşürmeyen, gönlünden sevdiğini çıkarmayandır. Dünya sonu boş olan bir yalandan ibarettir ve âşık yuva, âşık olduğu ise yuvayı yapan kuştur. Çobanoğlu'na göre dünya yalanlarla kurulu bir düzendir. Sevdası gönlü talan eyleyen âşık, kendini kervan, sevdiğini ise bezirgân olarak belirtmiş ve yolundan sevdasını ayırmayacağını dile getirmiştir.

Seni

Canımı canana kurban eylerim, Anladım ki yalan dünya sen boşsun,
Düşürmem sevdiğim dilimden seni, Ağlama gözlerim her zaman yaşsın,
Ben bir avcı oldum sen de bir suna, Ben bir yuva yârim sen de bir kuşsun,
Uçurmam vallahi gönlümden seni. Vallahi uçurmam elimden seni.

Çobanoğlu dünya yalandır yalan,
Sevdan eylemiştir gönlümü talan,
Sen bir bezirgânsın ben de bir kervan,
Vallahi ayırmam yolumdan seni.

Divan Edebiyatının yanı sıra Halk Edebiyatında da klişe haline gelen sürmeli göz, aşığın aklını başından alarak yüreğini yakmıştır. Sürmeli göz mazmunuyla bakışların etkili olduğu anlamı verilmek istenmiştir. Çobanoğlu sürmeli gözlü sevdiğinin onu çok derinden etkilediğini, ona âşık olduğunu ve sevdiğinin sürmeli bakışlarıyla deli divaneye döndüğünü şiirinde yansıtmıştır.

Bir Gözleri Sürmeli

Beni yerden yere vuran sen misin?	Bülbülün sevdiği gonca gül müdür?
Yaktı gitti bir gözleri sürmeli.	Bana bakışların bilmem el midir?
Aklımı başımdan aldı götürdü,	Derelerden akan bilmem sel midir
Baktı gitti bir gözleri sürmeli.	Aktı gitti bir gözleri sürmeli.

Çobanoğlu âşık olmuştur sana,
Sen beni etmişsin deli divana,
Sanki bir sarayda dönmüş sultana,
Çıktı gitti bir gözleri sürmeli.

Ülkemizde eskiden sıklık gösteren bazı yörelerde ise hala devam eden başlık parası âdeti Murat Çobanoğlu'nun şiirinde de yer almıştır. Sevdiğine kavuşmak için başlık parası âdetine takılan Urfalı Memo Almanya'ya çalışmaya gitmiştir. Bu dönemde sevdiği kız Zeyno'yu babası başkasına vermeye çalışmıştır. Memo da arzuhâlini Çobanoğlu'na bildirmiş haykırışını dile getirmesini istemiştir. Memo'nun

feryadına kulak veren Çobanoğlu bir kıtasını Memo'nun yazdığı şiiri tamamlayarak "Zeyno"adlı şiirini oluşturmuştur(<https://www.youtube.com/watch?v=Gii1KJ1nFIc>).

Şiirde birbirlerini seven iki kişinin engellere takılan aşkı anlatılmıştır. Kerem'i yakan aşk Memo'yu kül etmiştir. Babasının Zeyno'yu başkasına vermeye çalıştığını öğrenen Memo bu duruma dayanamayacağını, gariplerin yuvası olmayacağını, yetimlerin umudunun çabuk söndüğünü, başlık parasını hazırladığını ve babasının eline sayacağını ifade etmiştir. Sevdigine yemin ettiren Memo başkasına varmamasını, Zeyno'nun tenine yabancı el değmemesini ve kavuşmak için Allah'a yalvardığını dile getirmiştir. Memo, Zeyno'nun yoluna baş koymuş, bu şiirin yazılmasıyla herkes Memo'nun derdini öğrenmiş, dağlar taşlar bu dertle inlemiştir.

Zeyno

Ben garibi hasret koydun bağına,	Hiç olur mu gariplerin yuvası?
Bırakmadın beni gönlüne Zeyno,	Tez sönermiş yetimlerin çırası,
Derler Kerem yandı sevda narına,	Yeni hazırladım başlık parası,
Ondan beter yandım, külüne Zeyno.	Sayacam babanın eline Zeyno.

Ben seni sorardım esen yellere,	Sen beni düşürdün derde sevdaya,
Sen beni düşürdün dilden dillere,	Yalvarırım tez kavuştur sılaya,
Duydum baban seni verir ellere,	Seni ant veririm Bâri Hüda'ya,
Vallah dayanamam haline Zeyno.	El değmesin senin tenine Zeyno.

Ben Memo'ya Çobanoğlu söyledi,

Söyledi de cümle âlem dinledi,

Bu ahımla dağlar taşlar inledi,

Vallah baş koymuşum yoluna Zeyno.

Yeryüzündeki en büyük mutluluklardan biri kişinin sevdiğiyle beraber olmasıdır. Kişi sevdiğiyle beraberken var olan her türlü olumsuzluk anlamını yitirir. Çobanoğlu da aşağıdaki şiirinde sevdiğine bir arzusu olduğunu belirterek sevdiğinin gönül bahçesinde gül olmayı istemekte, dünyanın onun için önemsiz olduğunu ve sevdiğinin ayağı altında yol olmak istediğini dile getirmektedir. Kendisini köle sevdiğini ise alıcı olarak betimleyen Çobanoğlu, bir kenara atılmamayı ve kabul edilmeyi beklemekte, feleğe minnet etmeyeceğini söyleyerek sevdiğinin gönül sarayında kul olmayı istemektedir.

Kabul Eyle

Sevdiğim sana bir arzum vardır,	Sözlerim tatlıdır, değildir acı,
Gönül bahçesinde gül kabul eyle!	Acı olan sözün olmaz ilâcı,
İstemem dünyayı hep senin olsun,	Ben bir köle olum sen de alıcı,
Ayağın altında yol kabul eyle!	Atma bir tarafa, al kabul eyle!

Çobanoğlu Yaradan'ın aşkında,
Ben feleğe minnet etmem üç günde,
Gönül sarayında sevda köşkünde,
Kendin ağa beni kul kabul eyle!

İssız bir dağın başındaki yol nasıl kıymetliyse Çobanoğlu için de sevgilisi o derece kıymetlidir. Gönülünün içindeki kovan, arının yaptığı baldır sevgili. Canının içindeki canan diye tabir ettiği sevgilisini ve sazını çok sevdiğini dile getirmekte ve sevdiğini sazının üstündeki tele benzetmektedir.

Tele Benzersin

Çok güçlü çıkmışsın benim karşıma,	Gönül yaylasında ağır dumansın,
Yüce dağ başında yola benzersin,	Canımın içinde şirin canansın,

Gönlümün içinde kovan gibisin, Boyun küçük amma içten mercansın,
Arının yaptığı bala benzersin. Her gün için coşar sele benzersin.

Çobanoğlu der ki duysam sızımı,
Hatırlattın bana körpe kuzumu,
Yârimi severim bir de sazımı,
Sazımın üstünde tele benzersin.

Çobanoğlu için sevdiğinin gözleri aklını başından alacak kadar etkili, Mecnun'dan ve Kerem'den daha zor hale düşürecek kadar tesirli ve dertten derde salacak kadar fenadır. Sevdiğinin gözlerine vurulan âşık, çaresiz kaldığını söylemekte ve sevdiğinin kendisini terk etmemesini istemektedir. Başına her türlü belayı sevdiğinin getirdiğini düşünen Çobanoğlu, böyle sevda bilmediğini ve gözlerinin kendisini dertlere düşürdüğünü söylemektedir. Aşk ateşiyle sararıp solmakta olan âşık, sevdiğinin bir anda bakıp kaybolduğunu, giden sevgilinin ardından sevdiğinin gözlerinin içinde kaldığını, iz bıraktığını dile getirmektedir.

Gözlerin

Değerli gözlerin bir bak rengine, Tabip olup saramazsın yarayı,
Aklımı başımdan aldı gözlerin. Sen getirdin bana türlü belayı,
Mecnun'dan fenayım, Kerem'den beter Vallahi bilmezdim böyle sevdayı,
Beni dertten derde saldı gözlerin. Beni taştan taş çaldı gözlerin.

Bağladın kollarım sardın bedeni, Çobanoğlu neden sarardın soldun?
İnan ki Mevla'ya severim seni, Evvela dost idin şimdi yâd oldun,
Dönderip yüzünü terk etme beni, Bir anda yüzüme baktın kayboldun,
Gönlüm sarayına daldı gözlerin. Sen gittin içimde kaldı gözlerin.

Düştüğü aşk ile deliye dönen Çobanoğlu, sevdiğinin sallana sallana gezdiğini söylemekte ve sevdiğinin boyunu endamını gördükçe canını ona feda etmek istemektedir. Ömründe böyle bir şey görmediğini belirterek sevdiğinin soyuna bile kurban olmak istemiştir. Sevdiğiyle beraber olmayı bekleyen âşık, kervanı alıp sevdiğinin köyüne gitmek istemekte, güle gönülden bağlı olan bülbül misali sevdiğine olan bağını anlatmakta ve gittiği aşk yolunda sevdiğini görmekten duyduğu sevinci dile getirmektedir.

Kurban

Ömür geçti böyle yol alamadım, Sevda böyle güzel, bilmem ne deyim?
Sallan güzel sallan boyuna kurban, Bir canım var sana kurban edeyim,
Ben senin aşkınla olmuşum deli, Yükle kervanını haydi gideyim,
Senin değil güzel soyuna kurban. Gidelim gidelim köyüne kurban!

Bu Çobanoğlu'nu eyledin deli,
Bülbülüm gönülden severim gülü,
Bu gittiğin yollar bak aşkın yolu,
Sallan güzel sallan boyuna kurban!

Sevdiğine arzuhalini gönderen âşık, çıbanına dermanın kendisinde olduğunu düşünmekte, yârinin haline acımadığını ve her türlü imkânının sevdiğinde olduğunu söylemektedir. Doğruyla yanlışı seçemediğini, halinin perişan olduğunu ve sevdiğinin yanında üç günde olsa misafir olmak istediğini belirtmektedir.

Sende Dost

Bir nağme gönderdim sevdiğim sana, El vurdu sızladı göğsüm çıbanı,
Çıbanımın dermanı var sende dost! Seçemedim yahşi ile yamanı,
Her gün için acımadın halime, Hacılar hacda kesermiş kurbanı,

Bu derdimin imkânı var sende dost! Bu gönlümün kurbanı var sende dost!

Çobanoğlu oldu halin perişan,
Arzu Kamber için gezdi dervişan,
Olaydım yanında üç günlük mihman,
Bu gönlümün figanı var sende dost!

Kara gözlü yârine seslenen Çobanoğlu yârinin sevda hançerini eline alıp sinisini yarmasını beklediğini, yârinin sözüne ve diline âşık olduğunu, kapısında kul olduğu, sevdiğinin aşkıyla yana yana küle döndüğünü anlatarak sevdiğinin bu hâlini görmesini beklemektedir. Sevdiğine olan aşkını ve hayranlığını dizelerinde belirten Çobanoğlu yârinin soyunu ağalara, beylere, kaşlarını yaya, simasını aya benzetmiştir. Sevdiği nereye giderse peşinden gideceğini, bu dünyanın kimseye kalmadığını vurgulayan âşık bir gün dünyanın kara gözlü yârini de alacağını dile getirmektedir.

Kara Gözlüm

Sevda hançerini aldın eline,	Aslın ağa mıdır bey mi bilemem,
Gel de bu sinemi yar kara gözlüm!	Kaşların çatılmış yay mı bilemem,
Âşığım sözüne, şirin diline,	Siman bedirlenmiş ay mı bilemem,
Doldur aşk şerbetin ver kara gözlüm!	Saçların dökülmüş gör kara gözlüm!

Her gelip geçtikçe sana yol oldum,	Çobanoğlu âşık olmuştur sana,
Ağa oldun, ben kapıda kul oldum,	Nerye gitsen ben gelirim o yana,
Ateşinden yana yana kül oldum,	Bu dünya kalmadı şaha sultana,
Gel de bu hâlimi gör kara gözlüm!	Gün gelir seni de yer kara gözlüm!

5.5.2. Ayrılık/ Gurbet

Ayrılık ayrı olma durumudur. Seven için en zor durum ayrılıktır. Murat Çobanoğlu kendini bir avcıya, sevdiğini ise kuşa benzetmiştir. Sevdiğine kavuşamadığını, gözden kaybettiğini ifade etmektedir. Ayrılığın verdiği çaresizlikle sırrını dost bildiği kişilere açmış ancak dost dedikleri de namert çıkmıştır. Çobanoğlu yarasının tabibini sevdiği olarak görmüştür ancak sevdiği, yaraya çare olmak yerine yarasını deşmiştir.

Uçtu da Gitti

Ben bir avcı idim canan da bir kuş,	Dedim harcayayım dosta varımı,
Kanat vurdu gözden uçtu da gitti.	Kimler bilir benim gam efkârımı,
Döndüm her yanıma kaya hem de taş,	Dost bildim de açtım gizli sırrımı,
Keklik gibi elden kaçtı da gitti.	Muhannet yâd ele açtı da gitti.

Çobanoğlu kader yazı sıralı,
Kimi gördüm ise benden karalı,
Cananım bir tabip ben de yaralı,
Bakmadı yarama deşti de gitti.

İnsanın doğup büyüdüğü yerlerden uzak yaşaması çok zordur. İnsanoğlu memleketinde kendini güvende hisseder. Gurbette olmak insanı içine kapanık birine çevirebilir. Kişi kendi memleketinde, kendi toprağında sultanlar gibi yaşadığını her şeyde söz sahibi olduğunu düşünür. Gurbet ise vatanından ayrı düşen biri için içini günden güne kemiren bir derttir. Çobanoğlu da memleketinde iken kendini güçlü ve mutlu hissetmiştir. Bahçe gibi, bağ gibi iken gurbette olmanın onu çöle çevirdiğini düşünmektedir.

Gurbet Akşamı

Bölböl gibi durmaz vallah öterdi, Bu mudur dünyada benim nişanım?
Şimdi lâl eyledi gurbet akşamı, Anladım ki daha yoktur dermanım,
Ben kendi ilimde şahtım, sultandım, Aslan gibi olan bu şirin canım,
Böyle kul eyledi gurbet akşamı. İnce tel eyledi gurbet akşamı.

Çobanoğlu bilinmeyen çağ idim,
Erimez tükenmez yüksek dağ idim,
Fidanıdım, bahçeyidim, bağ idim,
Şimdi çöl eyledi gurbet akşamı.

Gurbet insanın yuvasından ve sevdiklerinden ayrı düşmesidir. Gurbette olanın kolu kanadı kırık, yüreği dertle doludur. Gurbette olanlar yaban ellerde kendilerini boynu bükük ve çaresiz hisseder. Yaşadığı çaresizlikleri kaderine bağlayan insanoğlu gam tarlasının işçisi olur.

Zar Mıdır?

Beni böyle hâlden hâle düşüren, Baba bu dünyada etme rahatı,
Hasret midir, sevgi midir, yâr mıdır? Boşuna geçiyor ömür saati,
Bölbölü dünyada divâne eden, Beni dolandıran bak bu gurbeti,
Fidan mıdır, bahçe midir, bâr mıdır? Talih midir, yığbal mıdır, zar mıdır?

Çobanoğlu gam tarlasını ekmek,
Derdi bu dünyada feryad ı çekmek,
Diyarı gurbette boynunu bükmek,
Âlâ mıdır, kolay mıdır, zor mudur?

Gözü yollarda olan biri için beklediğine kavuşmak büyük mutluluktur. Ancak yolunu beklediğine kavuşamayan ise derin kırıklıkları yüreğinde taşır. Çobanoğlu'da şiirinde beklediği yolların boşuna olduğunu düşünmektedir. Atlının yayayı bilmediğini, Ferhat'ın dağları inlettiğini, Mecnun'un Leyla'yı sevdiğine değinen âşık yabancı diyarlarda kimsenin hâlini sormadığını ve gurbet ellerde gözünün yollarda olduğunu dile getirmektedir.

Yol Bekle Bekle

Garip yolcu ne ağlarsın dağlarda?	Süvariler sual etmez yayayı,
Gelmez ki o canan yol bekle bekle.	Ferhat çınlatmıştır nice kayayı,
Bilmezsin ki ne zaman açılacak?	Dertli Mecnun sen seversin Leyla'yı,
On bir ay bağlarda gül bekle bekle.	Çık da dağ başına çöl bekle bekle.

Çobanoğlu kayıp etme yolunu,
Bilir misin sağın ile solunu,
Garip elde kimse sormaz hâlini,
Gurbet kapısında el bekle bekle.

Yârinden ayrı düşenler yüreğinde her zaman sevda yükünü taşımaktadır. Eşinden ayrılanlar, sevdiğine uzak kalanlar yaralı bir suna gibidir. Ayrılığın gam yükünü taşıyan insanoğlu bellidir ve günü feryatla geçmektedir. Allah'tan kendisine yardım etmesini isteyen Çobanoğlu, kulun arzusuna Mevla'nın dermanı olacağını ve yine sevdiği diyarlara hasret kaldığını anlatarak kısmetini alanların ilden ile dolaşacağını anlatmaktadır.

Güle Dolanır

Baharın mevsimi bâr zamanında,	Gam yükünü çeken bellidir insan,
--------------------------------	----------------------------------

Bülbül figan eder güle dolanır. Günü feryat ile geçer perişan,
Eşinden ayrılan yaralı suna, Bazı demli gezer bazı dervişân,
Her kanat çaldıkça göle dolanır. Müşköl olan elden ele dolanır.

Bu Çobanoğlu'na yardım et Kudret!

Kulun arzusu var sendedir nusret,

Yine koydun beni o yâre hasret,

Kısmet alan ilden ile dolanır.

Sevgiliye kavuşma arzusunu yürekte taşıyanlar, yârin cemalini görme umudunu hiçbir zaman kaybetmezler. Âşık olan uzakta olsa da sevdiğini, yârin hayal eder, onun iyi olmasını ister. Çobanoğlu da sevdiğinden ayrı düşenlerin yüreklerinde her zaman bu derdi taşıdığı söylemekte, esen rüzgârdan haber götürmesini isteyerek yârinin kendi durumunu perişan görürse incitmemesini beklemektedir.

Tane Tane

Esen rüzgâr arzuhalim canana, Tanı yakın ahababını elini,
Varınca hâlimi sor tane tane, Konuştur da anla tatlı dilini,
Verdiğim inciye yâr gerdanına, Perişan görürsen zülfün telini,
Dökmeden eline ver tane tane. Sakın incitmeden ör tane tane.

Çobanoğlu budur ah u amanım,

Yâr aşkına yanmaktadır bu canım,

Eğer sorar isen benim cananım,

Sinemde yaralar var tane tane.

Gurbet elde yaşayan evladına seslen bir annenin ağzıyla yazılan aşağıdaki şiirde Çobanoğlu, aile birliğinin bozulmasıyla düşülen durumu, gurbet yolunu bekleyen aile fertlerinin halini anlatmıştır. Hasretlik, yol bekleyenlerin yüreğinde bir yaradır. Gurbete giden kişiler yıllarca ailelerinden uzak yaşamakta bu süre zarfında devran dönmekte, bek bükülmekte, saç ağarmaktadır. Yolunu gözlediği oğlunun gelmediği bu sürede gamın hayatlarından eksik olmadığını, ecelin kapılarında dolaştığını söyleyen âşık, hasretliğin neden bitmediğini sorgulamaktadır.

Anadan Almanya'ya Mektup

Aman yavrum saçlarıma ak düştü,	Fatma yârin gelinliği çıkarmış,
Saç ağardı, bel büküldü, gel yetiş!	Onun da saçları bütün ağarmış,
Her gün için yavruların yaş döker,	Dert bilen komşular halini sormuş,
Dostlarımız bak çekildi, gel yetiş!	Ümidimiz hep kesildi, gel yetiş!
Ayşe, Ahmet, “baba” diye sızlıyor,	Yavrum bu hasretlik beni dağlamış,
Mahmut da yetişmiş mektup yazıyor,	Yavrum yollarını kimler bağlamış?
Ecel gelmiş kapımızda geziyor,	Karslı Çobanoğlu demiş ağlamış,
Tarlamıza gam ekildi, gel yetiş!	Ömür taşı hep döküldü, gel yetiş!

İnsanoğlu, sahip olduğu değerli şeyleri yitirince kıymetini anlar. Varlığına alıştıklarının elinden hiç gitmeyeceğini düşünür ancak ne zamanki elindekileri kaybeder o zaman değerini anlar. Son pişmanlığın fayda vermediği gibi kaybedilenlerin arkasından da kıymetini bilmenin, tamir etmeye çalışmanın bir anlamı yoktur. Aşağıdaki şiirinde aşk acısı çeken âşık, düştüğü kötü durumlardan sonra sevdiğinin telafi etmeye çalışmasının bir faydası olmadığını vurgulamaktadır. Sevdiği uğruna canını feda etmekten kaçınmayan Çobanoğlu, son dörtlüğünde sevda yolunda yarı yolda kaldığını söyleyerek muradına eremediğini, mutlu olmadığını belirtmekte ve sevdiğine beddua ederek onunda mutluluğa erememesini dilemektedir.

Bundan Sonra

Sen beni gönülden aşk defterine	Senin için kurban ettim serimi,
Yazsan da faydası yok bundan sonra.	Garip bir âşığım sorma yerimi,
Sen bir kervan, sinem yoldur uğruna,	Nesim olsam vücudumdan derimi,
Ezsen de faydası yok bundan sonra.	Yüzsen de faydası yok bundan sonra.

Dileğimi Yaradan'dan diledim,	Bilemezsin sular gibi çağladım,
Koyun oldum, kuzu için meledim.	Elim tuttum gözlerime ağladım.
Bilmeden derdimi sana söyledim,	Aşkın bohçasını gizli bağladım,
Kızsan da faydası yok bundan sonra.	Çözsen de faydası yok bundan sonra.

Felek bir sakidir, dünya meyhane,	Şükür ettim kısmetimin aşına,
Başına dolanmaz nâra pervane.	Acımadın gözlerimin yaşına,
Gönlümün sarayı oldu virane,	Mezarımı uçurumun başına,
Gezsen de faydası yok bundan sonra.	Kazsan da faydası yok bundan sonra.

Gündüzüm gecem yok, arzum da; bir can	Çobanoğlu ömrüm döndü yarıma,
Âşık maşukuna feda eder can.	Ben ki yarımadım sen de yarıma,
Ben bir avcı oldum sen de bir ceylan,	Ben ölünce ağla gel mezarıma,
Tezsen de faydası yok bundan sonra.	Bezsen de faydası yok bundan sonra.

Bazı işler elimizde değildir. Biz olması gerekenin peşinden koşarken, hayat tersine dönebilir. Çobanoğlu da sebep-sonuç ilişkisine dayalı olarak, düşünülen ve gerçekleşen olayların farklılığını dile getirmekte, sevdiğinden ayrı kalmanın hüznünü dizelerinde yansıtmaktadır.

Biçer Dediler

Gönül yaylasında nebatat idim, Derdim dağlar gibi yazamaz kalem,
Felek tırpan attı biçer dediler, Esen rüzgâr yâre yetirin selam,
Ben kendi yârime sadakat idim, Söyleyin derdimi duymasın âlem,
Fakat o yâr senden geçer dediler. Duydum ki yâdlara açar dediler.

Çobanoğlu bir arzum var divana,

Arzuhâlim yetiren yok canana,

Aşkın bülbülüymü bağda gülşana,

Mevsimi gelmeden uçar dediler.

Türk Edebiyatının temel temalarından biri olan “gurbet” teması, Anadolu insanının hayatının ortaya koymaktadır. Göç ve gurbet, geçim derdi için yaşanan iki olgudur. Gurbet yolu gözleyen gelinler, analar ve babalar bu duygularını ağıtlarla dile getirmişlerdir. Çeşitli sebeplerle vatanından uzak düşen insanoğlunu gurbet ellerde vatan hasreti, sevgiliye ve aileye duyulan özlem yakıp yandırır. Çobanoğlu da aşağıdaki şiirinde gurbetin kendisini yaraladığını, gözlerini yaşa boğduğunu, gurbette olanların her gün dert çektiğini, vatani ile sevdiklerine duyduğu özlemi ve gurbet derdiyle vücudunun sızladığını ifade etmektedir.

Gurbet Köşesi

Sorma bu garibin nedir hâlleri? Arı olan hiç sevmez mi balları?
Yine yaralamış gurbet köşesi, Garip kuşlar dolanıyor dalları,
Ağladıkça gözlerimden yaş gelir, Sevdiceğim giymiş idi alları,
Nede paralamış gurbet köşesi. Şimdi karalamış gurbet köşesi.

Gönül tarlasına gam tohum eker,	Çobanoğlu bilinmeyen zaman var,
Gelen bu dertleri her gün de çeker,	Yüce dağ başına çıkan duman var,
Gördüm birisini boynunu bükür,	Değme zalim vücudumda çıban var,
Yârdan aralamış gurbet köşesi.	Şimdi yaralamış gurbet köşesi.

Dermansız derde düşen, yaşayacak günü kalmayan, gönül bahçesi solan,feleğin ağır yükünü iliklerine kadar hissedenden ancak bütün bunlara rağmen en büyük derdinin vatanına hasret kalmak olduğunu belirten âşık, gurbet elde yaşamanın belini büktüğünü, derdine dert eklediğini dile getirmektedir.

Gel Gör Hâlimi

Vücudum sızlıyor her yanıma yara,	Seni seven candan sadık yâr idim,
Bulunmaz dermanım gel gör halimi.	Gönlünün içinde tek bir var idim,
Hiç kimse ecele bulamaz çare,	Çiçeği açılmış bahçe bar idim,
Yazılmış fermanım gel gör halimi.	Kurudu gülşenim gel gör halimi.

Hasretin işledi benim canıma,	Haber verin yâranıma dostuma,
İliğime, damarıma, kanıma...	Ey insafsız ne düşmüşsün kastıma,
Merhametin varsa uğra yanıma,	Felek ağır yükü verdi üstüme,
Kalmadı zamanım gel gör halimi.	Götürmez kervanım gel gör halimi.

Kader koyununa olmuşum çoban,	Çobanoğlu ömrüm taşı döküldü,
Var mı benim gibi dertli gariban?	Gönül tarlasına hasret ekildi,
Her yanıma sızlıyor başvurmuş çıban,	Zalim gurbet elde belim büküldü,
Döküldü hicranım gel gör halimi.	Hasretim vatanım gel gör halimi.

Feleğe yalvaran âşık, sıra özlemi çekmekte, memleketinin bir yanını çimen bir yanını çiçek olarak hayal etmektedir. Vatanının her köşesini cennet olarak tasvir eden Çobanoğlu, feleğin kancasını kendisine ve memleketine takmamasını, kem gözlerle bakmamasını ve vatanına biraz olsun kaderin gülmesini istemektedir. Sırrının gizli olduğunu, sevenlerin sevdikleri için doğru yâr olduğunu söyleyen âşık, sazının tellerini memleketine hediye etmektedir.

Bizim Ele

N'olur dünya sana bir arzum vardır!	Dumanı çıkmayan sobayı yakma,
Bari essin rüzgâr, yel bizim ele!	Ey felek kancanı bizlere takma!
Bir yanı çiçektir bir yanı çimen,	Dönüp kem gözlerle bizlere bakma,
Bari n'olur gitsin yol bizim ele!	Biraz da gül bari gül bizim ele!
Bu nasıl güçtür, nasıl kuvvettir?	Açılmamış gizli olan sır imiş,
Doğruların edeceği himmettir,	Seven sevdiğine doğru yâr imiş,
Vatanımın her bir yanı cennettir,	Çobanoğlu'nun da neyi var imiş?
Biraz da dolaş sen gel bizim ele!	Armağandır üç tek tel bizim ele!

Gurbet ellerde dolanan Çobanoğlu, uzak diyarlarda geçirdiği sürede yaşlandığını söylemekte ancak gurbetliğin tükenmediğini dile getirmektedir. Gönünün harap olduğunu, dostlarının etrafında kalmadığını, yaşının ilerleyip belinin büküldüğünü, yolların aynı durduğunu, ağaçların kuru dala döndüğünü ve gurbetin bitmediğini belirtmektedir.

Aynı Duruyor

Bu gurbeti adım adım dolandım,	Gönül binasından taşlar döküldü,
--------------------------------	----------------------------------

Ben kocaldım yıllar aynı duruyor, Dost dediğim birer birer çekildi,
Sazımın üstüne perde bağladım, Yaşım ilerledi belim büküldü,
Ben inceldim, teller aynı duruyor. Ben küçüldüm yollar aynı duruyor.

Çobanoğlu sanma ele dost oldu,
Mevsim geldi koca ağaç dal oldu,
Gözyaşım la bak bu sinem yol oldu,
Ben açıldım seller aynı duruyor.

Ayrılık, âşık olanların en büyük derdidir. Vuslat için çabalayan sevenler, çeşitli badireler atlatmaya razı olurlar. Çobanoğlu da şiirinde sevdâ uğruna bahçıvan olanın güllere hizmet edeceğini, Kerem'in yârine kavuşma arzusuyla küle döndüğünü, Mecnun'un Leyla'nın aşkıyla çöllere düştüğünü dile getirmiştir. Feleğin yayının bükülmeyeceğini söyleyen âşık, Kamber ile Arzu hikâyesini anımsatarak sevenlerin kavuşamamasını anlatmaktadır.

Kuzu Yok

Gönlümün dağını seyran eyledim, Bağban olan hizmet eder güllere,
Çoban ağlar, koyun meler kuzu yok. Kerem yana yana döndü küllere,
Bu nasıl sevdadır anlayamadım, Âşık olan yârin sorar çöllere,
Ocak yanar, duman tüter közü yok. Mecnun ağlar, Leyla göçmüş izi yok.

Çobanoğlu nerden aldın payını?
Kimler büker bu feleğin yayını?
Yığılmışlar bilmem kimin düğünü?
El toplanmış, Kamber ağlar, Arzu yok.

Birbirini seven iki âşık için en büyük dert kavuşamamaktır. Son gününe yetişen sevdiğinden âşık, yanında oturup ağlamasını istemektedir. Bu derdi yüreğinde taşıyan âşık, sevdiğini zalim babasının vermediğini, ayrılık derdiyle sararıp yaprağa döndüğünü söylemektedir. Âşık, sevdiğinden ayrı can verdiği yârinin yanına gelip ağlamasını beklemektedir.

Ağla Sevdiğim

Son günüm yetişti gel yâr üstüme,	Sarardı da yüzüm döndü yaprağa,
Gel otur yanımda ağla sevdiğim!	Sen ayrıldın ben de düştüm merağa,
Zalim babam beni vermedi sana,	Sensiz nasıl girecem bu toprağa,
Gel otur yanımda ağla sevdiğim!	Gel otur yanımda ağla sevdiğim!

Gün gelir ki toprak emer kanımı,
Sensiz bu toprağa verdim canımı,
Çobanoğlu söyle sen destanımı,
Gel otur yanımda ağla sevdiğim!

Ayrılığın hasreti yüreğinde acı, gözünde yaş bırakan âşık, zalimlere dert yanmanın boşa olduğunu, zalimin bağrının taş olduğunu söylemektedir. Gündüzünün ve gecesinin belli olmadığını, herkesin derdi içinde kendi derdinin daha büyük olduğunu düşünen Çobanoğlu, dertli dertli ağladığını, ayrılık hasretiyle yüreğinin dağlandığını, yollarının acılarla bağlandığını ve yarasına derman bulamadığını dile getirmektedir.

Çıban Oy

İçimde bir acı, gözlerimde yaş,	Ne gündüzüm gündüz, ne gecem gece,
Ben bilemem seni yaman dağlar oy!	Çıkılmaz bir yol var inceden ince,
Zalime dert yanma onun bağı taş,	Herkesin derdi var benimki yüce,

İçimde sızlıyor acı çıban oy!

İnanamam sana yalan cihan oy!

Çobanoğlu için için ağladı,

Ayrılık hasreti beni dağladı,

Acı günler yollarımı bağladı,

Yaram fazla bulunmadı derman oy!

Halini, durumunu, vaziyetini söyleyen, bildiren kişi anlamına gelen arzuhalciden âşık derdini yazmasını istemektedir. Derdinin çok olduğunu, vatanını terk etmeyeceğini, gurbetin yakasını bırakmadığını söyleyen Çobanoğlu, içindeki kederi ve derdi arzuhalcinin teker teker yazmasını istemiştir. Gurbet elde kaldığını, ozanlığını birçok yerde icra ettiğini, derdinin kördüğümüne döndüğünü anlatan âşık, dertlerin çözülmesini istemektedir.

Kalem Kalem

Aman arzuhalci, benim derdimi,

Terk eylemem vatanımı, yurdumu,

Al da bu kâğıda yaz kalem kalem.

Gurbet el bırakmaz dönem ardımı,

Öyle bildim ki derdim yetmişle seksen,

İçerimde olan bunca derdimi,

Bir hesap ki ettim yüz kalem kalem.

Yazarsın yârime düz kalem kalem.

Çobanoğlu gurbet elde eylendi,

Ozan oldu çok dillerde söylendi,

Derdim benim düğüm düğüm düğlendi,

Mevla'yı seversen çöz kalem kalem.

5.5.3. Özlem

Bir kimseye ya da bir şeye kavuşma isteğine özlem denir. Vatanından ayrı yaşayanların ve sevdiğine kavuşmak isteyenlerin gönlünde özlem her zaman vardır.

Çobanoğlu da şiirinde sevdiğine olan özlemini, bülbülün güle hasretini, çaresiz bezirgânın yola kavuşma isteğini anlatarak; sevda çekenlerin dermana hasret kaldığını, Leyla ve Mecnun'un aşkına telmih yaparak Mecnun'un çöllere olan sevdasını vurgulamıştır. Sadık kulların Allah'ı inkâr etmediğini söyleyen âşık, vatanından ayrı düşenlerin yurtlarına ve diyarlarına olan özlemini anlatmaktadır.

Hasrettir

Dertli gönül ne gezersin gurbeti?	Sevda çeken yürek döner çıbana,
Şimdi dertli bülbül güle hasrettir.	Her gün için hasret kalır dermana,
Yüce dağ başını duman bürümüş,	Leyla'nın aşığı dertli Mecnun'a,
Biçare bezirgân yola hasrettir.	Leyla gelmez, Mecnun çöle hasrettir.
Sevdanın hasreti sinemi yakar,	Çobanoğlu Yaradanım olsun yâr,
Sular Allah için durmadan akar,	Sadıklar Mevla'yı eder mi inkâr?
Sunam yaralanmış kanları akar,	Gurbet elde kalan yaralı kullar,
Şimdi yüzmek için göle hasrettir.	Vatana hasrettir ele hasrettir.

Şiirinde Çobanoğlu, eşinden ayrı düştüğünü, gurbet ellerde hasretlik çektiğini ve bu nedenle de yasa düştüğünü turnalara seslenerek anlatmaktadır. Dünyanın insanları zora düşürdüğünü, zarar görmemek için herkese inanmamak gerektiğini belirten âşık, sevenin sevdiği için canını verebileceğini söylemektedir. İki oğlu ile iki kızı olduğunu belirten Çobanoğlu, çok sevdiği vatanı Kars'a turnalarla selam söylemektedir.

Turnalar

Eşizden mi ayrılmışsınız bilemem!	Âşıklar canını verir canana,
Neden batmışsınız yasa turnalar?	Yolunuz gidiyor bilmem ne yana?

Ah ederim ben de gurbet ellerde,	Sesiniz cansızı getirir cana,
Kulak verin çıkan sese turnalar!	Sizin gibi dertli varsa turnalar!
Dünya insanları düşürür dara,	Çobanoğlu der ki bir çift sözüm var,
Avcı vardır alçalmayın dağlara,	Yârim için tükenmeyen arzum var,
Korkarım ki uğrarsınız zarara,	İki oğlum ile iki kızım var,
İnanmayın siz herkese turnalar!	Benden selâm deyin Kars'a turnalar!

5.5.4. Üzüntü/Dert

İnsanoğlu, üzüntülerle ve dertlerle boğuşurken kendini yalnız hisseder. Etrafındaki kişilerin onu anlamadığını, en büyük derdin kendisinde olduğunu düşünür. Çobanoğlu da aşağıdaki şiirinde “Bu nasıl dert idi geldi başıma?” diyerek sitemde bulunmuş, kimsenin gözyaşlarına acımadığını, kime derdini sorsa kendisinden daha hüznü olduğunu, kaderini sessizce kabul edip derdini kimseye dökemediğini aktarmıştır. Sinesini üzüntü ve derdin kapladığını söyleyen âşık, demirden bir hisara denk geldiğini ve bundan kurtulamadığını ifade etmektedir. Bağ kurmak isterken viran olan hayatla karşılaşan âşık, bu durumdan büyük üzüntü duymaktadır.

Oldum

Bu nasıl dert idi geldi başıma?	Sevdanın rüzgârı tersine eser,
Dünya sitemini çekemez oldum.	Sinemi bürüdü gam ile keder,
Acıyan yok, gözden akan yaşıma,	Bu aşkın kalesi polattan hisar,
Feleğin yayını bükemez oldum.	El atıp da beni sökemez oldum.
Herkesin derdi var bilinmez aslı,	Çobanoğlu halin döndü yamana,
Kimi yokladım sa benden de yaşlı,	Çevrildi çağların, döndü zamana,
Dedim kaderime olayım uslu,	Dedim bir bağ kuram döndü virana,

Derdimi kimseye dökemez oldum. Gönül bahçesini dikemez oldum.

Dünyada dertsiz insan olmaz. Her insanın kendine göre büyük küçük birçok derdi vardır. Âşık Murat Çobanoğlu’da dünyada birçok dert çektiğini, bu dertlerini kadere bağladığını, yazmakla sayamayacak kadar çok olan dertlerini en sonunda kalp defterinde tuttuğunu belirtmiştir. Efkâra düşen âşık, sevdiğinden ayrı olmanın verdiği üzüntüyle dertlerini yazdığını bildirmiş, her geçen günün dertle dolu olduğunu ifade etmiştir.

Perdeye Yazdım

Aman dostlar çok dert çektim dünyada,	Gönderdim haberi almaz olaydın,
Başıma geleni kadere yazdım,	İçten bu yarayı bilmez olaydın,
Çok kâğıda yazdım yazdım sığmadı,	Sen de benim gibi gelmez olaydın,
En sonu sinemde deftere yazdım.	En sonu acıdım perdeye yazdım.

Gönlüm bu deryaya dalmak istedi,	Sevdiğim testiye çeşmeden doldur,
Her gün gamlı sazı çalmak istedi,	Bir küsülük varsa aradan kaldır,
Yârim benden haber almak istedi,	Sorsalar ki Çobanoğlu nasıldır,
Vallahi düşmüşüm efkâra yazdım.	Her geçen günümü kedere yazdım.

Yarasını açmak istemeyen âşık, ne tarafa gitse de derman bulamadığını, kaderin dert yükünü omuzlarına yüklediğini, bahtının kara olduğunu, çaresiz kaldığını, sevdiğine kavuşmak istediği vakit zamanının kalmadığını, bütün kapıların yüzüne kapandığını ve bundan duyduğu hüznü şiirinde yansıtmıştır.

Yok İmiş

Açma gönöl bu sinemin yarasın, Sormayın azizim bu bahtım kara,
Ne yana gitsem de derman yok imiş. Ne yana gittimse yok imiş çare,
Felek dert yükünü verdi üstüme, Dedim ki varayım sevdiğim yâra,
Daha benden başka kervan yok imiş. Anladım ki daha zaman yok imiş.

Çobanoğlu der ki, ben yol alayım,
Eğer anlar isen bir hâl alayım,
Dedim bu bahçeden bir gül alayım,
Kapılar kapandı bağban yok imiş.

Çobanoğlu, şiirlerinde çokça sevgiliden kaynaklı dertleri işlemiştir. Aşağıdaki şiirinde cinaslı söylemlerde bulunan âşık, kurduğu bağından sevgiliye gül göndermiştir. Bir sonraki dizelerde ise sevdiği yüzünden düştüğü derde yârinin gülmek isteyeceğini düşünmektedir. Sevdiğine seslenen âşık, yârinin feryatlar edip onu üzmemesini, herkes allar içindeyken yârinin karalar bağlamamasını, gece gündüz ah çekmemesini ve sevdiğinin biraz olsun yüzüne gülmesini istemektedir. Çobanoğlu bu dertle yaşadıktan, düşmanları üzerine güldükten ve kendisi öldükten sonra sevdiğinin mezarına gül getirmesinin onu daha çok üzeceğini aktarmıştır.

Gül Yârim Yârim

Bu gönöl bağında bir bağ besledim, Feryat edip bu sinemi dağlama,
Göndermiştim sana gül yârim yârim! El al giyer, sen karalar bağlama,
Senin istediğin derde düşmüşüm, Ah çekip de gece gündüz ağlama,
Gel de üzerime gül yârim yârim! Biraz da yüzüme gül yârim yârim!

Benim bu derdimi bildikten sonra,
Düşmanım üstüme güldükten sonra,
Dertli Çobanoğlu öldükten sonra,
Getir mezarıma gül yârim yârim!

Çobanoğlu, aşağıdaki şiirinde sevdâyı demir bir zırha benzeterek bu düğünden kurtulamadığını, feleğin ona zalim davrandığını, bu derdi çekemediğini belirtmiştir. Kaderini sorgulayan âşık, ateş gibi yanan bu derdin etrafında kendisini pervane böceği olarak görmektedir. Merhamet isteyen Çobanoğlu, dünyanın çok garip olduğunu, sonu boş bir davanın içinde yaşadığını, nefsin büyük kale olduğunu ve bu bend kapanından kurtulamadığını vurgulamaktadır.

Sökebilmedim

Sevda dedikleri polattan beter,	Bu ne kader idi yazdı fermana,
El atıp bendimi söke bilmedim.	Kaderim nâr oldu ben de pervana,
Zalim felek verdi bu acı derdi,	Dedim gel merhamet et acı bana,
Kervan olup derdi çeke bilmedim.	Kapıda boynumu büke bilmedim

Çobanoğlu bu bir garip yuvadır,
Anladım sonu yok boş bir davadır,
Nefis dedikleri büyük kaledir,
Velakin bendimi yıka bilmedim.

Dünyanın yalan olduğu düşünen âşık, bu hayata güvenmemekte ve herkesin bir derdi olduğunu düşünmektedir. Ferhat'ın Şirin için dağları yardığını, çalışmayanların muradına eremediğini, aramayanın amacına ulaşamayacağını, her âşığın derdi olduğunu belirten Çobanoğlu, feleğin verdiği derdin ok gibi sinesine değdiğini, insanların dertli kişileri kınamaması gerektiğini anlatmaktadır. Aşk adamı inletir, dert

adamı söyletir misali derdi olan kulun da içindekileri rahatlamak maksadıyla söylediğini vurgulamıştır.

Ağlatır

Neyine güvenem yalan dünyanın?	Çalışmayan muradını alır mı?
Herkese de bir dert vermiş ağlatır.	Aramayan maksudunu bulur mu?
Ferhat Şirin için yardı kayalar	Gönül yarasına derman olur mu?
Attıkça külüngü dağlar inceltir.	Her âşığa yara vermiş inletir.

Çobanoğlu hayal oldu sinema,
Felek okun attı değdi sineme,
Dertli olan kişileri kınama,
Dertli kulu içindeki söyletir.

İnsanoğlu dünyevi sıkıntılar karşısında kimi zaman biçare olur. Derdine derman olmadığını, kaderinin ağır yüklerle dolduğunu, çaresiz kaldığını ve her şeyin üzerine geldiğini düşünür. Çobanoğlu da düştüğü dertler nedeniyle taşları olmayan binaya, adası olmayan deryaya döndüğünü düşünmektedir.

Döndüm

Sorma sorma beni n'olur kardeşim,	Anladım o yaraya yokumuş derman,
Taşları dökülen binaya döndüm.	Yazılmış kaddime ağır bir ferman,
Verseler dünyayı elimi çekmem,	Gemiye batırmış biçare kaptan,
Ben Mecnun'um yârim Leyla'ya döndüm.	Adası olmayan deryaya döndüm.

Çobanoğlu sevdiğime inandım,
Doğru olan bir kapıya dayandım,
Diyarı gurbeti gezdim dolandım,
Yine çok sevdiğim sılaya döndüm.

Çobanoğlu'nun en çok bilinen eserlerinden olan "Kül Etmedi Mi?" şiirinin kaseti de yapılmıştır. Âşık, yalan dünyaya güvenilmeyeceğini ifade ederken; Kerem'i yakıp kül ettiğini, bülbülü gül için lal ettiğini, Mecnun'u çöllere düşürdüğünü, Ferhat'a dağları deldirdiğini ve kardeşlerinin Yusuf'u zindana attıklarını söylemektedir. Bütün bunların aşk yüzünden olduğunu dile getiren âşık, vuslatın ancak çile çekmekle olacağını vurgulamaktadır. Kolay vuslat yoktur. Aşğının gözünün yaşının sel olması bundandır.

Kül Etmedi mi?

Neyine güvenem yalan dünyanın?	Bülbülleri hasret koydu güllere?
Kerem'i yandırıp kül etmedi mi?	Sorardı yârini esen yellere,
On bir ay Mevla'ya eyledi feryat,	Mecnun Leyla için düştü çöllere,
Gül için bülbülü lâl etmedi mi?	Ferhat da dağları yol etmedi mi?

Bir ümit ver Hak'tan çaresiz midir?	Çobanoğlu yaram döndü çibana,
Herkes nöbet alır sırasız mıdır?	İster bundan sonra göster Lokman'a,
Sorun âşıklara yarasız mıdır?	Kardeşi Yusuf'u attı zindana,
Gözünün yaşını sel etmedi mi?	Kaderi Mısır'da kul etmedi mi?

Sevgiliye duyulan aşk karşılıksız olursa seven için en büyük derttir. Âşık, âlemi kör, dört yanını duvar sanır. Düştüğü girdaptan çıkamayacağını düşünür. Çobanoğlu

da şiirinde âşık olduğunu, kimsenin kendisini anlamadığını, derdinin büyük olduğunu ve bahtının kara olduğunu anlatmaktadır. Derdini kimsenin bilmediğini söyleyen âşık, acı çekerken kimsenin yardıma koşmadığını, derdini paylaşacak birisini bulamadığını, bu sebeple de sazının ona yoldaş olduğunu ve dert ortağı olduğunu vurgulamaktadır.

Derdimi

Aşka düştüm bana deli dediler,	Anladım yazılmış bu bahtım kara,
Söylesem anlar mı ele derdimi?	Geçiyor günlerim vermiyor ara,
Dökersem ummana kan ağlar seller,	Dedim name yazam sevdiğim yâra,
Versem götürür mü Nil'e derdimi?	Verirsem alır mı yele derdimi?

Çobanoğlu derdim bilen olmadı,
Ah çektim üstüme gelen olmadı,
Dedim derdim satam alan olmadı,
Ancak ortak ettim tele derdimi.

Âşık, aşağıdaki şiirinde gönlünün avcı gibi dolandığını ancak ceylan bulamadığını, derdine derman aradığını fakat dermanın olmadığını, ömrün devam edeceğini, çalışanların gagesine varacağını, kaderde yazan neyse ondan kurtulamayacağını anlatmıştır. Arzusunun derdini dile getirmek olduğunu söyleyen âşık, diyar diyar dolaştığını ancak vatanından daha güzel bir vatan bulamadığını aktarmıştır.

Yok imiş

Gönül avcı olmuş dolanır dağı,	Ömür işte böyle devran sürecek,
Her yanı yokladı ceylan yok imiş.	Çalışanlar arzusuna erecek,
Ne ağlarsın benim dertli gözlerim?	Kaderin ne ise onu görecek,

Anladım yarana derman yok imiş. Bundan kurtulmaya imkân yok imiş.

Çobanoğlu âşık olmuştur böyle,
Arzu maksudumdur yetirem dile,
Dolaştım gurbeti ben bile bile,
Vatanımdan tatlı vatan yok imiş.

Yaşanılanlar karşısında çaresiz kalan âşık, gönlünün yanmasını Kerem ile telmih etmekte, su vermeyen kırık testiye döndüğünü, ilaç kâr etmeyen hasta gibi olduğunu söylemektedir. Yüreğinin dertle dolduğunu, kaderinin taştan taşta kendisini çaldığını belirterek Allah'tan yardım dilemektedir.

Testiye Döndüm

Benim gönlüm Kerem gibi yanıyor,	Açma bu derdimi yürekte keder,
Su vermez kırılan testiye döndüm.	Çaldı taştan taşta beni bu kader.
Pervane başımda durmaz dönüyor,	Derdim rüzgâr bana verir bir haber,
İlaç kâr etmeyen hastaya döndüm.	Haberi gelmeyen postaya döndüm.

Çobanoğlu n'olur kalma bu ahta,
Her ne ister isen vardır o Şah'ta,
Hep eridi sinem oldu bir tahta,
Tahta imal eden ustaya döndüm.

Dünyanın nasıl olduğunu anlayamayan âşık, sitem ederek elin halinin ne olduğunu bilmediğini ancak kendi gününün hep dertle geçtiğini anlatmıştır. Kerem'i aşk ateşiyle yakanın, Kamber'i Arzu yârine koşturanın, Ferhat'ı Aslı'ya hasret koyanın ve Mecnun'a dağları mesken kılanın, dünya; yani kader olduğunu söyleyen

Çobanoğlu, sırrının açılacak bir sır olmadığını, vefasızdan yâr olmayacağını, herkesin bir derdi varken kendisinin çok derdi olduğunu sitem ederek vurgulamıştır.

Eden Dünya

Bilemedim bu dünyanın hâlini,	Kerem’i yandırdı sevda nârına,
Koyuna düşmanı kurt eden dünya!	Kamber’i koşturdun Arzu yârine,
Bilemedim elin nasıl hali var?	Ferhat’ı da hasret koydun Şirin’e,
Âşığa her günü dert eden dünya!	Mecnun’a dağları yurt eden dünya!

Çobanoğlu açılacak sır değil,
Vefasızı sen yoklama yâr değil,
Sordum meğer elin derdi bir değil,
Benim de derdimi dört eden dünya!

Türk şiirinde gece ve en uzun gece olan “şeb-i yelda”dan bahsedilir. Bütün hastalıklar ve ağrılar gece başlar. Gece bir türlü bitmek bilmez, kervanlar geceleri kervansaraylarda konaklar. Çobanoğlu’da şiirinde geceyi ele alarak geceleyin dertlerin ortaya çıktığını, dermanın gece arandığını, kervanların gece yarısı bir kenara çekildiğini dile getirmektedir.

Gece Yarısı

Bu derdimi bilmem kime söyleyim?	Kime dert yanayım acıdan acı,
Deşildi bir çıban gece yarısı,	Bu dünyanın nereye gidiyor ucu?
Eğer bu yara böyle olursa,	Yolunu kaybetmiş bir garip yolcu,
Bulunmaz bir derman gece yarısı.	Çekilir bir kervan gece yarısı.

Aman Çobanoğlu açma yarayı,
Belki bir gün bulur, ara çareyi,
Belki kaybetmişsin ağır sürüyü,
Arıyor bir çoban gece yarısı.

Derdini söylemeyenin şikâyet olacağını düşünen Çobanoğlu, dermanının olmadığını, dünyanın merhametsiz ve insafsız fermanının olduğunu dile getirmiştir. Olmaz durumlara kılıç çeken, çorak yerlere tohum eken ve nice yiğitlerin kolunu büken dünyanın vicdansız olduğunu söyleyen âşık, arzuhalini dile getirdiğini, Âşık Garip'in de yüzünün gülmediğini, çoğu güzelin gül benzinin solduğunu ve dünyanın acımasız olduğunu vurgulamıştır.

Dünya

Söyleyemem hâlim olur şikâyet,	Her olur olmaza kılıcın çektin,
Anladım yok imiş dermanın dünya!	Kara taş üstüne tohumun ektin,
Ne insaf var sende ne de merhamet,	Nice yiğitlerin kolunu büktün,
Böyle mi yazılmış fermanın dünya	Anlaşılan yoktur vicdanın dünya!

Çobanoğlu arzuhâlin bildirdin,
Âşıklarda Garip'i mi güldürdün?
Çok güzelin gül benzini soldurdun,
Yokladım yok imiş imanın dünya!

Sevdiğinin peşinde âlemleri gezdiğini dile getiren âşık, Kamber ile Arzu ve Garip ile Senem aşkına telmih ederek sevdasının peşinden gittiğini belirtmektedir. Kimsenin gözyaşlarına acımadığını, dertli bir kul olduğunu, sevdasının peşinden gittikçe çobana döndüğünü ve hala gönlünün yorulmadığına değinerek aslında sevda

derdi çekenlerin her şeye rağmen vazgeçmediğini dile getirmektedir. Âşığı âşık yapan içindeki kavuşma arzusu, yüreğindeki sevda yüküdür.

Yorulmadın mı?

Gönül ne gezersin bunca âlemi?	Acıyan olmadı gözüm yaşına,
Gezdin gezdin bilmem yorulmadın mı?	Dertli kulun neler gelir başına,
Kamber oldun bir Arzu'nun peşinde,	Garip oldum bir Senem'in peşine,
Gezdin gezdin bilmem yorumadın mı?	Gezdin gezdin bilmem yorumadın mı?

Yahşılar yahşıdır, yamanlar yaman,
Çalış gönül çalış, geçiyor zaman,
Çobanoğlu sen olmuşsun bir çoban,
Gezdin gezdin bilmem yorumadın mı?

Âşık, derdini sazıyla ve sözüyle çoğu zaman diyar diyar dolaşarak anlatır. Dünya dertlerini sorgulayan Murat Çobanoğlu, bu âlemi anlayamadığını, gülden ayrı düşen bülbülün feryatlar içinde bağı dolanmasına dayanılamayacağına değinmektedir. Kimi konuşturduysa derin acılar yaşadığını, bu dertlere ilaç bulamadığını aktaran âşık, Mevla'ya halini bildirmekte, acısının etkisiyle saz çaldığını ve sazının tellerinin bile bu acıya dayanamadığını anlatmaktadır.

Dayanılır mı?

Bu nasıl âlemdir anlayamadım,	Kimi konuşturdum yürekten acı,
Dilin acısına dayanılır mı?	Acı bir yaraya olmaz ilacı,
Bülbül feryat eder, dolanır bağı,	Kervan şaşkın olmuş, ağlıyor yolcu,
Gülün acısına dayanılır mı?	Yolun acısına dayanılır mı?

Çobanoğlu boşa geçmesin yazım,
Budur Mevla'ya arzum niyazım,
Her zaman çaldıkça ağlıyor sazım,
Telin acısına dayanılır mı?

İnsan dünyada gariptir, yalnızdır, çaresizdir. Çobanoğlu da yalnız haline üzülmekte kimsesiz olmaktan, derdini anlatacak dost bulamamaktan duyduğu hüznü mısralarında dile getirmektedir. Vatanından ya da sevdiğinden ayrı düşen herkes gariptir. Âşıkta garipliğine üzülmekte, yalnızlığının hüznüne sazını ortak etmektedir.

Garip

Sabah seher vakti uğradım bağa,	Kime açacaksın gizli zarını?
Bağban garip, bülbül garip, gül garip.	Kayıp etme hayâ ile arını,
Dedim ki gelenlerden soram dostumu,	Deme ki açayım gizli sırrını,
Gelen garip, giden garip, bal garip.	Lisan garip, dudak garip, dil garip.

Sızladı yaralar döndü çibana,	Çobanoğlu kime deyim sözümü?
Canım kurban olsun hâlden kanana,	Boş geçirdim bahar ile yazımı,
Kısmetini alır döner kovana,	Dert ortağı ettim vallah sazımı,
Arı garip, çiçek garip, bal garip.	Mızrap garip, perde garip, tel garip.

Sevdiğinin yolunu gözleyen âşık, sevdiğinin sözünü tutmamasından duyduğu üzüntüyü dile getirmekte, yârinin başına oyun yaptığını düşünmekte, dananın ve kuzunun büyüdüğünü, ağaçların solduğunu belirtmektedir. Derdine şükrettiğini, Allah'ın takdirinin böyle olduğunu, düşmanlarının üstüne güldüğünü, kimsenin kötülüğünü istemediğini, gençliğin elden gittiğini ve sevdiğini beklerken ihtiyarlığın kapısını çaldığını söylemektedir.

Duydun mu?

Bir haber gönderdim sana sevdiğim, Çektiğim bu derde ederdim şükür,
Diktiğin ağaçlar soldu duydun mu? Ne yapım Mevla'dan böyleymiş takdir.
Birkaç ay geçmeden dönerim dedin, Evvel zengin idik şimdi de fakir,
Verdiğin vadeler doldu duydun mu? Düşmanlar üstüme güldü duydun mu?

Sen benim başıma yaptın bir oyun, Çobanoğlu asla eylemez kemlik,
Böyle imiş senin temelin soyun, Kimseye mülk olmaz eyleme benlik,
Dana öküz oldu, kuzular koyun, Yavaş yavaş elden gidiyor gençlik,
Ağaçlar da çoban oldu duydun mu? İhtiyarlık kapım çaldı duydun mu?

Hayatın zorlukları karşısında yorulan âşık, derdinin ağır olmasından duyduğu rahatsızlığı şiirinde dile getirmektedir. Derdini anlatacak kimse bulamamakta, ömrünü boşa geçirdiğini düşünmekte ve dert ortağı sazının bile bu duruma sessiz kaldığını belirtmektedir. Şair, hayatın yükü karşısında parmaklarının, yolların, dilinin ve sazının bile yorgun düştüğünü söylemektedir.

Yorgun Yorgun

Sam rüzgârı değmiş açan yaprağa, Bilemedim talihimi zarımı,
Gelme bülbül gelme, gül yorgun yorgun. Kime anlatayım ah u zarı mı?
Dostun yarasını açıp sardıkça, Dedim yâre açsam gizli sırrımı,
Pamaklarım kalkmaz, el yorgun yorgun. Daha konuşamam, dil yorgun yorgun.

Açamam yaramı ağırdır ağır, Çobanoğlu kime diyem sızımı?
İster toprak gibi al beni yoğur, Boş geçirdim baharımı yazımı,

Bir kervan gidiyor ağırdan ağır, Ancak bildim dert ortağı sazımı,
Sanırım gezdiği yol yorgun yorgun. Daha ses vermiyor, tel yorgun yorgun.

Kaderine kızan Çobanoğlu, feleğin kendisine zalim davrandığını düşünmekte, ömrünün en güzel zamanlarının yaprağı dökülen ağaç gibi viran olduğunu bildirmektedir. Başına gelen oyunları sorgulayan Çobanoğlu, anlayan birinin tek bir sözden anlayacağını vurgulamakta, derdinden divane olduğunu, zalim olanlara bir söz anlatılamayacağını, zamanın artık çok değiştiğini ve saman gibi savrulduğunu dile getirmektedir.

Samanı Gibi

Zalim felek beni yaktın tükettin, Bu mudur bizlere gelen oyunlar?
Sigaramın çıkan dumanı gibi. Anlayan bir insan bir sözden anlar,
Ömrümün bağıni ettin de viran, Meleşir koyunlar gelir kuzular,
Yaprağı dökülen fidanı gibi. Ağlıyor sürünün çobanı gibi.

Dertli Çobanoğlu olmuş divana,
Bir söz anlatamam zalim insana,
Anladım dönmüştür eyvah zamane,
Savruldu harmanın samanı gibi.

Gönül tarlasının işçisi olan âşık, tarlasına aşk ekmekte, aşk acısı çekenleri içten içe kavrulanları bilmektedir. Gecesi gündüzü ağlamakla geçenlerin gözyaşlarını döke döke yol aldığını belirterek Kerem ve Aslı'ya telmih etmekte, sevda çekenlerinde bu dertleri döke döke gideceğini belirtmektedir.

Dudak Değmez

Aşkın kekliğini dağlar içinde, Can içinde nice gönül eğledin,

Yakalarsan seke seke gidersin. Ne dediler, ciğerini dağladın?
Gönül tarlasına uğrarsa yolun, Kahreyledin gece gündüz ağladın,
Tanesini eke eke gidersin. Gözyaşını döke döke gidersin.

Âşık tanır içten içe yananı, Yananî deranlar kendi işini,
Eğer anar isen candan cananı, Can ağar canana, seçer eşini,
Ne aldın, ne sattın göster nişanı, Aslı sihir etti döktü içini,
Yorgun oldun çeke çeke gidersin. Sen de döke döke gidersin.

Feleğin gam yükünü sırtında taşıyan âşık, bülbülün baharı beklediğini, sevdiğinin söz verdiği vaktin geldiğini, sözlerinin doğru olduğunu, sevdiğine bağlılığına Süphan'ın şahit ettiğini ve sinesinin dertle dolup taşıtığını ifade etmektedir. Saz âşıklarından İhsanî'ye seslen Çobanoğlu, bu derdi anlatmaya sazının tellerinin hazır olup olmadığını sormaktadır.

Hazır Ol

Bülbülün mevsimi baharı bekler, Bana söz vermiştin vakti zamandır,
Açılmış bağında güle hazır ol! Sözlerim doğrudur fikrin inandır,
Felek gam yükümü sırtıma yükler, Sana bağlanmışım şahit Süphan'dır,
Sen de kervanınla yola hazır ol! Toplan gidek gurbet ele hazır ol!

Çobanoğlu sinem derttir dağlama,
Yiğit odur söz çıkara sağlama,
Ötüyor mu elindeki bağlama?
İhsanî mızrapla tele hazır ol!

SONUÇ

Bireyler yaşamları boyunca çeşitli değer ve becerilere ihtiyaç duymaktadırlar. Ailede başlayan ve okulda devam eden değerler eğitiminde öğretmenin rolü ve Türkçe dersi önemli bir yere sahiptir. Edebî metinlerin değerler eğitiminin aktarımına katkısı oldukça fazladır. Bu sebeple Türkçe öğretmenlerine düşen en önemli vazifelerden biri de bu değerleri genç nesillere kazandırmaktır. Türkçe dersinde kazandırılması istenen değerler için Türkçe ders kitaplarındaki metinler özenle seçilmeli ve bu metinlerin eğitsel olmasına dikkat edilmelidir. Değerlerin kazandırılmasında, âşıklık geleneğinden ve Murat Çobanoğlu'ndan bu hususta yararlanmak ortaokul Türkçe dersi için oldukça etkili olacaktır. Çobanoğlu'nun şiirlerinin Türkçe ders kitaplarında kullanılması hem âşıklık geleneğinin devamlılığını sağlamada hem de değerler eğitiminin kazandırılmasında yararlı sağlayacaktır.

Âşık Murat Çobanoğlu, 20. yüzyıl âşık geleneğinin en önemli temsilcilerindendir. Âşık edebiyatına şiir, hikâye, türkü gibi birçok türde katkıda bulunmuştur. Âşıklık geleneğinin ocağı sayılan Kars şehrinde doğmuş ve yetişmiş olan âşık, bade içerek geleneğe adını atmış, ustası ve aynı zamanda babası olan Âşık Gülistan'dan el almıştır. Âşıklık geleneğine kazandırdığı şiirler, derlediği hikâyeler ve dillerden düşmeyen türküleriyle damgasını vurmuştur. Etkileyici anlatım tarzı ve engin makam bilgisiyle kısa sürede sesini ulusal radyo ve televizyon kanallarında da duyurmuştur. Yazdığı şiirlerle halkın duygularına tercüman olmuş, uluslararası birçok alanda ülkemizi başarıyla temsil etmiştir. Kurduğu kahvehaneye âşıklık geleneğine önemli ozanları kazandırmış ve geleneğin süreklilik göstermesinde önemli rol oynamıştır.

Ahlaksızlığa, yalana, toplumsal yozlaşmaya, hak yiyen gafillere karşı çıkan aynı zamanda vatan, millet sevgisini dizelerinde sıkça dile getiren, inancının gerektirdiklerini her fırsatta vurgulayan, döneminin sosyal ve tarihsel olaylarını şiirlerinde sıkça kullanan Çobanoğlu, âşıklık geleneğinden uzaklaşmadan dile getirdiği şiirlerinde Türkçe dersine uygun değerleri kullanmıştır. 8'li, 11'li ve 15'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde sade bir dil kullanmış ancak yöresel söyleyişlerden de uzaklaşmamıştır. 11'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerini incelediğimiz bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Çalışmamızda bir şiirde çoğu zaman birden çok değer işlendiği görülmektedir. Kategorilere ayrılırken şiirde öne çıkan değer seçilmiştir. Bununla beraber çalışmamızda şiirlerin daha etkili ve birden fazla mesajı verme konusunda daha başarılı olduğu görülmüştür.

2. Murat Çobanoğlu'nun yazdığı şiirler değerler eğitimi açısından kullanılabilir nitelik taşımakla birlikte aşk, ayrılık gibi duyguların baskın olduğu şiirler ortaokul öğrencilerinin gelişim çağı göz önüne alındığında kullanılmaması daha uygundur.

3. Araştırma sonucunda, Âşık Murat Çobanoğlu'nun 11'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde sırasıyla ahlaki değerler, diğer değerler (aşk, ayrılık, özlem, üzüntü), dini değerler, sosyal değerler ve ilmî değerler yer almaktadır.

4. Günümüz de gerek sosyal medyanın yaygın şekilde var olması gerekse iletişim araçlarının amacından uzaklaşması sebebiyle bazı değerler unutulmuş ya da unutulmaya yüz tutmuştur. Âşık Murat Çobanoğlu'nun şiirlerinde de kaybolan değerler ve toplumsal düzenin kötüye gitmesiyle ilgili değerler bulunmaktadır. Bu şiirlerin Türkçe ders kitaplarında kullanılması kaybolmaya yüz tutan bu değerlerin yeniden kazandırılmasında etkili olacaktır.

5. Çobanoğlu okuyucusuna ya da dinleyicisine iletmek istediği mesajları nasihat yoluyla vermektedir. Yaşantısından, büyüklerinden, deneyimlerinden ve düşüncelerinden yola çıkarak nasihatlerde bulunmakta ve insanların doğru, saygılı, mert, dürüst, haramdan uzak, dostunu düşmanını iyi seçen, işini hakkıyla yapan, ana baba hakkını, yetim hakkını gözetken kimseler olmasını istemektedir.

6. Yazdığı şiirlerinde dönemin siyasi ve sosyal olaylarını da ele alan Çobanoğlu, bu yönüyle ozanların toplumdan bağımsız olamayacağını göstermekte ve dönemi hakkında bilgi vermektedir.

7. Değerlendirilen şiirler incelendiğinde dini değerlerin ağırlık gösterdiği Allah, iman, dua ve ahiret konularının yanı sıra dünyanın geçiciliğinin ve ölümün de şiirlerde sıkça işlendiği görülmektedir.

8. Çobanoğlu'nun açtığı kahvehane âşıklık geleneğinin ilerlemesi adına önemli bir yer teşkil eder. Âşığın kahvehane kurmasının dışında kaleme aldığı şiirlerinde de âşıklık geleneğine büyük önem verdiği, döneminde ve öncesinde var olan ozanların isimlerini şiirlerinde sıkça kullandığı ve bu âşıklardan saygı ve sevgiyle bahsettiği görülmektedir.

9. Çalışmaya aldığımız şiirler incelendiğinde Çobanoğlu'nun tarihi olaylar ve kahramanlıklara, vatan sevgisine, Türk ordusunun gücüne ve Atatürk'e de büyük önem verdiği görülmektedir. Âşık, bu şiirler vesilesiyle Türk gençlerinin tarihine ve vatanına sahip çıkmasını ve tarih şuurunu kaybetmemesini istemektedir.

10. Çalışmaya alınan şiirlerden dokuz tanesi farklı temaları içinde barındırması, dörtlükler arasında hatta dizeler arasında bile konu bütünlüğünün olmaması sebebiyle çalışma dışında bırakılmıştır. Bu şiirler şunlardır: Götür Beni, Acıdan Acı, Olunca, Dayandıramaz, Terk Edenler Çok Oldu, Yoktur, Nerededir, Dudak Değmez, Çevrer.

11. Çobanoğlu şiirleri, hikâyeleri, atışmaları ve türküleriyle hem ülkemizde hem de uluslararası alanda ünlenmiştir. Bu kadar ses getirmesinde kullandığı sade Türkçesi ve yöresel söyleyişlerdeki ustalığı etkili olmuştur.

ÖNERİLER

1. Çobanoğlu'nun şiirleri Türkçe Dersi Öğretim Programında bulunan temalara ve kazanımlara uygun olarak Türkçe ders kitaplarında kullanılabilir.
2. Disiplinler arası bir yöntemle Murat Çobanoğlu'nun yazdığı şiirleri Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde ya da diğer derslerin kazanımlarına uygun olarak kullanılabilir.
3. Âşıklık geleneğinin sürekliliğinin sağlanması ve gençlerin bu kültürden kopmaması için seminerler, kongreler ya da çalıştaylar yapılabilir ve Murat Çobanoğlu'nun şiirleri buralarda örnek olarak kullanılabilir.
4. Öğrenciler zihinsel ve sosyal gelişimleriyle paralel olarak ilkokuldan itibaren ders kitaplarında değerler eğitimlerine uygun olarak âşık şiirleri kullanılabilir.
5. Çalışmamızda örnek verdiğimiz etkinlikler Türkçe derslerinde kullanılabilir.
6. Değerler eğitiminin ve âşıklık geleneğinin gelişimi açısından bu tür çalışmalara ağırlık verilebilir.

ETKİNLİK ÖNERİLERİ

Bu bölümde Türkçe derslerinde kullanılmak üzere çeşitli etkinliklere yer verilmiştir. Türkçe dersi kazanımlarından yola çıkılarak oluşturduğumuz etkinlikler öneri mahiyetindedir.

Etkinlik-1

DERS: Türkçe

SINIF: 6

TEMEL BECERİLER: Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma; yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme becerisi

TEMEL DİL BECERİLERİ: Okuma

KAZANIM: Metindeki söz sanatlarını tespit eder. Benzetme ve karşıtlık (tezat) söz sanatları verilir.

Aşağıdaki şiiri inceleyiniz. Şiirde var olan söz sanatlarını bularak anlatıma olan katkısını tespit ediniz.

Tatlıdır

Aman n'olur cahil ile oturma!

Bugün geçti sen düşünme yarını,

Kâmilin sohbeti, sözü tatlıdır.

Kayıp etme namusunu arını,

Namert sofrasının yeme balını,

Helâl çalış, helâl kazan kârını,

Merdin sofrasının tuzu tatlıdır.

Fazla var düşmandır, azı tatlıdır.

Çalışanlar makamına ermiştir,

Yaradanım güzel nimet vermiştir,

Sükûtluk altındır söz de gümüştür,

Çobanoğlu sözün özü tatlıdır.

Etkinlik-2

DERS: Türkçe

SINIF: 7

TEMEL BECERİLER: Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma; yaratıcı düşünme.

TEMEL DİL BECERİLERİ: Yazma.

KAZANIM: Şiir yazar. (Yazdıklarını paylaşır. Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medyada paylaşmaya teşvik edilir.)

Aşağıda Murat Çobanoğlu'nun Cumhuriyet Destanı adlı şiirinden bir bölüm alınmıştır. Cumhuriyetin 50. yılı üzerine yazılan bu şiirden yola çıkarak sizde cumhuriyetin 96. yılı üzerine bir şiir yazıp arkadaşlarınızla paylaşınız.

Vatanımın şenlik şölen dört yanı,

Dillerine cumhuriyet yazıldı.

Elli yaşın kutlu olsun nişanı,

Yıllarına cumhuriyet yazıldı.

Başkomutan verdi büyük bir komut,

Ecdâdımdan gelen ulu yolu tut!

Doğdu güneş gibi bize bu umut,

Kollarına cumhuriyet yazıldı.

Kadın erkek bu vatani koruduk,

Nice nice zaferlere yürüdük,

Yüksek dağlar gibi duman bürüdük,
Yellerine cumhuriyet yazıldı.

Etkinlik-3

DERS: Türkçe

SINIF: 7

TEMEL BECERİLER: Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma; yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme.

TEMEL DİL BECERİLERİ: Yazma, okuma.

KAZANIM: Şiir yazar, Metnin konusunu belirler, Metnin içeriğini yorumlar.

Saz şairlerinin karşılıklı şiirler söylemesine atışma denir. Halk edebiyatında atışma, saz şairleri arasında düello diye tabir edilebilirken âşıkların hünerlerini göstermesini sağlayan şaka yollu tartışmaları olarak da kabul edilebilir. Aşağıda Murat Çobanoğlu ve Şeref Taşlıova'nın atışmasından bir kesit sunulmuştur. Verilen örnekten yola çıkarak siz de atışmanın devamını getiriniz.

Çobanoğlu: Örnek olmuştur dünyaya,

Bir Türk dünyaya bedeldir.

Girdi bunca imtihana,

Bir Türk dünyaya bedeldir.

Taşlıova: Mertlikte bulunmaz eşi,

Bir Türk dünyaya bedeldir.

Dik duru eğilmez başı,
Bir Türk dünyaya bedeldir.

Çobanoğlu: Atatürk böyle buyurdu,
İlimle donattı yurdu,
Şanla dünyaya duyurdu,
Bir Türk dünyaya bedeldir.

Taşlıova: Vatan bir mukaddes çınar,
Gönlümüz sevgiyle yanar,
Çanakkale, Dumlupınar,
Bir Türk dünyaya bedeldir.

..... :

..... :

Etkinlik-4

DERS: Türkçe

SINIF: 7

TEMEL BECERİLER: Yaratıcı düşünme.

TEMEL DİL BECERİLERİ: Yazma, okuma.

KAZANIM: Şiir yazar, Şiir dilinin farklılığını ayırt eder, Sözün ezgisine dikkat ederek okur, Yazısını bir ana fikir etrafında toplar.

Öğrenciler kura yoluyla üç gruba ayrılır. Murat Çobanoğlu ve diğer halk ozanlarından kahramanlık, doğa ve eğitim konularında şiirler okunur. Öğrencilere şiir türleri hatırlatılarak kahramanlık, doğa ve eğitim konuları verilir. Kahramanlık konusunu seçenlerin epik, doğa konusunu seçenlerin pastoral ve eğitim konusunu seçenlerin didaktik şiir yazması istenir. 15 dakikada yazılması istenen şiirler öğrenciler tarafından türüne uygun biçimde okunur.

Etkinlik-5

DERS: Türkçe

SINIF: 6

TEMEL BECERİLER: Karar verme, Problem çözme.

TEMEL DİL BECERİLERİ: Okuma.

KAZANIM: Şiir dilinin farklılığını ayırt eder, Sözün ezgisine dikkat ederek okur, Şiir türlerini ayırt eder.

Aşağıdaki şiiri okuyunuz. Şiirin biçimsel ve içerik özellikleriyle ilgili sorulan sorulara cevap veriniz.

Kahramanız tarihlerden bellidir,	Türk ebedî kalır yıkılmaz bilin,
Yazılmış mühürlü ferman bizimdir,	Yoldan sapanların kafasın delin,
Kan ile yoğrulmuş bu bir temeldir,	Kötü insanları dünyadan silin,
İlelebet kalır vatan bizimdir.	Hakikat, marifet, divan bizimdir.

Dizelerdeki hece sayıları kaçtır?

Şiirdeki ses ezgisini sağlayanlar (ses uyumu ve ahenk) nelerdir?

Şiirdeki söz sanatları nelerdir?

Şiirin türü nedir?

Etkinlik-6

DERS: Türkçe

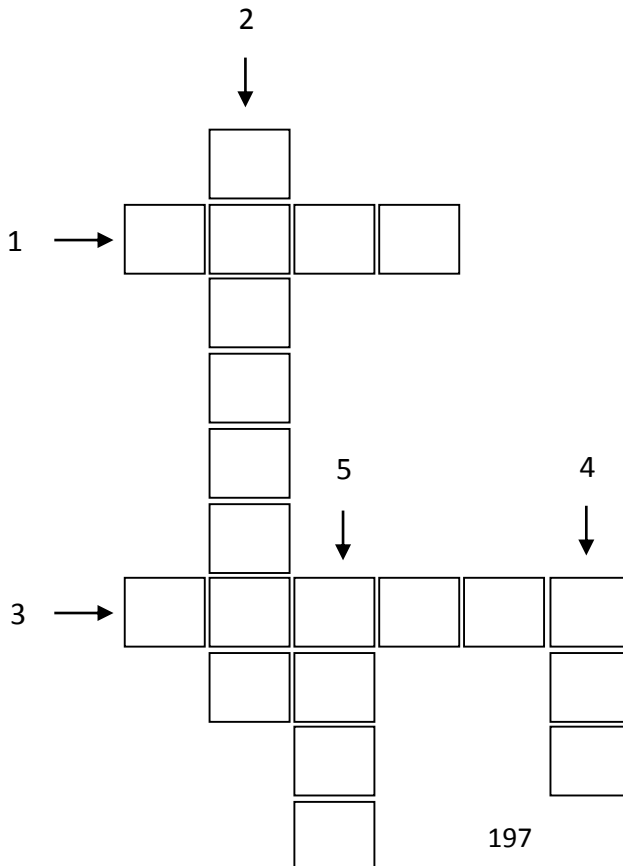
SINIF: 8

TEMEL BECERİLER: Karar verme, Problem çözme.

TEMEL DİL BECERİLERİ: Okuma.

KAZANIM: Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder, Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

1. Âşık.
2. Çoban, kır, köy hayatı, doğa güzellikleri ve bunlara olan özlemi anlatan şiir türü.
3. Âşıkların şiirlerinde isimleri yerine kullandıkları takma ad.
4. Âşıkların genellikle kullandığı müzik aleti.
5. Halk Edebiyatı ölçü birimi.

Etkinlik-7

DERS: Türkçe

SINIF: 8

TEMEL BECERİLER: Karar verme, Problem çözme.

TEMEL DİL BECERİLERİ: Okuma, Yazma

KAZANIM: Metnin içeriğini yorumlar, Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

Kardeş

Büyükleri dinle, kendini topla,
Doğru çalış, yürü yoluna kardeş!
Kötü gözle bakma komşularına,
Dikkat et sözüne diline kardeş!

İncitirsen incitirler zamanı var,
Adaleti temsil eden divan var,
Yahşıları yoldan atan yaman var,
Zehir katma elin balına kardeş!

İnsan ol kimseye çelmeyi takma,
Merhametli davran düşkünün sıkma,
Babanın ananın sözünden çıkma,
Sabır etmelisin hâline kardeş!

Kayıp etme namusunu, arını,
Her olur olmaza açma sırrını,
İyi seçmelisin ahbablarını,
Düşme zalimlerin feline kardeş!

Tatlı konuş, kimseye acı deme,
Helâl kazan, haram lokmayı yeme,
Gücün yettiğine fazla yüklenme,
Gücenme gücüne, koluna kardeş!

Hakk'ın birliğine her zaman inan,
Her şeyi gösterir vaktiyle zaman,
Kendi hakkını da sen kendin kazan,
Göz dikme ellerin malına kardeş!

Çobanoğlu dikkat eyle sözüne,
Sakın mağrurlanma özü özüne,
Kulun ayıbını vurma yüzüne,
Düşersin kötünün eline kardeş!

Yukarıda verilen şiirden yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Şiire uygun başlık bulunuz.

.....

Şiirde verilen nasihatlere karşılık kullanılabilecek uygun atasözleri bulunuz.

.....

Şiirde verilen nasihatlere karşılık kullanılabilecek uygun deyimler bulunuz..

.....

Şiirde verilen nasihatlere karşılık kullanılabilecek uygun özdeyişler bulunuz.

.....

Etkinlik-8

DERS: Türkçe

SINIF: 7

TEMEL BECERİLER: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma.

TEMEL DİL BECERİLERİ: Okuma, Yazma

KAZANIM: Metnin içeriğini yorumlar, Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır, Hikâye edici metin yazar, Düzgün, okunaklı ve standart Türkçe ile yazar.

Doğru Ol

Doğruluğa bir destanım var benim,
Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!
Helâlden çalış, malın bal eyle,
Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!

Haram katma helâl olan malına,
Kem göz ile bakma Hakk'ın kuluna
Daima sen yürü kendi yoluna,
Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!

Düşün ki geçiyor durmadan çağın,
Tarlada ekinin, hem bahçen bağın,
Az bir hile olsa söner ocağın,
Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!

Haram insan yüz çalışsa yok olur,
Helallerin ticareti çok olur,
Mert olan kişiler gözü tok olur,
Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!

Çobanoğlu budur bizim arzumuz,
Doğru olsak ak görünür yüzümüz,
Doğru söyler, doğru çalar sazımız,
Doğru yürü, doğru çalış, doğru ol!

Âşık Murat Çobanoğlu'nun yukarıda verilen şiirinden hareketle anlatım biçimlerini (öyküleme, betimleme) kullanacağınız bir hikâye yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....

Etkinlik-9

DERS: Türkçe

SINIF: 8

TEMEL BECERİLER: Karar verme, Problem çözme.

TEMEL DİL BECERİLERİ: Okuma, Yazma

KAZANIM: Metinle ilgili soruları cevaplar, Metindeki söz sanatlarını tespit eder, Metnin içeriğini yorumlar.

Gör

İnsan dedikleri duvara benzer,	Deme ki dünya da olur dermanın,
Hele sıvaları dökülsün de gör!	Bir gün uyanırsın geçmiş zamanın,
Dost gördüğün her güzele aldanma,	Bir işe yaramaz kaşı kemanın,
Saç ağarsın beli bükülsün de gör!	Azrail peşine takılsın da gör!
Kara toprak insanları yoğurur,	Çobanoğlu kulak versen sözüne,

Vadesi gelenleri bir bir çağırır, Yazılanlar mutlak gelir yüzüne,
Arkası kuvvetli fazla bağırır, Evde bile karı bakmaz yüzüne,
Dostları yanından çekilsin de gör! Hele sırtın yere dökülsün de gör!

Verilen şiirden hareket ederek aşağıdaki cümlelerden doğru olanlarının başına D, yanlış olanların başına Y yazınız.

- () Âşık, şiirinde mahlas kullanmıştır.
- () Şiirde benzetme yapılmıştır.
- () Nazım birimi beyittir.
- () Şiirde kişileştirme sanatı yapılmamıştır.
- () Şiirde 8'li hece ölçüsü kullanılmıştır.
- () Dize sonlarında ses benzerlikleri kullanılmıştır.

Etkinlik-10

DERS: Türkçe

SINIF: 8

TEMEL BECERİLER: Karar verme, Problem çözme.

TEMEL DİL BECERİLERİ: Okuma, Konuşma.

KAZANIM: Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır, Bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder.

Aşağıda verilen kelimeleri bulmacada bularak üstlerini çiziniz.

Fdehivat

Ozan

Siir

Ahenk

Mahlas

Dize

Saz

Atısma

Cönk

A	N	M	A	H	L	A	S	N	L
H	H	A	K	K	A	R	İ	S	T
E	R	E	D	E	B	İ	Y	A	T
N	Ş	A	N	A	İ	C	R	Z	O
K	Y	K	K	T	A	Ö	A	D	Z
T	R	A	A	İ	M	N	Z	İ	A
N	İ	Y	N	Ş	A	K	M	O	N
İ	M	S	T	M	L	Ş	İ	İ	R
V	Z	E	A	A	A	P	Y	E	M
D	İ	Z	E	İ	T	Y	F	D	Ö

KAYNAKÇA

- Aladağ, S., *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Kazanma Düzeyine Etkisi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2009.
- Arkılıç, S., Muzaffer İzgü Gözüyle Çocuk Kitapları ve Çocuk Edebiyatımız. “*Küçük Dev Adam*” *Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu*, (T.C. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 19-21 Ekim 2005). Ankara: Bilgi Yayınevi, 2006.
- Aslan, A., *Âşık Şeref Taşlıova’nın Şiirlerindeki Değer Eğitimi Unsurlarının İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı, 2016.
- Aslan, F., *Kars Yöresi Âşıklarında Usta-Çırak İlişkileri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2002.
- Artun, E., *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Adana, Kitabevi Yayıncılık, 2011.
- Atabey, D., *Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Sosyal Değerler Eğitimi Programının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Sosyal Değerler Kazanımına Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2014.
- Ateş, F., *İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi ve Uygulamalarına Yönelik Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013.
- Aydın, M., Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1(3). s. 121-144, 2003.

- Aydın, O., *Her Yönüyle Âşık Sabit Müdâmî*, (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012.
- Baş, B., İlköğretim Türkçe Programına Sözlü Ve Yazılı Kültür Temelli Bir Eleştiri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 20(1), s. 271-290, 2012.
- Bayburtlu, Y., 2015 ve 2006 Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi, *Turkish Studies*, 10(15), s. 137-158, 2015.
- Beil, B., *İyi çocuk, Zor Çocuk. Doğru Davranışlar Çocuklara Nasıl Kazandırılır?* (Çev: Cuma Yorulmaz), Arkadaş Yay., Ankara, 2003.
- Bilgin, N., *Sosyal Psikolojide Yöntem Ve Pratik Çalışmalar*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- Bilhan, S., *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara Üniversitesi DTCTF Yayınları No:352, 1986.
- Bolçay, E., *Kars'ta Âşıklık Geleneği ve Karşı Maksud Koca'nın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012.
- Boratav, P., Âşık Edebiyatı, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, *philologiae Turcicae Fundamenta*, Cilt 2,341, 1968.
- Bybee, R. W. ve Sund R. B., *Piaget for Educators*. Illinois, Waveland Press, 1990.
- Can, H., *19. Yüzyıl Türk Saz Şiirinde Muhtevâ* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2009.
- Çepni, S., *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*, 5. Baskı, Trabzon, 2010.

Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, M. A., Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(1), 69-88, 2008.

Demiryürek, G., *Çağdaş Çocuk Şiirinde Değerler Eğitimi (1980'den günümüze)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, 2015.

Dönmez C., ve Yazıcı, K., Atatürkçülüğün Bir Üst Değer Olarak Öğretimi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 1467-1490, 2009.

Durbilmez, B., Âşık Murat Çobanoğlu (1940-2005), *Millî Folklor Dergisi*, 66, 119-122, 2005.

Durbilmez, B. , *Karlı Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Kardeşler Ofset, Kayseri, 2014.

Donat, Y., *Âşık Murat Çobanoğlu*, Sabah, 14 Eylül 2006.

Durukan, İ. Türkbay, T. Cöngöloğlu, A. ve Erdem, M., Çocuk Ve Ergenlerde Deliryum Ve Tedavisi: Gözden Geçirme, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(3): 177-186, 2008.

Elçin, Ş., *Halk Edebiyatı Araştırmaları*, Ankara, 1988.

Enveri, E., Özkaya, İ. ve Alin, K., *Âşıklık Geleneği ve Murat Çobanoğlu*, Kanyılmaz Matbaacılık, İzmir, 2011.

Epçeçan, C. ve Erzen, M., İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1/4, s. 182-202, 2008.

Ergün, M., *Eğitim Sosyolojisine Giriş* (Eğitim ve Toplum), Ocak Yayınları, Ankara, 1994.

Etherington, M., Values Education: Why the Teaching of Values in Schools is Necessary, But Not Sufficient, *Journal of Research on Christian Education*, 22(2), 189-210, 2013.

Girgin. M., *Pedagojik Değerler*.,Vize, Ankara, 2012.

Gün, M., İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Okuma Etkinliklerinde Karşılaşılan Sorunlar, *Turkish Studies*, 7(4), 1961-1977, 2012.

Günay, U., *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992.

Gökşen, C., Dede Korkut Hikâyelerindeki Ozan Tipi Bağlamında Kars Âşıklık Geleneği ,s,151: 29-31 Ekim, *Uluslararası Kaşgar"dan Endülüs"e Türk-İslâm Şehirleri Sempozyumları Gazi Kars Şehrengizi*, 2011.

Gölcük, Ş. ve Toprak, S., *Kelâm*, Konya, s. 391, 1998.

Halıcı, F., *Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri* , Ankara , Güldeste, 1992.

Halstead, J. M. ve Taylor, M. J., Learning and teaching about values: a review of recent researc. *Cambridge Journal of Education*, 30 (2), s. 169-203, 2000.

Heziyeva, Ş., Kars Âşıklık Geleneği ve Badeli Âşık, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 44: 211-225, 2010.

Heziyeva, Ş., Tarihi Süreç İçinde Türkiye'de Âşıklık ve Âşıklık Geleneği, *Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 10 (1), 81-89, 2010,

Hökelekli, H., Ailede, *Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2011.

Hökelekli, H. ve Gündüz, T., Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri Ve Eğitimleri. “*I. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı*”, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 133-138, 2004.

İçel, H., Çıldırılı Âşık Şenlik’in Şiirlerindeki Halk Kültürü Unsurları, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1) , 19-21, 2009.

Kafkasyalı, A., *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Ankara, Bilgisayar Yayıncılık, 1998.

Kale, N., Nasıl Bir Değerler Eğitimi?, *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (26–28 Kasım 2004), 313-322, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul, 2007.

Kardaş, M. N., Türkçe Öğretmenlerinin 2006 Türkçe Öğretim Programı Çerçevesinde Hazırlanan Ders Kitaplarıyla İlgili Görüşler, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 50, 233-246, 2016.

Kasapoğlu, H., Okulda Değer Eğitimi ve Hikâyeler. *Milli Eğitim Dergisi*, 198, 97-104, 2013.

Kavcar C., *Edebiyat ve Eğitim*, Ankara: Engin Yayınevi, 1999.

Kaya, D., Edebiyatımızda Âşık Kolları ve Şenlik Kolu, *Türk Kültürü Dergisi*, XXXV, S. 412: 499-508., 1997.

Kaya, D. , *Sivas’ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî*, Sivas, 1994.

Kaya, D. , *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul, Kitapevi Yayınları, 2000.

Kaya, D. , *Âşık Edebiyatına Giriş*, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları, Bışkek, 2003.

Kaynak, L., *Değerler eğitimi bağlamında Sevinç Çokum’un hikâyelerinin analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Antalya, 2012.

Kırzioğlu, F., *Kars Tarihi I. Cilt*, Işıl Matbaası, İstanbul, 1953.

Köprülü , F., *Türk Saz Şairleri*, Güven Basımevi, Ankara, 1962.

Köprülü , F., Türk Edebiyatının Menşei, *Edebiyat Araştırmaları I*, İstanbul, Ötüken Yayınları, 1989.

Köprülü , F., *Edebiyat Araştırmaları-I*, 4. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.

Kösemihal, N. Ş., *Sosyoloji Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005.

Krech, D., Crutfield, R., ve Ballachey, E. L., *Cemiyet İçinde Fert* (çev., M. Turhan). Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1983.

Kuzu, T., Muzaffer İzgü’nün “Anneannem” Serisinde Kuşak Barışması, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(31), 42-48, 2006.

Küçük, S. , Kars Âşıklık Geleneğini Sorgulamak ve Çobanoğlu, *Ölçek Gazetesi*, 3041, Kars, 8 Ağustos 2005.

Küçük, S., Âşık Şenlik’in Şiirlerinde Yer Alan İfadeler, *Uluslararası Âşık Şenlik Sempozyumu*, Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi, (26-27 Mart) Kars, 173, 2012.

Lovat, J., ve Clement, N. D., The Pedagogical Imperative of Values Education, *Journal of Beliefs & Values*, 29(3), 273-285, 2008.

MEB, *İlköğretim Türkçe Dersi (6-8) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 2005.

MEB, *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 2006.

MEB, *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 2005.

MEB., *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 2015.

Memiş, Y. S., *Şeref Taşlıova'dan Derlenen Halk Hikâyelerinde Değerler Eğitimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya, 2013.

Mengi, M., *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 64, 2000.

Nuccı, L., Moral Development and Character Formation, (Ed. H. J. Walberg & G. D. Haertel), *Psychology and Educational Practice* (127–153), 1997.

Oğuz, M. Ö., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2011.

Öksüz, M., *Artvin Âşıklık Geleneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 2013.

Özbay, M., Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi, *Türk Dili Dergisi*, 602, 2002.

Özbay, M., Yeni İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar)'nın Kazanımlarına Eleştirel Bir Bakış, *Türkçe Öğretimi Yazıları*, Öncü Kitapevi, Ankara, 37-47, 2010.

Özbey, Ö., *Karlı Murat Çobanoğlu Merkezinde Âşıklık Geleneği ve Medya İlişkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars, 2015.

Pantic, N. ve Wubbels, T., The Role of Teachers in Inculcating Moral Values: Operationalisation Of Concepts, *Journal of Beliefs & Values*, 33(1), 55-69, 2012.

Sağlamer, K., *Ecevit Olayı Bir Başbakanın Doğuşu II*, Belge Yayınları, İstanbul, 1974.

Sakaoğlu, S., Karlı Âşıkların Türk Âşık Edebiyatı İçindeki Yeri ve Önemi, 1. *Milli Kafkasya Sempozyumu*, Kars, 1995.

Sakaoğlu, S., Âşık Murat Çobanoğlu Üzerine, *Türk Dili Dergisi*, s. 643, Temmuz 2005.

Sakaoğlu, S., *Türk Dünyası El Kitabı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları (Ankara Üniversitesi Basımevi), Ankara, 2005.

Sivri, M. ve Orhan, Z., Gerçek Bir Yaşam Öyküsü Zıkkımın Kökü ve Muzaffer Karakteri. *Küçük Dev Adam - Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu* (T.C. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 19-21 Ekim 2005). Bilgi Yayınevi, Ankara, 230-241, 2006.

Şenel, S., *Türk Halk Musikisi Bilgileri Ders Notları*, İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, İstanbul, 1997-98.

TDK, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara, 2011.

Tezcan, M., *Eğitim Sosyolojisi*, Zirve Ofset, Ankara, 1992.

Theodorson, G. A., *A Modern Dictionary Of Sociology*, New York: Barnes & Noble Books, 1979.

Tokcan, F., *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Çocuk Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2017.

Ulucan, M. ve Şekerci, H., İlköğretim İkinci Devre Dil Bilgisi Öğretimi Açısından Muzaffer İzgü'nün Ökkeş Hikâye Serisinin İncelenmesi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1): 117-127, 2012.

Ulusoy, K., *Lise Tarih Programında Yer Alan Geleneksel ve Demokratik Değerlere Yönelik Öğrenci Tutumlarının Ve Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.

Veugelaers, W., ve Vedder, P., Values in teaching, *Teachers and Teaching*, 9(4), 377-389, 2003.

Yazıcı, K., Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış, *Türklük Bilimi*, 501-504, 2006.

Yurduşen, Y., *Âşık Edebiyatı Halk Şiirindeki Eğitsel ve Öğretisel Unsurlar Âşık Veysel Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas, 2013.

Yılmaz, M. E., *Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun Öykülerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van, 2015.

Yüksel, H. A., *Âşık Seyranî*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

Yavuzer, H., *Ana-Baba ve Çocuk*. (12. Baskı), Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999.

Zelyut, R., *Halk Şiirinde Gerçekçilik*, Yön Yayınları, İstanbul, 1982.

İnternet Kaynakları

<http://web.deu.edu.tr/ilyas/ftp/turkce2015.pdf>, E.T.: 25 Şubat 2018

<http://denizli.meb.gov.tr/www/egitimde-degerler-egitimi-programi-edep-ogrenci-veli-ogretmenlere-yonelik-yarisma-basvurulari-basladi/icerik/2801#prettyPhoto>, E.T.: 25 Şubat 2018

<http://www.edebiyatvesanatakademisi.com/asik-edebiyati-asiklar/murat-cobanoglu-hayati-ve-edebi-kisiligi-225.aspx>, E.T. : 27 Şubat 2018.

<http://www.kars.gov.tr/tarih> , E.T. : 7 Ocak 2019

<https://kockoy.tr.gg/Murat-COBANOGLU.htm> E.T.:5 Mart 2018

<http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/cem-kilic/almanya-ya-turk-isci-gocunun-55--yili-2338982/> E.T.:6 Mart 2018

<https://www.turkedebiyati.org/murat-cobanoglu.html> , E.T: 8 Mart 2018

<https://www.youtube.com/watch?v=Gii1KJ1nFIc>, E.T.:9 Mart 2018

Aslan,F.,http://turkoloji.cu.edu.tr/ALK%20EDEBIYATI/ferhat_aslan_kars_yoresi_asiklari_usta_cirak.pdf , E.T: 29 Mart 2018

Makas, Z., <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/258293>, E.T:29 Mart 2018.

MEB. (1973). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf> E.T.:30 Mart 2018

TDK (2018). <http://tdk.gov.tr/> E.T. : 24 Aralık 2018.

TDK (2019). <http://tdk.gov.tr/> E.T. : 9 Ocak 2019.

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

16 Nisan 1991 yılında Iğdır’da doğdu. Kars’ın Susuz ilçesine bağlı Aynalı köyünde başladığı eğitim ve öğretim hayatına Kars Halitpaşa İlköğretim Okulunda devam etti. Ortaokulu Bursa Akpınar İlköğretim Okulunda, liseyi ise Kars Cumhuriyet Lisesinde tamamladı.

2007 yılında Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2009 yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesine yatay geçiş yaparak buradan 2011 yılında mezun oldu. 2012 yılında Kars’ın Susuz ilçesindeki 100. Yıl Yatılı Bölge Ortaokuluna atanarak başladığı öğretmenlik hayatına 2015 yılında atandığı Kars Merkez Şehit Albay İbrahim Karaoğlanoğlu Yatılı Bölge Ortaokulunda devam etmektedir.

2013 yılında Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı’nda yüksek lisans programına başladı. Evli ve bir çocuk annesidir.